№. 91. ВТОРНИКЪ, 21 НОЯБРЯ. 1861.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ

ОФФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА.

„ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ“ выходитъ по ВТОРНИКАМЪ и ПЯТНИЦАМЪ.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Цѣна за годъ . . . . . 10 р.
„ „ съ пересылкою . . . . 12 „
„ за полъ года . . . . . 5 „
„ „ съ пересылкою . . . . 6 „
„ на четверть года . . . . . 2 „ 50 к.
„ „ съ пересылкою . . . . 3 „
„ за 1 мѣсяцъ . . . . . 1 „

За объявленія платятся за строку 17 к. сер.

Контора редакціи въ Вильнѣ, на Дворцовой улицѣ, въ Гимназіальномъ домѣ.

№. 91. WTOREK, 21 LISTOPADA. 1861. Nr. 91.

KURYER WILEŃSKI

GAZETA URZĘDOWA.

„KURYER WILEŃSKI“ wychodzi co WTOREK i PIĄTEK.

WARUNKI PRZEDPŁATY.

Cena roczna . . . . . rs. 10
„ „ z przesyłką . . . . . „ 12
„ półroczna . . . . . „ 5
„ „ z przesyłką . . . . . „ 6
„ kwartalna . . . . . „ 2 k. 50.
„ „ z przesyłką . . . . . „ 3
„ miesięczna . . . . . „ 1

Za ogłoszenia płaci się za każdy wiersz druku po kop. 17.

Bióro redakcji w Wilnie, przy ulicy Biskupiéj (Dworcowéj), w murach po-uniwersyteckich.

СОДЕРЖАНІЕ:

Часть оффиціальная: Внутр. извѣстія: Слова ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА, сказанныя къ предводителямъ дворянства Тульской губерніи и къ старшинамъ.—Высочайшіе приказы и повелѣнія.—Указы Сената.—Движеніе въ службѣ по царству Польскому.—Приказы по первой арміи.—Приказъ по отдѣльному корпусу внутренней стражи.—О Казанскомъ университетѣ.—О финансахъ царства Польскаго.—Изъ Варшавы.

Часть неоффиціальная: Иностранныя извѣстія: Общее обозрѣніе.—Италія.—Франція.—Англія.—Австрія. Пруссія.—Телеграфныя депеши.

Литерат. отдѣлъ: Объ устройствѣ земскихъ повинностей.—Четыре идеала—Збигнева.—Мѣстное обозрѣніе.— Выдержки изъ газетъ и журналовъ.— Критика: Исторія Польской литературы Бартошевича—Рознятовскаго.—Письма: изъ Варшавы, изъ Могилев. губ., и отъ П. Плеваки.—Текущ. извѣстія.—Отвѣты Редакціи.—Виленскій дневникъ.—Объявленія.

TREŚĆ.

Dział urzędowy: Wiadomości krajowe.—Słowa CESARZA JEGO MOŚCI wyrzeczone do marszałka szlachty gubern. i Tulskiéj i do starszyn włościańskich.—Najwyższe rozkazy.—Ukazy Senatu.—Mianowania urzędników w królestwie Polskiém.—Rozkazy do pierwszéj armji.—Rozkaz do oddzielnego korpusu straży wewnętrznéj.—O uniwersytecie Kazańskim.—O bliższe królestwa Polskiego.—Z Warszawy.

Dział nieurzędowy: Wiadomości zagraniczne: Pogląd ogólny.—Włochy.—Francja.—Anglja.—Austrja.—Prusy.—Depesze telegraficzne.

Dział literacki: O urządzeniu ziemskich powinności. — Cztery ideały — Zbigniewa.— Przeglądy: miejscowy i pism czasowych.—Krytyka: Historja literatury polskiéj J. Bartoszewicza przez Rozniatowskiego.—Listy: z Warszawy, z gub. Mohilewskiéj,— od p Plewaki.—Wiadomości bieżące.—Odpowiedzi Redakcji.—Dziennik Wileński.—Ogłoszenia.

Часть оффиціальная.

Ст.-Петербургъ, 18 ноября.

Слова, сказанныя ГОСУДАРЕМЪ ИМПЕРАТОРОМЪ предводителямъ дворянства Тульской губерніи, 8-го августа 1861 года, во время пребыванія ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА въ г. Тулѣ.

„Господа! Я изъявлялъ благодарность дворянству въ манифестѣ за то добровольное пожертвованіе, которое оно принесло и которымъ пособило Мнѣ, съ Божіею помощію, совершить великое дѣло; теперь снова повторяю эту благодарность. Прежнія отношенія ваши къ вашимъ крестьянамъ прекращены, къ нимъ возвратиться болѣе нельзя; но то положеніе, которое Мною установлено взамѣнъ стараго порядка, должно приводиться въ исполненіе добросовѣстно къ упроченію быта владѣльцевъ и крестьянъ. Я надѣюсь, что вы Мнѣ въ этомъ поможете; надѣюсь, что дворянство и въ этомъ дѣлѣ выкажетъ себя такимъ же,, какимъ оно было всегда, то-есть точнымъ исполнителемъ воли Государевой.“

Слова, сказанныя ГОСУДАРЕМЪ ИМПЕРАТОРОМЪ старшинамъ обществъ временно-обязанныхъ крестьянъ Полтавской губерніи.

Во время посѣщенія ГОСУДАРЕМЪ ИМПЕРАТОРОМЪ Полтавы, какъ равно и на пути въ Кременчугъ, 15-го минувшаго августа, когда имѣли счастіе представиться ЕГО ВЕЛИЧЕСТВУ старшины обществъ временно-обязанныхъ крестьянъ, ГОСУДАРЮ угодно было сдѣлать внушеніе имъ объ исполненіи ихъ обязанностей, въ слѣдующихъ словахъ:

„Ко Мнѣ доходятъ слухи, что вы ожидаете другой воли. Никакой другой воли не будетъ, какъ та, которую Я вамъ далъ! Исполняйте чего требуютъ законъ и положеніе! Трудитесь и работайте! Будьте послушны властямъ и помѣщикамъ!“ *(Спб. Вѣд.)*

— Высочайшимъ приказомъ, по министерству финансовъ, 3-го ноября, предсѣдатель Ковенской казенной палаты, дѣйствительный статскій совѣтникъ *Маресевъ* назначенъ предсѣдателемъ Курской казенной палаты, и совѣтникъ Волынской казенной палаты, коллежскій совѣтникъ *Розенгеймъ*—предсѣдателемъ Ковенской казенной палаты.

— Высочайшимъ приказомъ 22 октября, ст. сов. предсѣдатель Минской палаты гражданскаго суда, Рудольфъ *Пищалло*, произведенъ за отличіе по службѣ въ дѣйствительные статскіе совѣтники.

Въ слѣдствіе ходатайства начальника одной губерніи объ освобожденіи, въ нѣкоторыхъ случаяхъ, отъ тѣлесныхъ наказаній временно-обязанныхъ крестьянъ, коимъ объявлено Высочайшее благоволеніе, было внесено г. управляющимъ министерствомъ внутреннихъ дѣлъ представленіе въ главный комитетъ объ устройствѣ сельскаго состоянія, съ предположеніемъ постановить правиломъ: что тѣ изъ крестьянъ, вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости, которымъ лично, а не въ числѣ другихъ, объявлено было Высочайшее благовсленіе, если притомъ они не подвергались наказаніямъ, по суду, въ

Dział urzędowy.

St. Petersburg, 18 listopada.

Słowa, wyrzeczone przez CESARZA JEGO MOŚCI do marszałków gubernji Tulskiéj, 8 sierpnia 1861 roku, podczas pobytu JEGO CESARSKIEJ MOŚCI w Tule.

„Panowie! Dziękowałem szlachcie w manifeście za tę ofiarę dobrowolną, którą złożyła i przez którą dopomogła MI, przy Boskiéj pomocy, dokonać wielkiego czynu; teraz znowu ponawiam tę podziękę. Dawniejsze stosunki wasze względem waszych włościan ustały, do nich powrócić więcéj nie można; ale ustawa, którą nadałem zamiast starego porządku rzeczy, powinna się przyprowadzać do skutku sumiennie, dla ustalenia bytu dziedziców i włościan. Spodziewam się, że MI w tém dopomożecie; spodziewam się, że szlachta i w tym razie pokaże się takąż, jaką była zawsze, to jest ścisłym wykonawcą woli Monarszéj.“

Słowa przez CESARZA JEGO MOŚCI do starszyn gmin włościan czasowie obowiązanych gubernji Połtawskiéj wyrzeczone.

W czasie odwiedzenia przez NAJJAŚNIEJSZEGO CESARZA Połtawy, jak równie też i na drodze do Krzemieńczuga, 15 zeszłego sierpnia, kiedy mieli szczęście przedstawić się JEGO CESARSKIEJ MOŚCI starszyny gmin włościan czasowie obowiązanych, MONARSZE podobało się zalecić im wypełnianie ich obowiązków, w słowach następujących:

„Dochodzą do MNIE wieści, że innéj wolności oczekujecie. Ale żadnéj innéj wolności nie będzie, jak tylko ta, którą wam dałem! Wypełniajcie co nakazują prawa i ustawa! Starajcie się i pracujcie. Bądźcie posłuszni władzom i obywatelom!“ (Psz. Pół.)

— Przez Najwyższy rozkaz dzienny, w wydziale ministerstwa skarbu, 3-go listopada, prezydent Kowieńskiéj izby skarbowej, rzeczywisty radca stanu *Maresew*, naznaczony został prezydentem Kurskiéj izby skarbowéj, radca zaś Wołyńskiéj izby skarbowej, radca kollegialny *Rozenhejm*— prezydentem Kowieńskiéj izby skarbowéj.

— Przez Najwyższy rozkaz dzienny, w wydziale ministerstwa sprawiedliwości, 22-go października, prezydent Mińskiéj izby sądu cywilnego, radca stanu Rudolf *Piszczałło*, za odznaczenie się w służbie mianowany został rzeczywistym radcą stanu.

W skutek starania się naczelnika jednej gubernji o uwolnienie w niektórych zdarzeniach od kar cielesnych włościan czasowie obowiązanych, którym oświadczone było Najwyższe zadowolenie, wniesione zostało przez p. zarządzającego ministerstwem spraw wewnętrznych przełożenie do komitetu głównego o urządzeniu stanu wiejskiego, z projektem postanowienia za prawidło: że ci z włościan wyszłych z zależności poddańczej, którym osobiście, nie zaś w liczbie innych, oświadczone było Najwyższe zadowolenie, jeżeli przytém nie ulegali dawniéj karom cielesnym z wyroku sądowego, mogą być podciągani pod kary cielesne nie-

ДОКЛАДЪ ПЕРВАГО ОТДѢЛЕНІЯ КОММИССІИ,

ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННОЙ

для пересмотра системы податей и сборовъ.

(Продолженіе).

Порядокъ управленія и распредѣленія земскихъ повинностей.

(Ст. 18—82 уст.)

Всѣ дѣла о земскихъ повинностяхъ сосредоточиваются главнымъ образомъ въ министерствѣ финансовъ, а въ особыхъ, закономъ указанныхъ случаяхъ, восходятъ чрезъ государственный совѣтъ на высочайшее усмотрѣніе.

По губерніямъ управленіе земскими повинностями, равно составленіе смѣтъ и раскладокъ сихъ повинностей, принадлежитъ особому о земскихъ повинностяхъ присутствію и губернскому комитету земскихъ повинностей, отдѣльныя присутствія коего сверхъ того находятся въ каждомъ уѣздномъ городѣ. Особое присутствіе составляется подъ предсѣдательствомъ губернатора изъ губернскихъ предводителей дворянства, предсѣдателя казенной палаты управляющихъ палатою государственныхъ имуществъ и удѣльною конторою и городскаго головы. Комитетъ образуется, подъ предсѣдательствомъ мѣстнаго начальника губерніи, изъ губернскаго и уѣзднаго предводителей и депутатовъ дворянства, предсѣдателя казенной палаты, управляющихъ палатою государственныхъ имуществъ и удѣльною конторою съ подвѣдомственными имъ уѣздными начальниками и изъ городскаго головы губернскаго города и депутатовъ отъ прочихъ городовъ.

Отдѣльныя уѣздныя присутствія того комитета составляются, подъ предсѣдательствомъ уѣздныхъ предводителей дворянства, изъ депутатовъ дворянства и городовъ, изъ окружныхъ и прочихъ уѣздныхъ начальниковъ вѣдомствъ государственныхъ имуществъ и удѣловъ.

Каждый комитетъ земскихъ повинностей имѣетъ 2 рода собраній: общее и отдѣльныя по уѣздамъ.

Въ общее присутствіе комитета приглашаются, въ случаѣ надобности, для совѣщанія начальники особыхъ частей въ губерніи и знакомыя съ вопросомъ частныя лица.

Первоначальное разсмотрѣніе и составленіе смѣтъ на каждые 3 года, а также разсмотрѣніе важнѣйшихъ по земскимъ повинностямъ дѣлъ производится въ особомъ о земскихъ повинностяхъ присутствіи, которое, по большинству голосовъ: а) рѣшаетъ всѣ вопросы о томъ, какія потребности и суммы для нихъ надлежитъ внести въ смѣту денежныхъ повинностей; б) избираетъ и назначаетъ способы и порядокъ исправленія повинностей, какъ денежныхъ, такъ и натуральныхъ; в) распоряжается суммами земскаго сбора и повѣряетъ отчетность объ оныхъ, и г) разсматриваетъ жалобы на неуравнительность раскладокъ, равно по другимъ дѣламъ и случаямъ, относящимся къ отправленію земскихъ повинностей.

Особое присутствіе прежде всего повѣряетъ представляемый ему отъ казенной палаты отчетъ о земскомъ сборѣ, о расходахъ и объ остаткѣ; за тѣмъ составляетъ на будущее трехлѣтіе двѣ отдѣльныя смѣты: одну по предметамъ повинностей государственныхъ, а другую по предметамъ повинностей губернскихъ; первая составляется по каждой губерніи въ той мѣрѣ, въ какой расходы на предметы сихъ повинностей могутъ, по соображеніямъ и предположеніямъ особаго присутствія, быть необходимы въ губерніи въ теченіе наступающаго трехлѣтія.

Помянутыя смѣты и отчетъ, со всѣми къ нимъ приложеніями, вносятся въ общее присутствіе комитета земскихъ повинностей.

Одновременно съ особымъ о земскихъ повинностяхъ присутствіемъ уѣздныя присутствія комитета земскихъ повинностей, предварительно обсуживаютъ полноту и достовѣрность собранныхъ по уѣзду свѣдѣній, которыя представляютъ губернатору, для внесенія ихъ въ общее присутствіе комитета земскихъ повинностей, вмѣстѣ съ смѣтами новаго трехлѣтія и прочими актами. Общее присутствіе, обревизовавъ отчетъ о сборахъ послѣднихъ трехъ лѣтъ въ хозяйственномъ отношеніи, разсматриваетъ подробно каждую статью потребностей, въ проекты смѣтъ внесенную, и, по большинству голосовъ, утверждаетъ или измѣняетъ ихъ, излагая приэтомъ какъ побудительныя причины, такъ и самыя основанія каждой перемѣны.

По смѣтѣ государственныхъ повинностей дѣйствія общаго присутствія губернскаго комитета земскихъ повинностей ограничиваются: 1) удостовѣреніемъ, что представленныя оному статьи потребностей необходимы и предназначены на удовлетвореніе ихъ суммы умѣренны; 2) показаніемъ сборовъ предъидущаго трехлѣтія, остатковъ ихъ и недоимокъ съ изъясненіемъ причины накопленія сихъ послѣднихъ; 3) сравненіемъ состоянія губерніи въ началѣ обоихъ трехлѣтій.

Относительно смѣты губернскихъ повинностей, общее присутствіе комитета, утвердивъ количество потребностей и количество необходимой для нихъ суммы, исключаетъ изъ сей послѣдней то, что можетъ быть удовлетворено остатками отъ земскихъ на губернскія повинности сборовъ по тому разряду повинностей (губернскихъ и частныхъ), на который суммы были собраны съ земства, а также и то, что можетъ быть исполнено вычетами изъ окладовъ чиновниковъ, получающихъ содержаніе изъ суммъ земскихъ за отпуски, превышающіе 29 дней, равно какъ и суммами, взыскиваемыми съ прописныхъ въ ревизіи, послѣ нея открытыхъ, и съ передержателей бѣглыхъ.

Остатки зачитаются равною долею на каждый годъ новаго трехлѣтія; впрочемъ особое о земскихъ повинностяхъ присутствіе можетъ удержать часть этихъ остатковъ въ запасѣ на удовлетвореніе непредвидимыхъ расходовъ, причемъ: 1) запасная сумма изъ остатковъ составляется отдѣльно по каждой смѣтѣ повинностей (губернскихъ и частныхъ) не свыше 5% общей суммы, всю ту смѣту составляющей, и 2) на случай, если бы остатковъ оказалось недостаточно, вносится по каждой смѣтѣ особая статья на удовлетвореніе непредвидимыхъ расходовъ, долженствующая, вмѣстѣ съ остатками, не превышать 5% всей суммы по каждой смѣтѣ повинностей. Въ случаѣ недостатка и сей суммы, особое о земскихъ повинностяхъ присутствіе можетъ заблаговременно входить въ министерство финансовъ объ ассигнованіи новой запасной суммы.

Сдѣлавъ изъ суммы, окончательно предположенной по смѣтѣ, вышеупомянутый вычетъ, общее присутствіе предназначаетъ остальное къ сбору въ губерніи, частію съ торговыхъ и промышленныхъ свидѣтельствъ, частію съ земель и частію съ податныхъ лицъ; затѣмъ приводитъ въ извѣстность всѣ необходимыя данныя и наконецъ раздѣляетъ всѣ мѣстности губерніи на 3 разряда а) избыточныя, б) среднія и в) малодостаточныя; потомъ оно приступаетъ къ составленію проекта *раскладки* сборовъ, по слѣдующимъ частнымъ правиламъ.

а) Сумма 10% сбора съ свидѣтельствъ на торговлю и промышленность распредѣляется по городамъ, сообразно состоянію и раздѣленію ихъ на разряды.

б) Сборъ съ удобныхъ земель разлагается по населеннымъ и ненаселеннымъ землямъ частныхъ лицъ, казны, удѣловъ и разныхъ установленій въ губерніи.

в) Поземельный сборъ на мѣстныя повинности можетъ быть усиливаемъ не болѣе впрочемъ какъ до 5 к. съ десятины, но всегда лишь съ тою цѣлью, чтобы, съ тѣмъ вмѣстѣ, на столько же уменьшился земскій сборъ съ податныхъ лицъ.

г) Для покрытія той части сбора на губернскія повинности, которой будетъ недоставать по смѣтѣ, сверхъ сбора съ торговыхъ и промышленныхъ свидѣтельствъ и сбора съ земель, общее присутствіе: 1) опредѣляетъ въ видѣ валовыхъ суммъ, сколько съ каждаго города и съ каждаго уѣзда, по ихъ разрядамъ, подлежитъ къ вносу по числу ревизскихъ душъ; 2) распредѣляетъ, сколько въ то количество причитается съ каждаго сословія въ уѣздѣ: съ крестьянъ государственныхъ, удѣльныхъ и помѣщичьихъ равномѣрно по числу душъ; 3) подлежащія съ государственныхъ и удѣльныхъ крестьянъ суммы сбора предоставляетъ завѣдующимъ ими управленіямъ разложить по мѣстностямъ, въ каждомъ уѣздѣ; съ крестьянъ же помѣщичьихъ назначаетъ сборъ въ уѣздѣ съ каждой ревизской души поравну. Каждому управленію, сословію и обществу предоставляется самому распредѣлять между своими членами слѣдующій со всѣхъ ихъ въ совокупности сборъ.

Относительно смѣтъ и раскладокъ денежныхъ сборовъ на частныя повинности дворянскихъ имѣній должно замѣтить, что всѣ предположенія объ этомъ особаго присутствія предъявляются общему собранію комитета земскихъ повинностей и съ отзывомъ его прилагаются къ прочимъ смѣтамъ и раскладкамъ въ видѣ особой оныхъ части.

Мірскія повинности вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости крестьянъ отправляются тѣмъ волостнымъ или сельскимъ обществомъ, къ нуждамъ котораго принадлежитъ предметъ повинностей. Назначеніе и раскладка ихъ между сельскими обществами, а въ сельскихъ обществахъ между отдѣльными крестьянами производится волостными или сельскими сходками по принадлежности. Жалобы сельскихъ обществъ на волостныя правленія, относительно раскладки мірскихъ повинностей, приносятся мировому посреднику для передачи на рѣшеніе уѣзднаго мироваго суда (общее положеніе о крестьянахъ, ст. 181—183).

Составленные вышеизложеннымъ порядкомъ: а) проекты смѣты о существующихъ въ губерніи предметахъ денежныхъ повинностей государственныхъ, б) проектъ смѣты и раскладки денежныхъ сборовъ на общія всему ея населенію мѣстныя повинности, наконецъ в) проектъ смѣты и раскладки сборовъ на повинности частныя подписываются губернаторомъ и всѣми членами комитета земскихъ повинностей и представляются съ списками журналовъ, опредѣленій или актовъ, на коихъ оныя основаны, въ подлинникахъ министру финансовъ и въ копіяхъ: министру внутреннихъ дѣлъ и государственныхъ имуществъ, министру удѣловъ (тамъ гдѣ находятся удѣльныя имѣнія) и генералъ-губернатору (гдѣ онъ есть). Статьи смѣтъ, касающіяся до прочихъ министерствъ, представляются отъ губернатора министрамъ и главноуправляющимъ, по принадлежности, въ выпискахъ, затѣмъ всѣ проекты смѣтъ получаютъ окончательно высочайшее утвержденіе чрезъ государственный совѣтъ.

(Продолженіе впредь).

прежнее время, могутъ быть подвергаемы тѣлесному наказанію не иначе, какъ съ соблюденіемъ условій, изложенныхъ въ 8 п. прилож. къ 19 ст. XV т. св. зак. улож. о наказ. Главный комитетъ полагалъ представленіе это утвердить. ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, на журналѣ главнаго комитета, въ 26-й день сентября 1861 года, соизволилъ написать собственноручно: *Исполнить.*

— Въ слѣдствіе представленія г. управляющаго министерствомъ внутреннихъ дѣлъ комитету гг. министровъ, объ учрежденіи общества для вспомоществованія чиновникамъ города Харькова, ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, по положенію комитета, въ 10-й день октября сего года, Высочайше повелѣть соизволилъ разрѣшить учрежденіе означеннаго общества на изложенныхъ въ приложенномъ при N. 91-мъ Сенатскихъ Вѣдомостей уставѣ основаніяхъ.

— ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, по всеподданнѣйшему докладу г. министра финансовъ, въ 6-й день октября сего года, Высочайше повелѣть соизволилъ: дозволить С. Петербургскому купечеству имѣть на биржѣ собранія постоянно, въ теченіе всего года, отъ 2-хъ до 5-ти часовъ по полудни.

— Указомъ правительствующаго сената 16-го октября: за выслугу лѣтъ, произведены: по Волынской губерніи, (палаты гражданскаго суда): въ надворные совѣтники—засѣдатель, коллежскій ассессоръ Иванъ *Лещинскій*; въ коллежскіе ассессоры—дворянскій засѣдатель, титулярный совѣтникъ Карлъ *Дышковскій*; въ титулярные совѣтники—коллежскіе секретари: протоколистъ Исидоръ *Чешейко-Сохацкій* и переводчикъ Опуфрій-Игнатій *Гославскій*; губернской коммисіи народнаго продовольствія: въ титулярные совѣтники — исправляющій должность бухгалтера, коллежскій секретарь Людвикъ *Добржинскій*; губернскаго комитета общества попечительнаго о тюрьмахъ: въ надворные совѣтники—секретарь, коллежскій ассессоръ Адамъ *Дрогомирецкій*.

— Указомъ правительствующаго сената, 18-го октября, за выслугу лѣтъ, произведены: по Волынской губерніи: вѣдомства министерства юстиціи: въ надворные совѣтники—коллежскіе ассессоры: губернскій уголовныхъ дѣлъ стряпчій Иванъ *Короповскій*, уѣздные судьи—Житомирскій Осипъ *Вчелька*, Ровенскій Василій *Борковскій* и Овручскій Терентій *Лукомскій*; въ коллежскіе ассессоры—титулярные совѣтники: судебные слѣдователи уѣздовъ—Острогскаго Генрихъ *Рожицкій*, Новоградволынскаго Николай *Енткевичъ*, засѣдатели уѣздныхъ судовъ: Дубенскаго Стефанъ *Скотынскій*, Владимірскаго—Маріянъ *Готовскій* и Альбинъ *Хржановскій*; въ титулярные совѣтники—коллежскіе секретари: уѣздныхъ судовъ—засѣдатели: Житомирскаго Болеславъ *Богорайскій*, Кременецкаго Лука *Жуковскій*, Острогскаго Андрей *Богдашевъ*, Луцкаго Константинъ-Еразмъ *Терлецкій* и Владимірскаго Осипъ *Варжанскій* и Новоградволынскаго секретарь Осипъ *Нарушевичъ*, особый землемѣръ губернской чертежной Іосифъ *Боруцкій* и письмоводитель Ровенской дворянской опеки Станиславъ *Зарускій*; вѣдомства министерства внутреннихъ дѣлъ: въ надворные совѣтники—коллежскіе ассессоры: земскіе исправники—Острогскій Михаилъ *Плисовъ*, Новоградволынскій Филиппъ *Самохинъ* и Овручскій Павелъ *Бѣлявскій*; въ коллежскіе ассессоры—титулярные совѣтники: старшіе чиновники особыхъ порученій при начальникѣ губерніи—Андрей *Гродзкій* и Викентій *Краевскій*, исправляющій должность секретаря губернскаго правленія Карлъ *Карповичъ*, Владимірскій земскій исправникъ Раймундъ *Зиньковскій*, старшіе засѣдатели земскихъ судовъ: Ковельскаго Александръ-Альбинъ *Мацевичъ* и Владимірскаго Александръ *Козловскій*; въ титулярные совѣтники—коллежскіе секретари: младшій чиновникъ особыхъ порученій при начальникѣ губерніи Григорій-Людвигъ *Эйсмонтъ*, помощники правителя канцеляріи начальника губерніи—старшій Мѣчиславъ *Федоровичъ* и младшій Иванъ-Алоизій *Конашевичъ*, исправляющій должность казначея губернскаго правленія Августъ *Порчинскій*, старшій засѣдатель Новоградволынскаго земскаго суда Иванъ *Милевскій*, частный приставъ г. Житомира Феликсъ *Каменскій*, становые приставы уѣздовъ: Ковельскаго Никифоръ *Тополькій*, Дубенскаго Иванъ-Зенонъ *Боболовичъ*, Новоградволынскаго Иванъ *Григоровичъ*, Староконстантиновскаго — Иванъ *Росовецкій* и Яковъ-Карлъ *Жилинскій*;— по Гродненской казенной палатѣ: въ надворные совѣтники—секретарь палаты, коллежскій ассессоръ Осипъ *Сонгино*; въ коллежскіе ассессоры—чиновникъ особыхъ порученій палаты титулярный совѣтникъ Доминикъ *Мыслицкій*; въ титулярные совѣтники—коллежскіе секретари: палаты—бухгалтеръ Ростиславъ *Лioодто* и столоначальникъ Станиславъ *Ольяновскій*.

ПРИКАЗЫ ПО ПЕРВОЙ АРМІИ.

13-го октября 1861 года. Прапорщикъ Смоленскаго пѣхотнаго полка *Садовскій*, арестованный, 3-го сего октября, вмѣстѣ съ прочими въ костелѣ св. Іоанна въ Варшавѣ, за участіе, не смотря на объявленное въ Царствѣ Польскомъ военное положеніе и воспрещеніе правительства, въ демонстраціи, поводомъ къ которой послужило воспоминаніе о Костюшкѣ, предается полевому военному суду при главной квартирѣ арміи, арестованнымъ.

— 19-го октября 1861 года. Прибывшему въ г. Сувалки помощнику начальника 3-й пѣхотной дивизіи, генералъ-маіору *Эггеру*, предписываю вступить въ исправленіе должности военнаго начальника Августовской губерніи и принять должность эту отъ полковника *Фешау*, которому возвратиться къ своему мѣсту.

Подписалъ генералъ-адъютантъ *Сухозанетъ*.

27-го октября. Съ Высочайшаго ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА соизволенія, директоръ канцеляріи моей, по званію главнокомандующаго арміею, тайный совѣтникъ *Казачковскій*, временно назначается предсѣдателемъ военно-слѣдственной коммиссіи надъ политическими преступниками, въ Александровской цитадели учрежденной, съ оставленіемъ въ настоящей должности директора канцеляріи, дѣлами которой на время предсѣдательствованія тайнаго совѣтника Казачковскаго въ военно-слѣдственной коммиссіи, управлять начальнику отдѣленія канцеляріи, статскому совѣтнику *Маслову*.— Плоцкій гражданскій губернаторъ, генералъ-маіоръ *Рожновъ*, назначенный предсѣдателемъ военно-слѣдственной коммиссіи надъ политическими преступниками, въ Александровской цитадели учрежденной, по приключившейся болѣзни, увольняется отъ званія предсѣдателя военно-слѣдственной коммиссіи.

Подписалъ генералъ-адъютантъ *Лидерсъ*.

ПРИКАЗЪ ПО ОТДѢЛЬНОМУ КОРПУСУ ВНУТРЕННЕЙ СТРАЖИ.

3-го ноября 1861 года. Начальникъ Лидской инвалидной команды, капитанъ *Корицкій*, отъ 13-го октября, за N. 1,396, донесъ, что во время препровожденія четырьмя конвойными ввѣренной ему команды изъ г. Лиды въ Вильно гражданскаго арестанта изъ дворянъ Боровскаго, послѣдній бросился въ находящійся близъ дороги лѣсъ, и когда одинъ изъ конвойныхъ хотѣлъ въ него выстрѣлить, то ружье двукратно осѣкалось, а въ третій разъ хотя послѣдовалъ выстрѣлъ, но конвойный, по дальности разстоянія, не могъ попасть въ арестанта.—Случай этотъ доказываетъ, что вооруженіе конвойныхъ было неисправно и что начальникъ команды, капитанъ *Корицкій*, не озаботился, въ противность 409 ст. част. 3, кн. 2 св. воен. пост., произвесть конвойнымъ строгій личный осмотръ предъ отправленіемъ ихъ въ путь. Въ слѣдствіе сего, приказавъ арестовать капитана *Корицкаго*, за означенное упущеніе, въ гауптвахтѣ на двѣ недѣли съ отнесеніемъ на собственный его счетъ прогоновъ на проѣздъ для сего въ батальонъ и обратно, и объявляя объ этомъ по корпусу, подтверждаю, что на будущее время всякіе безпорядки, подобные вышеизложенному, будутъ относимы мною къ винѣ начальниковъ командъ и подвергнутъ ихъ строжайшей отвѣтственности.

Подписалъ: генералъ отъ кавалеріи *фонъ-дер-Лауницъ 1-й*.

Казанскій университетъ.

Въ N. 40-мъ 9-го октября, Каз. Губ. Вѣдом. напечатано отъ Казанскаго полиціймейстера: „Симъ объявляется, что въ слѣдствіе повторившихся безпорядковъ въ университетѣ, лекціи, по распоряженію университетскаго начальства, въ университетѣ на нѣкоторое время прекращены и входъ въ университетъ закрытъ впредь до

inaczej, jak z zachowaniem warunków w 8 p. załącz. do 19 art. XV tomu zb. pr. ust. karnych wyłożonych. Komitet główny mniemał przedstawienie to utwierdzić. CESARZ JEGO MOŚĆ, na protokole komitetu głównego, w dniu 26 września 1861 roku raczył własnoręcznie napisać: *wykonać.*

— W skutek przedstawienia p. zarządzającego ministerstwem spraw wewnętrznych komitetowi pp. ministrów, o zawiązaniu towarzystwa niesienia pomocy urzędnikom miasta Charkowa, CESARZ JEGO MOŚĆ, po nastałém postanowieniu komitetu, dnia 10-go października roku ter. Najwyżej rozkazać raczył: pozwolić zawiązanie rzeczonego towarzystwa na zasadach w załączonej przy N. 91 gazety Senackiéj ustawie wyłożonych.

— CESARZ JEGO MOŚĆ, po najpodданniejszém przełożeniu p. ministra skarbu, dnia 6-go października roku ter. Najwyżéj rozkazać raczył: pozwolić kupcom St.-Petersburskim zgromadzać się na giełdzie stale, w ciągu całego roku, od 2-éj do 5-éj godziny po południu.

— Przez ukaz rządzącego senatu, 16-go października, za wysługę lat zostali mianowani: w gubernji Wołyńskiéj: izby sądu cywilnego—assesor,—radcą dworu, assesor kolgjalny Jan *Leszczyński*; assesorem kollegjalnym—assesor od wyborów, radca honorowy Karol *Cieszkowski*; radcami honorowymi—sekretarze kollegjalni: protokolista Izydor *Czeszejko-Sochacki* i tłumacz Onufry-Ignacy *Gosławski*; kommisji gubernjalnéj żywności powszechnéj, radcą honorowym—pełniący obowiązek buchhaltera sekretarz kollegjalny Ludwik *Dobrzyński*; komitetu gubernjalnego towarzystwa opieki więzień, radcą dworu—sekretarz, assesor kollegjalny Adam *Drohomirecki*.

— Przez ukaz rządzącego senatu, 18-go października. za wysługę lat zostali mianowani: w gubernji Wołyńskiéj: wydziału ministerstwa sprawiedliwości: radcami dworu—assesorowie kollegjalni: gubernjalny strapczy spraw kryminalnych Jan *Koronowski*, sędziowie powiatowi—Żytomierski Józef *Wczelka*, Rowieński Bazyli *Borkowski* i Owrucki Terenciusz *Łukomski*; assesorami kollegjalnymi—radcy honorowi: instruktorowie sądowi powiatów—Ostrogskiego Henryk *Rożycki*, Nowogradwołyńskiego Mikołaj *Jętkiewicz*; assesorowie sądów powiatowych: Dubieńskiego Stefan *Skotyński*, Włodzimierskiego Maryan *Gotowski* i Albin *Chrzanowski*; radcami honorowymi—sekretarze kollegjalni: sądów powiatowych—assesorowie—Żytomierskiego Bolesław *Bohorajski*, Krzemienieckiego Łukasz *Żukowski*, Ostrogskiego Andrzéj *Bohdaszew*, Łuckiego Konstanty-Erazm *Terlecki* i Włodzimierskiego Józef *Warzański* i Nowogradwołyńskiego sekretarz Józef *Naruszewicz*, osóbny mierniczy gubernjalnéj rysowni Józef *Borucki* i sekretarz Rowieńskiéj opieki szlacheckiéj Stanisław *Zaruski*; wydziału ministerstwa spraw wewnętrznych: radcami dworu—assesorowie kollegjalni: sprawnicy ziemscy—Ostrogski Michał *Plisow*, Nowogradwołyńskiego Filip *Samochin* i Owrucki Paweł *Bielawski*; assesorami kollegjalnymi—radcy honorowi: starsi urzędnicy do szczególnych poleceń przy naczelniku gubernji—Andrzéj *Grodzki* i Wincenty *Krajewski*, pełniący obowiązek sekretarza rządu gubernjalnego Karol *Karpowicz*, Włodzimierski sprawnik ziemski Romuald *Zińkowski*, starsi assesorowie sądów ziemskich: Kowelskiego Aleksander-Albin *Macewicz* i Włodzimierskiego Aleksander *Kozłowski*; radcami honorowymi—sekretarze kollegjalni: młódszy urzędnik do szczególnych poleceń przy naczelniku gubernji Grzegorz-Ludwik *Ejsmontt*, pomocnicy rządcy kancellarji naczelnika gubernji—starszy Mieczysław *Fiedorowicz* i młódszy Jan Aloizy *Konaszewicz*, pełniący obowiązek kassjera rządu gubernjalnego August *Porczyński*, starszy assesor Nowogradwołyńskiego sądu ziemskiego Jan *Milewski*, częściowy dozórca miasta Żytomierza Feliks *Kamieński*, assesorowie stanowi powiatów: Kowelskiego Nicefor *Topolski*, Dubieńskiego Jan-Zenon *Bobołowicz*, Nowogradwołyńskiego Jan *Hryhorowicz*, Starokonstantynowskiego—Jan *Rosowiecki* i Jakób Karol *Żyliński*; Grodzieńskiéj izby skarbowéj: radcą dworu — sekretarz izby, assesor kollegjalny Józef *Sągin*; assesorem kollegjalnym—urzędnik do szczególnych poleceń izby, radca honorowy Dominik *Myślicki*; radcami honorowymi—sekretarze kollegjalni: izby—buchhalter Rościsław *Liodt* i stołonaczelnik Stanisław *Półjanowski*.

ROZKAZY DZIENNE DO ARMII PIERWSZEJ.

Dnia 31-go października 1861 roku. Chorąży Smoleńskiego półku piechoty *Sadowski*, aresztowany 3-go października, wraz z innymi w kościele św.-Jańskim w Warszawie, za przyjęcie udziału, pomimo ogłoszenia królestwa Polskiego na stopie wojennéj i pomimo zakazu rządu, w demonstracji, do któréj za powód posłużyła pamiątka po Kościuszce, oddany zostaje pod sąd polowy wojenny przy głównej kwaterze armji, w stanie aresztowanym.

— Dnia 19-go października 1861 roku. Przybyłemu do miasta Suwałk pomocnikowi naczelnika 3-éj dywizji piechoty, jenerał-majorowi *Eggierowi*, polecam wstąpić w pełnienie obowiązku naczelnika wojennego, gubernji Augustowskiéj i przyjąć ten obowiązek od półkownika *Fenszau*, który na swoją posadę ma powrócić.

Podpisał jenerał-adjutant *Suchozanet*.

— Dnia 27-go października. Z Najwyższego JEGO CESARSKIEJ MOŚCI zezwolenia, dyrektor kancellarji mojéj, jako głównodowodzącego armią, radca tajny *Kazaczkowski*, czasowie naznacza się prezydentem komissji wojenno-śledczej nad przestępcami politycznymi, w cytadelli Aleksandrowskiéj ustanowionéj, z pozostaniem na dotychczasowéj posadzie dyrektora kancellarji, któréj interesami przez czas prezydowania radcy tajnego Kazaczkowskiego w komissji wojenno-śledczej, zarządzać ma naczelnik wydziału kancellarji, radca stanu *Masłow*.— Płocki gubernator cywilny, jenerał-major *Rożnow*, naznaczony prezydentem komissji wojenno-śledczéj nad przestępcami politycznymi, w cytadelli Aleksandrowskiéj ustanowionej, z powodu zdarzonej choroby, uwolniony zostaje od godności prezydenta komissji wojenno-śledczéj.

Podpisał jenerał-adjutant *Lüders*.

ROZKAZ DZIENNY DO ODDZIELNEGO KORPUSU STRAŻY WEWNĘTRZNEJ.

Dnia 3-go listopada 1861 roku. Naczelnik Lidzkiéj komendy inwalidnej, kapitan *Korycki*, 13-go października za N. 1,396 doniósł, że w czasie | zeprowadzania przez czterech żołnierzy ze straży powierzonej mu komendy z Lidy do Wilna, więźnia cywilnego ze szlachty Borowskiego, ten ostatni rzucił się do znajdującego się w pobliżu drogi lasu i gdy jeden z żołnierzy chciał doń strzelić, karabin dwukrotnie nie wypalił, a chociaż za trzecim razem wystrzał nastąpił, lecz że aresztant był już daleko, nie mógł go więc trafić.—Zdarzenie to dowodzi, że uzbrojenie straży było zaniedbane i że naczelnik komendy, kapitan *Korycki*, zaniechał, wbrew 409 art. cz. 3 ks. 2 zb. ust. woj., odbyć osobiście ścisły przegląd straży przed wysłaniem jéj w drogę. W skutek tego rozkazawszy aresztować kapitana *Koryckiego*, za rzeczone uchybienie, na odwachcie na dwa tygodnie, z policzeniem na własny jego koszt wydatków podróży w tym celu do bataljonu i napowrót i obwieszczając to w korpusie, zapowiadam, że nadal każde uchybienie podobne temu, poczytam za winę naczelników komend, i podciągnieni będą pod najsurowszą odpowiedzialność.

Podpisał jenerał jazdy *von der Launic 1-szy*.

Uniwersytet Kazański. W 40-m N-rze z dnia 9-go października, Kazańskiéj Gazety Gubernialnej czytamy następujące ogłoszenie policmejstra Kazańskiego: „Niniejszém obwieszcza się, że w skutek zaszłych nieporządków w uniwersytecie, z rozporządzenia zwierzchności uniwersyteckiéj lekcje w uniwersytecie na niejaki czas zostały przerwane i wstęp do uniwersytetu zamknięty aż do dalszych

---

CZTERY IDEAŁY.

(KARTKI Z ŻYCIA JMĆ PANA FULGENTEGO).

wydał

Zbigniew.

Kto ja byłem poza sobą?

(Drugi ideał).

(*Ciąg dalszy, ob. N. 90*)

— Niespodziana wizyta! rzekł niby obojętnie Henryk, słyszałem jednak tak silne bicie jego serca, że lękałem się czy nie dostał anewryzmu. Po chwili Podkomorzy już był w pokoju i z całą serdecznością rzucił się w objęcia gospodarza. Widziałem jednak wyraźnie przymus na twarzach obudwóch; rozmowa się rwała; Podkomorzy co chwilę wydobywał tabakierkę, ale tabaki ani razu nie zażył, otwierał ją i zamykał, brał w palce i strzęsał na ziemię, a temu wszystkiemu towarzyszyły ciężkie westchnienia.

— Źle na świecie, źle! — wydał na końcu wykrzyknik niespodziany.

— Cóż tak złego? — zapytał uśmiechając się Henryk.

Podkomorzy jeszcze raz westchnął, splunął i przysuwając się bliżéj do Henryka, ciągnął pomału:

— Młodość zawsze jest nierozważną, nie widzi końca i niema doświadczenia.

— Czy to do nas przymówka? — zapytałem z kolei uśmiechając się.

— O broń Boże! — zawołał z całą szczerotą Podkomorzy — daj nam, Panie, takich ludzi jak wy, a szczególnie jak pan Henryk, bo acan, panie Fulgenty, trochę egzaltowany i poeta, a ja takich głów nie aprobuję... ot naprzykład i moja Skabioza rychtyk takuteńka, marzy, marzy, i basta!

— I cóż wymarzyła? — zapytał Henryk.

— At, najgorzéj — odrzekł prostodusznie Podkomorzy — wymarzyła pójść za hrabiego Jaszczura: ten człowiek okropnie mi się nie podoba, i choć dziesięć razy bogatszy od ciebie mój panie Henryku, przysięgam na rany Chrystusa, że wolałbym tysiąc razy nazwać cię moim zięciem jak taką zieloną jaszczurkę. — Henryk skłonił głowę na znak podziękowania. A ja zdziwiony, odurzony, oszołomiony słowami Podkomorzego, zerwałem się na równe nogi i krzyknąłem nad samym jego uchem:

— Jakto? więc panna Skabioza idzie za hrabiego Onufrego?

— A idzie — mówił kiwnąwszy głową starowina — wczoraj się oświadczył i został przyjęty, żona powiada, że to znakomita partja dla pauny, co tylko sto tysięcy mieć będzie, a Skabioza upewnia, że całe życie marzyła o takim mężu dystyngowanym jak hrabia; ja jeden opierałem się temu z początku, ale zakrzyczały mię kobiety.

— Dla czegoż się opierałeś, szanowny panie, chęciom żony i skłonnościom serca córki? — zapytał spokojnie Henryk.

— Dla czego? i ty się mię pytasz dla czego? — mówił stary ze łzami w oczach — bo jak Bóg w niebie nie myślałem nigdy inaczéj, tylko że ty będziesz moim synem... tymczasem!... — i stary nie mógł skończyć, głos mu zadrżał i dwie łzy duże, szczere potoczyły się po zwiędłém licu.

Henryk zbliżył się, w ramię pocałował Podkomorzego i rzekł najnaturalniejszym głosem:

— Ależ drogi panie, to tylko twoja dobroć uznała mię godnym takiego szczęścia. Panna Skabioza nigdy mię nie kochała i nie dała prawa rościć podobnych nadziei.

— Już to kłamiesz mój dobrodzieju — zawołał dobrodusznie starowina — ja choć stary, ale dobre mam oko na takie rzeczy i wyraźnie widziałem, żeście sobie nie krzywi; a co to było zawsze szeptów a chychotania; albo to nie widziałem, jak nieraz tęskniła i wyglądała przez ok o czy nie jedziesz. Co to, czy ja ślepy i głupi? Kochaliście się, z pewnością kochali: a teraz ni stąd ni z owąd wypadła z pod kamienia jakaś błyszcząca jaszczurka i moja panna rozkochała się w niéj szalenie.

— Jeśli się kochają, to będą szczęśliwi — wtrącił Henryk, czując się w obowiązku coś powiedzieć.

— At, ja żadnego szczęścia nie rokuję z takim niedowiarkiem, co to nic świętego u niego niema; wczoraj drwinkował nawet ze Świętych Pańskich, mówiąc, że od dłużników uciekali na pustynię.

— Dla tego mężem może być doskonałym — zrobiłem uwagę — zresztą panna Skabioza musi się sama znać na tém.

Henryk spójrzał na mnie i wyraźnie był niekontent z trywjalnego żartu.

Szczególny człowiek! on był zawsze i w każdéj okoliczności wzniosły i szlachetny, nawet i błoto nie mogło go powalać, lecz kruszyło się i osypywało od jego odzieży moralnéj.

— Więc pan dobrodziej był tak łaskaw — rzekłem — że się umyślnie pofatygował do nas, by oznajmić nam tę pożądaną nowinę?

— Ba! — rzekł stary — jabym tu nie jechał z taką nowiną, bo zawsze spodziewałem się, że markotno będzie panu Henrykowi dostać grochowy wianek, ale wysłały mię kobiety...

— Jakto? — zawołałem — więc panna Skabioza sama tu pana dobrodzieja wysłała z tą wiadomością?

— Ona i matka uradziły dziś rano przy herbacie, że chcąc uniknąć jakich scen ze strony pana Henryka, trzeba, abym ja sam jako ojciec uprzedził go i wyremonstrował rzecz całą; kazały mi także powiedzieć, że niby to ja chcę tego marjażu koniecznie, że to głównie moja wola, ale... zanadto cię szacuję panie Henryku, abym kłamał przed tobą i udawał chęć, któréj nie mam. Owóż więc powiedziałem wam prawdę jak jest, tylkoż nie zdradźcie mnie przed kobietami, bo...

— Bądź pan spokojny! — zawołaliśmy obaj jednogłośnie — tajemnica zostanie nietkniętą do grobowéj deski.

— To dobrze, to dobrze — bo z temi kobiétami to taka biéda, zaraz płacze, wymówki...

— Co się zaś tycze spodziewanych scen z mojéj strony — mówił łagodnie Henryk — to możesz pan uspokoić, że żadnéj nie będzie, raz — że niemam prawa wdzierać się do czyjegoś serca, powtóre — wychowanie dobre nie pozwala robić z siebie widowiska!... Może więc panna Skabioza być zupełnie spokojną i bez trwogi używać szczęścia miłości!

— Proszę nie zapomnieć od nas złożyć życzenia i powinszowania — wtrąciłem.

Podkomorzy machnął ręką.

— A kiedyż ślub? — zapytałem.

— Za sześć tygodni podobno.

— A zaprosisz nas na wesęle Podkomorzuniu? — zagadnął Henryk.

— I owszem, i owszem — mruczał staruszek, ale jakoś mu ciężko i duszno było, brał więc za czapkę i wybierał się, przeczuwał instynktowo, że jego rola pocieszna.

Uściskawszy nas po sześć razy, wyjechał.

Niespokojny patrzyłem na Henryka, ale ani śladu gniewu czy też boleści dopatrzyć nie mogłem, mówił jak zawsze, trochę żartował, nawet śmiał się z dobroduszného wyznania Podkomorzego. Uspokojony jego obojętnością pojechałem do domu.

Na drugi dzień jakoś nie miałem czasu doń się dowiedzieć. Aż oto trzeciego dnia przylatuje oklep Pawełek famulus Henryka, dając znać, że pan jego od wczoraj bardzo chory na gorączkę, majaczy coś i zrywa się z łóżka, chcąc jechać na jakieś wesele.

Piorunem poleciałem do Henryka.

Boże dobry! w jakimże go stanie zastałem! Oczy w słup, usta spieczone, a głowa tak rozpalona, że zdaleka żar czułeś.

Henryk dostał zapalenia mózgu.

. . . . . .

Nic nie pomogła sztuka lekarska, nie pomogła młodość i życie, nie pomogła przyjaźń moja, Henryk trzeciego dnia umarł.

Ta silna wola pękła pod uderzeniem ciosu, jak sztaba rozpalona w ogniu pod uderzeniem młota, — to wielkie serce runęło jak mur, nie mogąc się utrzymać w chwiejącym stanie zniszczenia, runęło na zgliszcza spalonéj wiary!

. . . . . .

Po śmierci Henryka w sześć tygodni odbył się ślub Skabiozy z hr. Jaszczurem. Ja z rozdartém sercem wyjechałem za granicę! (D. c. n).

дальнѣйшихъ распоряженій; затѣмъ всякія сходбища студентовъ воспрещаются и нарушители сего распоряженія будутъ подвергнуты строгой отвѣтственности по законамъ.

Всеобщій дневникъ и Варшавскія газеты помѣстили въ своихъ объявленіяхъ статью о финансахъ Царства Польскаго. Изъ нея видно, что бюджетъ прихода и расхода на 1861 г. составляли 17,930,128 р. 56 к. Въ приходѣ съ собранными недоимками въ 1860 г. было 18,272,112 р., 58 к., въ расходѣ тогоже года 15,949,826 р. 12 к. Бюджетъ доходовъ въ послѣдніе 5-ть лѣтъ возвысился 77,30 р. 56 к. Въ 1856 г. былъ дефицитъ на 1,100,000 р. Въ послѣдніе же года доходы превышали расходы на 1,600,000 р. Кромѣ сего открытъ кредитъ землевладѣльцамъ, на постройку моста,—и проч. и проч.

Въ оффиціальной газетѣ Царства Польскаго (Dziennik Powszechny, N. 41) напечатано:

Послѣ объявленія здѣшняго края на военномъ положеніи были арестованы военнымъ и полицейскимъ начальствомъ: 1) Войцѣхъ Новацкій, цирюльникъ; 2) Іосифъ Карчевскій, слесарскій ученикъ; 3) Людвигъ Гуттъ, работникъ, за пренебреженіе и ослушаніе часовымъ; 4) Іосифъ Огжовскій, слуга, за причиненіе удара жандарму, находившемуся въ патрулѣ; 5) Янъ Штабровскій, пряничный подмастерье, за то, что, будучи арестованъ за неимѣніе фонаря, ударилъ солдата камнемъ и ранилъ его до крови; 6) Іосифъ Тржцинскій, сапожникъ, за ударъ, причиненный солдату; 7) Іосифъ Гере, сапожный подмастерье, за бросаніе камнями въ проходившій по Медовой улицѣ патруль; 8) Альбертъ Луковскій, каменщицкій подмастерье, за сорваніе съ забора Повонзковскаго кладбища прокламаціи испр. долж. намѣстника о военномъ положеніи; 9) Карлъ Грелле, плотницкій подмастерье за поношеніе и бросаніе камней въ проходившихъ солдатъ; 10) Константинъ Янковскій, работникъ, за сорваніе наклееннаго на улицѣ объявленія о запрещеніи сборищъ передъ костелами; 11) Іосифъ Сивиллякъ, за то, что, будучи арестованъ за драку съ своимъ мастеромъ, бросился на полицейскаго служителя, ударилъ его въ грудь и разодралъ плащъ, по доставленіи же въ полицію, поносилъ полицейскихъ солдатъ; 12) Максимиліанъ Бартодзинскій, пребывающій въ Варшавѣ безъ постояннаго занятія, за двукратное руганіе полицейскихъ служителей во время исполненія ими на улицѣ своей обязанности; 13) Петръ Бельхеръ, партикулярный писецъ, за то, что, читая приклеенное на улицѣ объявленіе начальства, плюнулъ на него и оказалъ знаками презрѣніе; 14) Антонъ Піонтковскій, сапожный мастеръ, за поношеніе унтеръ-офицера полицейской стражи и буйство въ полиціи; 15) Марцелій Вольскій, подмастерье бронзовщика, за поношеніе казаковъ и плеваніе на нихъ; 16) Янъ Штикель, каменщикъ; 17) Игнатій Парнесъ, кожевникъ, за поруганіе надъ унтеръ-офицеромъ и рядовыми, бывшими въ патрулѣ; 18) Валентій Бальбинскій, поваръ, за обруганіе солдатъ; 19) Антонъ Шубякевичъ, сапожникъ, за пѣніе на улицѣ запрещенныхъ пѣсенъ и повтореніе ихъ по доставленіи его въ полицію, за что уже неоднократно былъ арестованъ; 20) Наполеонъ Юзефовичъ, типографскій подмастерье; 21) Іосифъ Ярнутовскій, литографъ, за поношеніе и плеваніе на казаковъ; 22) Іосифъ Коза, извощикъ, за то, что, ставши съ дрожками вблизи постановленнаго въ козлы оружія, на понужденіе солдатъ удалиться нагрубилъ офицеру, и 23) Іосифъ Шуба, купеческій прикащикъ, за сопротивленіе, оказанное полиціи о закрытіи лавки.

По конфирмаціи испр. долж. намѣстника, первые пятнадцать приговорены въ солдаты въ оренбургскій корпусъ, пятеро слѣдующихъ за ними—въ арестантскія роты новогеоргіевской крѣпости, а остальные, Ярнутовскій, Коза и Шуба, какъ иностранцы, на высылку за-границу съ запрещеніемъ возвращенія въ Польшу.

Dziennik Powszechny i gazety Warszawskie umieściły artykuł o stanie skarbu Królestwa Polskiego, z którego widać, że budżet przychodu i rozchodu na rok 1861 wynosił 17,930,128 r. 65 k. Przychodu z upłynionemi zaległościami w 1860 było 18,272,112 r. 58 k., a rozchodu tegoż roku 15,949,826 r. 12 k. Budżet dochodów w ostatnich pięciu latach wzrósł na 773,300 r. 56 k. W 1856 r. był deficyt na 1,100,000 r. W ostatnich zaś latach dochody przewyższały rozchod na 1,600,000 rub. Nadto, otworzony został kredyt dla właścicieli gruntów, na wybudowanie mostu, i t. d. i t. d.

W Gazecie Urzędowéj Królestwa Polskiego (Dziennik Powszechny, N. 41) wydrukowano co następuje:

— Po ogłoszeniu przepisów stanu wojennego, zostali aresztowani przez wojsko i policję tutejszą: 1) Wojciech Nowacki, subiekt cyrulniczy; 2) Józef Karczewski, uczeń ślusarski; 3) Ludwik Gutt, wyrobnik,— za czynną zniewagę szyldwachów; 4) Józef Ogonowski, służący, za uderzenie żandarma w patrolu będącego; 5) Jan Sztabrowski, czeladnik piernikarski, za to że będąc zatrzymanym z powodu nieposiadania latarni, uderzył żołnierza kamieniem i do krwi go zranił; 6) Józef Trzciński, szewc, za uderzenie żołnierza; 7) Józef Gerc, czeladnik szewcki, za rzucenie kamieniem na patrol, przechodzący ulicą Miodową; 8) Albert Łukowski, czeladnik mularski, za zerwanie z parkanu cmentarza Powązkowskiego proklamacji p. o. Namiestnika, o wprowadzeniu stanu wojennego; 9) Karol Grelle, uczeń ciesielski; za obelgi i rzucenie kamieniem na przechodzących żołnierzy; 10) Konstanty Jankowski, wyrobnik, za zerwanie przylepionego na rogu ulicy ogłoszenia, wzbraniającego gromadzenia się publiczności przed kościołami; 11) Józef Siwiłak, czeladnik szewcki, za to że będąc aresztowany z powodu kłótni ze swoim majstrem, rzucił się na policyjnego dozorcę, uderzył go w piersi i rozdarł mu płaszcz, po dostawieniu zaś do urzędu cyrkułowego, dopuścił się obelg przeciwko żołnierzom policyjnym; 12) Maksymiljan Bartodziński, przebywający w Warszawie bez stałego zatrudnienia, za dwukrotne zelżenie dozorcy policyjnego, w czasie pełnienia przez tegoż obowiązków służbowych na ulicy; 13) Piotr Betcher, pisarz prywatny, za to że czytając przylepione na rogu ulicy ogłoszenie władzy, plunął i gęstem okazał zniewagę; 14) Antoni Piątkowski, majster szewcki, za obelgi wyrządzone podoficerowi straży policyjnéj i wymyślanie w urzędzie cyrkułowym; 15) Marceli Wolski, czeladnik bronzowniczy, za obelgi i plucie na kozaków; 16) Jan Sztykiel mularczyk; 17) Ignacy Parnes, garbarczyk, za zelżenie podoficera i żołnierzy w patrolu będących; 18) Walenty Balbiński, kucharz, za obelgi przeciwko żołnierzom miotane; 19) Antoni Szubiakiewicz, szewc, za to że śpiewał na ulicy pieśni zakazane i powtarzał takowe śpiewy po dostawieniu go do urzędu cyrkułowego, za co już niejednokrotnie bywał aresztowanym; 20) Napoleon Józefowicz uczeń drukarski; 21) Józef Jarnutowski litograf, za obelgi i plucie na kozaków; 22) Józef Koza, dorożkarz, za to że stanąwszy z dorożką w bliskości ustawionéj w kozły broni, naglony przez żołnierzy aby się oddalił, niswymyślał oficerowi; i 23) Józef Szuba, subjekt kupiecki, za opór okazany policji co do otworzenia sklepu. Z decyzji p. o. Namiestnika, pierwsi piętnastu skazani zostali na oddanie do wojska do korpusu Orenburgskiego, następni pięciu do kompanij aresztanckich w twierdzy Nowogeorgiewskiéj na lat dwa, a ostatni, to jest: Jarnutowski, Koza i Szuba, jako cudzoziemcy, na wysłanie za granicę z zabronieniem powrotu do kraju tutejszego.

Dział nieurzędowy.

Wiadomości zagraniczne.

POGLĄD OGÓLNY.

Dzień 20 listopada pozostanie pamiętnym w dziejach katolickiego świata. Baron Ricasoli odziedziczywszy po nieśmiertelnym hr. Cavour kierunek sprawy włoskiéj; przyjąwszy jego zasadę kościoł wolny w państwie wolnem, chciał skorzystać z międzyparlamentowéj przerwy i doświadczyć, czy na drodze rozumu i miłości nie można będzie rozwiązać tych zawikłań, które w ciągu wieków, namiętności co raz nowemi a co raz silniejszemi splotaminierozdzierzgniony węzeł skrępowały. Baron Ricasoli widząc zamkniętą przed sobą drogę bezpośrednich rokowań z Rzymem, udał się do Paryża i polecił posłowi włoskiemu przy dworze francuzkim, Konstantemu Nigra, wyjednać u ministra spraw zagranicznych p. Thouvenel doręczenie ojcu ś. przez pośrednictwo książęcia de Gramont listu swojego do kardynała Antonellego, przy którym znajdował się list pana Ricasoli do Piusa IX, oraz warunki przyszłéj ugody.

P. Thouvenel dla niewiadomych jeszcze światu przyczyn nie przychylił się do prośby rządu włoskiego. Wkrótce dowiemy się o rzeczywistych powodach odmówienia téj powolności, bo zapowiedziane w izbie turyńskiéj rozprawy nad zadaniem rzymskiém, rzucić muszą światło na tajemnicę rokowań. Skutkiem odmowy rządu francuzkiego ani list barona Ricasoli, ani przedstawiane przezeń rękojmie rąk Piusa IX nie doszły. Dzienniki w swoim czasie o treści tych ostatnich mniéj więcéj dokładną wiadomość podały, ale sąd o nich musiał pozostać w zawieszeniu, dopóki powszechność samych słów rękojmi przed oczyma nie miała.

Cokolwiek bądź świat wiedział, że słowa pojednania wyrzeczone zostały w Turynie, że rząd Wiktora Emmanuela gorąco pragnie zgody, że używał wszelkich możliwych środków doprowadzić do niéj zdolnych, ale nic nie wiedział o skutku tych zabiegów i z niecierpliwością czekał na dzień, w którym baron Ricasoli za właściwe znajdzie opowiedzieć przed Europą co w téj mierze i z jakim skutkiem przedsiębrał.

Że ta sprawa całą ludzkość obchodzi, któż wątpi? Niezmierną większość wyznawców Chrystusowych stanowią katolicy; niepokonaną niemal przeszkodą do porozumienia się w rzeczach różnic około wiary, stanowi stan obecny, którego zewnętrzna nieruchomość sprzeczna z prawami postępu, tamuje najszlachetniejsze pomysły i dążenia ku naprawie społeczności.

Pojął to baron Ricasoli całą siłą jasnéj swojéj głowy, całą zacnością wielkiego serca i napisał błagalny list do Piusa IX, który na zawsze w rocznikach świata pozostanie niezrównanym wzorem uczciwości i serdecznéj wymowy. Trzy inne pisma, t. j. Rękojmie, list do kardynała Antonellego i depesza do p. Nigra, służą tylko za wstęp i objaśnienie do głównego pisma. Podaliśmy je w wiernym przekładzie w dzisiejszym numerze Kurjera. Zwracając uwagę czytelników na doniosłość tego pisma, nie wejdziemy w jego szczegółowy rozbiór, bo przyjdzie nam to zapewne uczynić wówczas, kiedy obrońcy wstecznych zasad przeciw niemu powstaną, kiedy rozprawy nad listem ministra włoskiego obiegną po kolei wielkie parlamenta europejskie a zatem kiedy sumienie narodów o tym błagalnym głosie całéj ludzkości wyrzeknie. Wkrótce grad broszur zasypie Europę; treść ich podadzą dzienniki; ani jeden wyraz listu barona Ricasoli nie zostanie pominiony, kiedy więc namiętności wysrożą się, gniewy ochłoną, żądła nienawiści przytępią się i nastąpi czas spokojniejszéj rozwagi, wówczas i my powrócimy do bliższego roztrząśnienia tego wielkiego dzieła rozumu i cnoty, bo nie taimy całego podziwu i najwyższego uwielbienia, jakiemi nas czytanie tych złotych słów przeniknęło.

Baron Ricasoli czuł to dobrze, że świat zapyta go naprzód po otwarciu parlamentu włoskiego o Rzym. Uprzedzając więc tę godziwą ciekawość, czynności nowego parlamentu rozpoczął od złożenia na stole izby poselskiéj wyżéj wymienionych papierów i w następnych słowach przemówił:

„Rząd królewski z radością widzi się znowu w obec przedstawicieli kraju. Szczęśliwym jest, że może nareszcie sąd oddać prace swoje podjęte w przedmiocie najżywiéj obchodzącym narodowe uczucia.

„Wielki mąż stanu, którego nigdy dość nie opłaczemy, a którego strata, dla mnie osobiście jest niż dla kogokolwiek boleśniejszą, bo ze słabszemi siłami musiałem podjąć się brzemienia, które on tak łatwo piastował; ten wielki mąż stanu ogłosił co do sprawy rzymskiéj zasadę obfitą, zasadę kościoła wolnego w państwie wolnem.

„Obejmując tę ciężką puściznę, poczytałem za święty obowiązek urzeczywistnić ów pomysł równie prosty jak rozległy. Starałem się przeto skupić w kilku artykułach wzajemne rękojmie kościoła i państwa i postanowiłem raz jeszcze w imieniu wszystkich moich spółministrów i na wyraźny rozkaz jego królewskiéj mości, odezwać się do wysokiego zdrowego rozumu i do dobroci serca ojca ś.

„Ale niestety, gdy wszelka droga bepośredniego z nim rokowania była dla nas zamkniętą, prosiliśmy o wdanie się wspaniałomyślnego cesarza Francuzów i jego rządu. Życzliwość cesarza dla Włoch, okazała się w rozlicznych i uderzających dowodach, na równi z uczuciami czci i przywiązania dla stolicy ś.

„Już przy innem zdarzeniu, przyszło mi uroczyście przed izbą oświadczyć, jaką drogą rząd królewski zamierzał dostać się do Rzymu. Nie w bezładnym zapędzie, nie środkami przemocy; nie burząc, lecz budując i otwierając kościołowi drogi zdobycia nowéj godności i blasku; wyzwalając go z więzów świeckich, trzymających go w niewoli przez rzekomą obronę jego potęgi! Ile razy rzecz toczyła się o Rzymie, zawsze powtarzałem, że niezbędnym jest warunek zgodnego działania z Francją, bo Włochy nigdy nie zapomną jaką wdzięczność winny są za potężne współdziałanie, którego owocem jest dzisiejszy stan półwyspu, stan dozwalający mu, jeżeli wytrwa w rozsądnéj i stanowczéj drodze, dotąd tak szlachetnie odbytéj, wznieść się na właściwy sobie stopień między mocarstwami.

„Postępowanie więc rządu królewskiego było zgodne z jego oświadczeniami i uczuciami, było odpowiednie wszelkim wymaganiom przyzwoitości, kiedy usiłował rozwiązać sprawę rzymską w drodze polubownéj z ojcem ś., na podstawach obustronnéj wolności kościoła i państwa, kiedy udawał się do rządu francuzkiego, aby zechciał być pośrednikiem tych uczuć i tych przełożeń przed stolicą ś. Na nieszczęście, w owym czasie ojciec ś. nie zdawał się być usposobionym przychylić ucha do jakichkolwiek przełożeń i rząd cesarski rozumiał w swéj mądrości, że w podobnych okolicznościach byłoby niewczesnem podejmować się przedstawienia projektu przez rząd królewski, ożywiony najuczciwszemi względem kościoła zamiarami, z taką troskliwością wypracowanego.

„Dziś rząd królewski uznaje potrzebę dać poznać przedstawicielstwu narodowemu i światu, sposób w jaki zrozumiał spełnienie swoich obowiązków i środki, jakich użył do zadość uczynienia swym powinnościom względem izby i względem Włoch. Rozumié być rzeczą potrzebną, aby wiedziano, że jeżeli naród włoski pracuje nad dokonaniem dzieła swojéj niezawisłości i swobody, nie chce bynajmniéj dójść do tego z krzywdą religji i kościoła. Gdy te uczucia będą dobrze poznane i należycie ocenione, spodziewa się otrzymać spółdziałanie wszystkich serc uczciwych a nadewszystko spółdziałanie tych, co tak we Włoszech jak za granicą gorąco miłując wolność i niepodległość narodów, lękają się jeszcze azali nie przyjdzie osiągnąć tych wielkich dobrodziejstw ceną zawichrzeń religji i ujarzmienia kościoła. Przyzwolenie ukojonego sumienia, nie wątpimy, otworzy drogi dotąd zamknięte i przekona świat katolicki, tudzież ojca ś., że uczucia najjaśniejszego króla włoskiego i jego rządu, że uczucia całego narodu, tchną względem kościoła wiernością i przywiązaniem, lecz że obok tego najmocniéj zmierzają do utrzymania praw narodowych. Mam zaszczyt złożyć na stole izby w mowie będący projekt.“

Ze sprawozdania tego pierwszego posiedzenia izby, które czytelnicy znajdą w dzisiejszym numerze Kurjera, tudzież z późniejszych telegraficznych wiadomości okazuje się, że rozniesione przez dzienniki wsteczne baśnie, o zatrważającym stanie królestwa włoskiego, nie zasługują na najmniejszą wiarę. Przez kilka tygodni dziennikarstwo francuzkie i włoskie pełne było uręczeń, że baron Ricasoli, ostrością swego postępowania obraził rząd francuzki do tego stopnia, że cesarz Napoleon domagał się o odebranie mu kierunku spraw królestwa. Że przerażony Wiktor Emmanuel gniewem Napoleona wysłał p. Ratazzi do Paryża, dla przejednania potężnego sąsiada i dla odwrócenia zgubnych następstw. Że pan Ratazzi nic nie sprawiwszy przekonał się tylko, że myśl federacji włoskiéj w gabinecie paryzkim odżyła chociaż w odmiennym kształcie, t. j. podziału Włoch na trzy królestwa: na północne, składające się z Piemontu, Lombardji, Romanji, Florencji i Wenecji pod berłem Wiktora Emmanuela; na środkowe z Rzymu, Marchji i Umbrji, pod panowaniem stolicy ś. i Obojga Sycylji pod rządem Burbonów. Że p. Ratazzi zrażony tą czarną przyszłością, postanowił zejść z widowni politycznéj, wyrzec się zaszczytu prezesostwa izby poselskiéj i ukryć żal i wstyd poronionego przedsięwzięcia w dalekiém od świata ustroniu. Oprócz tych niebezpieczeństw zewnętrznych, zapowiadano najzgubniejsze zaburzenia domowe, mówiono o zerwaniu z rządem jenerała Cialdini, o pochopach do udzielności coraz wyraźniéj objawiających się w Toskanji, Neapolu i Sycylji; o nadzwyczajnym nieładzie i niedostatku skarbu; o rozprzężeniu wszelkiéj karności wojskowéj; o gorszącém zbiegowstwie; słowem o rozpaczliwym stanie królestwa stojącego nad przepaścią, gotową pochłonąć narodowość, swobodę i krwawo zdobyte korzyści. Parlament turyński miał być już ostatnim zjazdem narodowym, Francja w porozumieniu z innemi państwami, miała o dalszéj doli Włoch zawyrokować.

Tymczasem te czarne przepowiednie okazały się być marzeniami rozgorączkowanych, żółcią zaprawnych umysłów. P. Ratazzi zaraz na pierwszém posiedzeniu w kilku stanowczych słowach dał poznać, że ręka w rękę z baronem Ricasolim idzie; posłowie toskańscy i krajów Obojga Sycylji wystąpili jako zwolennicy Włoch jednolitych, a zagłosowanie przez nich niezmierną większością podatku na wojnę, dowodzi, że nie rozpaczają o dokonaniu wielkiego włoskiego państwa. Ponieważ uzbrojenie jest dziś głównym przedmiotem pracy rządowéj, izba przeto wszystkie rozprawy polityczne tak co do zewnętrznego zadania rzymskiego, jako i wewnętrznych sporów o centralizację lub decentralizację zarządu odłożywszy na stronę, postanowiła zająć się roztrząśnieniem projektów do praw przez hr. Bastoggi wnieść się mających. Jenerał Cialdini piękny dał przykład obywatelstwa, zapominając słuszne może urazy. Uległość, jaką w tém zdarzeniu dla rządu okazał, jest ogromnéj doniosłości, bo kiedy mąż takiéj zasługi jak Cialdini schyla czoło na rozkazy rządu, naród mocno uwierzyć musi, że posłuszeństwo obywatelskie jest piękną i zbawienną cnotą.

W międzyparlamentowéj przerwie jeszcze jedno państwo królestwo włoskie uznało, a tém państwem jest Belgja.

Zdawałoby się, że to królestwo, którego utworzenie zadało pierwszy potężny cios zasadom wiedeńskiego traktatu, którego warunkiem bytu jest ścisła neutralność, którego nakoniec zasadą jest uznanie praw osobnych narodowości, powinno było przed wszystkiemi innemi pośpieszyć z uznaniem włoskiego królestwa. Ale rzeczy ludzkie ulegają najrozmaitszym i najniespodziewańszym wpływom. Król Leopold, ożeniwszy syna z arcyksiężniczką austryjacką, chciał odwlec, o ile można, uznanie królestwa włoskiego, które w Wiedniu rozjątrzyć by musiało zabliźnioną ranę; arystokracja belgijska, okryta zaszczytami obiedwóch dzielnic hiszpańskiéj i niemieckiéj habsburgskiego domu, chowa dlań niewygasłą wdzięczność za mitry książęce i hrabiowskie, za dziedziczne łańcuchy złotego runa, z jego szczodrobliwości otrzymane; nakoniec niewyrozumowane ale silne powodowanie się zakonowi jezuickiemu w Belgji; to wszystko zniechęca liczne stronnictwo przeciw Wiktorowi Emmanuelowi. Owoż te wszystkie przyczyny razem wzięte opóźniły spełnienie ze strony rządu belgijskiego nieodzownéj międzynarodowéj powinności. Lecz błahe namiętnostki ludzkie wytrwać nie zdołają prądowi wieku. Rodzinne względy i oszczędzanie czułości księżny brabanckiéj, podaniowa wierność dla Habsburgów arystokracji belgijskiéj, zabobonna ciemnota penitentów jezuickich, ustąpić musiały przed rozumnemi wymaganiami przedstawicieli narodu, a chociaż hrabiowie Nothomb i Vilain XIV głos potępienia podnieśli przeciw ministrom za uznanie królestwa włoskiego, naród wszakże przyklasnął ich postanowieniu, opartemu na sprawiedliwości i zgodnemu z zasadami polityki, na których opiera się istnienie belgijskiego królestwa.

Zwróciliśmy w piątkowym naszym poglądzie uwagę na wewnętrzny stan państwa pruskiego. Dzienniki głównie zajęte są wypadkami ostatnich wyborów. Wprawdzie te wybory są tylko przedwstępne, ale skład zgromadzeń wyborczych, wynikłość pierwotnego głosowania daje już przewidywać, jakim duchem tchnąć będzie nowa izba pruska. Większość będzie wyzwoloną, ale nie w duchu ministerjalnym, przynajmniéj w poglądzie na wydział wojskowy. Jeżeli więc ministrowie z budżetu wojny, zechcą uczynić zadanie gabinetowe, rzecz oczywista, że w obec straszliwéj oppozycji, będą musieli złożyć swe urzędy. Co z tego wyniknie? Czy rząd wybierze nowych ministrów z ław większości izby; czy władza spocznie w ręku stronnictwa wojennego, które zechce rządzić wbrew życzeniom sejmu? Może w wyższych sferach są zachcenia powrótu do dawniejszych podań, ale mniemanie powszechne jeszcze nadzieje swoje pokłada w obetnicach królewskich.

Gazeta krzyżowa klęskę swojego stronnictwa na wyborach nazywa zwycięztwem i ośmiela się wyraźnie pisać: jesteśmy pewni i powtarzamy to rojalistom dla ich uspokojenia, że zachowanie się władz przy wyborach nie odpowiada osobistéj woli królewskiéj. Wkrótce Prusy dowiedzą się, co znaczy to zuchwałe twierdzenie Gazety krzyżowéj.

Czytelnicy nasi znajdą w dzisiejszych telegraficznych depeszach dwie wiadomości ogromnéj wagi. Naprzód, że wielka liczba niewolników murzyńskich, po raz pierwszy przybyła do obozu wojsk Stanów Zjednoczonych i oddała się w opiekę rządu, na którego czele stoi prezydent Abraham Lincoln, powtóre: że okręt wojenny Stanów Zjednoczonych uderzył na pełném morzu na statek angielski i uwięził na nim kommisarzów przez Stany oderwane od jednoty wysłanych do Europy. Pierwszy wypadek okazuje, że znamię wojny amerykańskiéj stało się już wybitnem i że ta wojna, jakeśmy to w jednym z poglądów naszych powiedzieli, skończyć się inaczéj nie może, tylko upadkiem ohydnéj niewoli murzyńskiéj; drugi może wywołać wystąpienie rządu angielskiego przeciw Lincolnowi, za zgwałcenie wielkobrytańskiéj flagi. Zdaje się jednak, że jeśliby stąd trudność jaka wyniknąć miała, załatwi się ona w drodze polubownéj, bo przypuścić nie podobna, aby lord Palmerston chciał pomnażać kłopoty waszyngtońskiego rządu, pracującego tak szlachetnie nad wytępieniem niewoli.

Włochy.

Turyn 20 listopada. Baron Ricasoli złożył dziś na stole izby poselskiéj, następne papiery:

„Do jego dostojności
Księdza kardynała Antonelli,
Mości księże kardynale!

Rząd najjaśniejszego króla Wiktora-Emmanuela głęboko rozpamiętywa zgubne następstwa, które pociągnąć może równie w porządku religijnym, jak w porządku politycznym, przybrana przez dwór rzymski postawa, tak względem narodu Włoskiego, jak względem jego rządu, postanowił raz jeszcze odezwać się do umysłu i do serca ojca ś. aby w swéj mądrości i dobroci przyzwolił na układ, któryby zostawując nietykalnemi prawa narodu, skutecznie zaradził godności i wielkości kościoła.

Mam zaszczyt przesłać waszéj dostojności list, który na wyraźny rozkaz najjaśniejszego pana najpokorniéj pisałem do jego świątobliwości.

Wasza dostojność, z téj wysokiéj godności, którą piastujesz w kościele jako też z posady zajmowanéj w zarządzie państwa, niemniéj z powodu ufności którą jego świątobliwość w nim pokłada, zdolniejszym jesteś niż ktokolwiek w obecnych okolicznościach podać rady pożyteczne mogące być przyjętemi.

W sercu dostojności waszéj, z uczuciem prawdziwego dobra kościoła, łączy się uczucie przyjazne szczęściu narodu, którego jesteś synem.

Spodziewam się więc, że wasza dostojność, przyłoży się do powodzenia dzieła, przez które złożysz największą zasługę nietylko stolicy świętéj i Włochom ale nawet całemu katolickiemu światu.“ (podpisano) *Ricasoli.*

Do jego świątobliwości papieża Piusa IX.

Najświątobliwszy ojcze!

Dwanaście lat upłynęło od téj chwili, w któréj Włochy rozczulone słowami łaskawości i przebaczenia, wymówionemi przez twoje usta, powzięły nadzieję, że zamknie się szereg ich wiekowych nieszczęść i zajaśnieje zorza odrodzenia. Lecz gdy potęgi ziemskie, podzieliły je między różnych panów, zastrzegając dla siebie nad niemi orędownictwo i zwierzchność, dzieło odrodzenia niemogło rozwinąć się w pokoju, w obrębie naszych granic, trzeba było pochwycić oręż dla wyzwolenia się z pod obcéj władzy, która wśród nas oboz swój założyła, aby ulepszenia społeczne nie doznały przeszkody, potłumienia i zniweczenia w samym początku.

Wówczas najświątobliwszy ojcze, pomny nato, że na ziemi jesteś przedstawicielem Boga pokoju i miłosierdzia oraz ojcem wiernych, odmówiłeś swego współdziałania

Włochom w świętéj dla nich wojnie niepodległości; lecz ponieważ byłeś razem panującym nad częścią włoskiego kraju, to postanowienie napełniło Włochy wielką goryczą.

Umysły rozjątrzyły się i ujrzano zerwaném to ogniwo zgody, które pierwiastki naszego odrodzenia napełniły takiém szczęściem i powodzeniem; klęski narodowe, co bezpośrednio za niemi poszły, coraz bardziéj rozpaliły podniecone namiętności, i przez zgubną kolej najopłakańszych zdarzeń, o których chcielibyśmy wszyscy zapomnieć, powstała wówczas między narodem Włoskim i stolicą Apostolską, nieszczęsna zatarga trwająca aż dotąd, z równą i obustronną szkodą.

Każda walka musi musi mieć koniec, albo przez klęskę i śmierć jednego z walczących. albo przez pojednanie. Prawa narodowości są niepożyte, stolica ś. Piotra, w moc obietnicy Boskiéj, jest także niepożytą. Gdy więc żaden z dwóch zapaśników niemoże zejść z pola bitwy, powinni się przeto pojednać, aby nie wtrącić świata w straszliwe i niemające końca wstrząśnienia. Jako katolik i jako Włoch, sądziłem być moim obowiązkiem, najświątobliwszy Ojcze, długo i głęboko rozpamiętywać trudne zagadnienie, które wieki podały naszemu rozwiązaniu; jak minister królestwa Włoskiego, poczytuję za powinność przełożyć waszéj świątobliwości uwagi, według których pojednanie między stolicą świętą i narodem Włoskim okaże się nietylko możliwém ale nadzwyczaj pożytecznem, niezbędność zaś jego okaże się niż kiedykolwiek oczywistszą. Czyniąc to, idę nietylko za własném natchnieniem, za wewnętrznem uczuciem i powinnością mego urzędu, lecz ulegam wyraźnéj woli najjaśniejszego króla, który wierny pełnym sławy i pobożności podaniom swojego domu, żywi w swéj duszy równą miłość dla wielkości Włoch, jak dla wielkości kościoła katolickiego.

To pojednanie byłoby niemożliwém i Włosi, szczerzy wyznawcy katolicyzmu, nieośmieliliby się ani żądać ani spodziewać się, gdyby dla jego dostąpienia kościoł musiał zrzec się choć jednéj z zasad, choć jednego prawa należącego do składu wiary, lub wypływającego z nieśmiertelnego ustanowienia Boga-człowieka. Co do nas, żądamy, aby kościoł, który jak tłómacz i strażnik ewangelji, wniosł w społeczeństwo ludzkie zasadę prawodawstwa nadprzyrodzonego i zagaił postęp, aby i nadal spełniał Boskie swoje posłannictwo i coraz wyraźniéj dowodził potrzeby swego istnienia, przez niewyczerpaną obfitość swych stosunków z dziełem przez siebie rozpoczętém i natchnioném. Jeżeli za każdym krokiem społecznego postępu, kościoł niezdolny był tworzyć nowych form, na których mogłyby się oprzeć kolejne przejawy życia społecznego, kościoł niebyłby ustanowieniem powszechném i wieczném, ale objawem czasowym i znikomym. Bóg jest niezmienny w swéj istocie, a jednak rozwija nieskończoną płodność w tworzeniu nowych treści, w wydawaniu nowych kształtów.

Aż dotąd kościoł dawał wielkie świadectwa téj obfitości, mądrze przekształcając się w swych punktach zetknienia ze światem cywilnym przy każdym rozwoju społeczeństwa. Ci, którzy dzisiaj twierdzą, że kościoł powinien pozostać nieruchomym, czyż ośmielą się utrzymywać, że nigdy nieodmieniał się w swoich zewnętrznych względach i kształtach? czy ośmielą się powiedzieć, że formy kościoła były od czasów Leona X, aż do naszych, takie same jakiemi były od Grzegorza VII do Leona X, tudzież że począwszy od Grzegorza VII, pozostały takiemi jakiemi były od ś. Piotra aż do tego Papieża? Był to zaiste widok wielki w pierwszych czasach, kościoła w katakumbach, gdy ubogi i nieznany światu skupiał się w rozpamiętywaniu prawd wiekuistych. Następnie, kiedy wierni zostali wolnymi, wystąpili najaw i pozawierali między sobą nowe węzły. Ołtarz przeniosł się z pomroki katakumb na jaśnię bazylik; obrzędy i słudzy obrzędów stali się uczęstnikami tego nowego stanu i kościoł nieograniczając się już kryjomemi modlitwami, rozlał jawnie i uroczyście naukę swoją po świecie, nad którym począł spełniać swoje szczytne posłannictwo. W odmęcie i walce rozmaitych i często sprzecznych żywiołów, przygotowujących na łonie wieków średnich, erę nowoczesną, idea chrześcjańska dzięki kościołowi przeniknęła rodzinę, gminę i państwo; kościoł utworzył w sumieniu dogmat prawa publicznego; umiał w swém prawodawstwie określić zastosowanie i dać uczuć korzyści tego prawa, wówczas stał się władzą cywilną, stał się sędzią panujących i ludów. Ale skoro społeczność doszła do stopnia dojrzalszego wychowania, skoro wyćwiczyła i oświeciła swój rozum, wnet potrzeba opieki duchownéj ustała, a więc pękły i więzy tejże opieki. Poczęto szukać i znaleziono podania starodawnéj cywilizacji; papież który zespolił się z tém dziełem zasłużył na to, że wiek w którym panował ozdobiono jego imieniem. Jeżeli więc kościoł naśladując Boga, swój wzór najwyższy, który w swojéj wszechmocności i niemylności, miarkuje jednak z nieskończoną mądrością wykonywanie swéj władzy w taki sposób, aby niekrępować wolności ludzkiéj, jeżeli kościoł umiał aż dotąd stosować się zachowując nietykalną czystość dogmatu, do potrzeb wkładanych przez społeczne przeobrażenia, ci przeto czynią mu krzywdę, ci niezmiernie mu szkodzą, coby chcieli uczynić go nieruchomym, odosobnić od społeczności cywilnéj, zamienić go we wroga nowych czasów. Przeciwnie my jednego tylko żądamy, aby kościoł zachował swój najwyższy urząd duchowny, aby w porządku moralnym był kierownikiem téj wolności, która nadaje ludom co doszły do dojrzałości rozumu prawo ulegania tylko tym ustawom i rządom, na które prawowicie przyzwoliły.

O ile kościoł z ustanowienia swojego niemoże być wrogiem uczciwéj cywilnéj wolności, o tyle niemoże być przeciwnym rozwojowi narodowości. W moc zamiarów Opatrzności rodzaj ludzki znalazł się podzielonym na przeróżne gromady plemion i mów i osadzony na pewnych oznaczonych przestrzeniach, gdzie każda z nich spoiła się w pewną jednotę dążeń i ustanowień, w ten sposób, aby niezakłócała siedzib cudzych i aby niecierpiała, aby ją we własnéj zakłócano. Bóg okazał, jaką cenę człowiek do narodowości swojéj przywiązywać powinien, kiedy chcąc ukarać lud hebrajski, oporny przestrogom i karom dotknął go najstraszliwszą ze wszystkich chłostą obcego panowania. Najświątobliwszy ojcze dowiodłeś sam tego, gdy pisząc do cesarza austryjackiego w roku 1848, upominałeś go: *aby zaprzestał wojny, która niezdoła zjednać dla cesarstwa serc Lombardów i Wenecjan, tak sprawiedliwie przywiązanych do swojéj narodowości.*

Idea chrześcijańska nie przypuszcza, aby władza społeczna doprowadzać miała do ucisku jednéj jednostki przez drugą; nie dopuszcza też ucisku jednego narodu przez drugi. Podboje nie mogą uprawnić panowania jednego narodu nad drugim, bo przemoc nigdy nie może zamienić się w prawo.

Tak więc Włosi w dobijaniu się praw narodowych i w tworzeniu królestwa na wolnych ustanowieniach, nie zadali najmniejszéj krzywdy żadnemu z pierwiastków porządku religijnego lub porządku cywilnego: nie znaleźli w swojéj wierze chrześcijańskiéj i katolickiéj żadnego przepisu potępiającego ich dzieło. Dowodem, że wchodząc na drogi przez opatrzność im otwarte, dalekiemi byli od myśli ubliżenia religji lub szkodzenia kościołowi; dowodzi tego ta radość i uwielbienie, jakiemi otoczyli osobę twoją najświątobliwszy ojcze w pierwszych czasach twego papiestwa, dowodzi nakoniec ta głęboka boleść, to niewymówne zdumienie, z jakiemi przyjęli encyklikę 29 kwietnia 1848. Opłakiwać im przyszło walkę, która na nieszczęście zapaliła się w twéj duszy między obowiązkami papieża i obowiązkami panującego.

Pragnęli oni, aby zgoda mogła nastąpić między dwóma dostojeństwami połączonemi w twéj poświęconéj osobie; ale nieszczęściem, ponawiane protestacje, kroki stanowcze dały im do zrozumienia, że ta zgoda była niemożliwą; wówczas nie mogąc wyrzec się własnego istnienia, ani praw narodowych nieuległych żadnemu przedawnieniu, równie jakby nie mogli wyrzec się wiary przodków, osądzili za niezbędne, aby panujący ustąpił przed papieżem.

Włosi musieli koniecznie przyjąć w rachubę te sprzeczności, w które stolica apostolska, z powodu połączenia obiedwu władz tak często wpadała. Te sprzeczności, jątrząc umysły przeciw panującemu, nie przymnażały zaiste uszanowania dla papieża. Poczęto więc roztrząsać początek téj władzy, przyczynę jéj bytu, użycie jakie z niéj czyniono i wyznać należy, że to roztrząśnienie, pod wielu względami nie wypadło na jéj korzyść. Dopytywano się jéj potrzeby i pożytku dla kościoła. Mnie nanie powszechne i pod tym względem odpowiedziało nieprzychylnie. Ewangelja obejmuje wiele słów, liczne przykłady pogardy i potępienia dóbr ziemskich; sam Jezus Chrystus często przestrzegał uczniów swoich, aby nie myślell o posiadaniu i panowaniu, nie znaleźć ani jednego doktora lub teologa kościoła coby twierdził, że najwyższa władza polityczna jest niezbędną do spełniania świętego urzędu.

Był może czas, kiedy wszystkie prawa były niepewnemi i służyły za łup przemocy; wówczas urok świeckiego panowania ochraniał niepodległość kościoła. Ale skoro państwa nowoczesne wyszły z odmętu wieków średnich, skoro utrwaliły się przez wcielenie przyrodzonych swoich pierwiastków, skoro prawo publiczne europejskie przyjęło podstawy rozumne i sprawiedliwe, jakąż korzyść mógł znaleść kościół z posiadania małego królestwa? Żadnéj, prócz wtrącenia go w burze, sprzeczności, polityczne kłopoty, prócz oderwania, wymaganiami starań światowych, od troskliwości nad dobrami niebieskiemi, prócz narażenia na zawiści, na chciwość i knowania potęg ziemskich! Chciałbym, najświątobliwszy ojcze, aby prawość twojego umysłu i sumienia, aby dobroć twojego serca były same sędziami czy taki stan rzeczy jest sprawiedliwym, użytecznym i przyzwoitym dla stolicy ś. i dla kościoła. Ta opłakana zatarga ściąga i na Włochy i na kościół najsmutniejsze następstwa.

Duchowieństwo już się rozpada; owczarnia oddziela się od pasterza. Są już prałaci, biskupi, kapłani, którzy otwarcie usuwają się od uczęstnictwa w wojnie wytoczonéj przez Rzym królestwu włoskiemu; nierównie większa liczba potępia ją w milczeniu. Ogół patrzy z oburzeniem na sługi świętego przybytku, wplątane w spiski przeciw państwu, odmawiające na żądanie powszechne modłów, o które doprasza się zwierzchności; ogół drży z niecierpliwości, słuchając, jak z kazalnic słowo Boże poniewierane jest do tego stopnia, że mówcy używają go za narzędzie nagany i przekleństwa, przeciw wszystkiemu co Włosi nauczyli się wielbić i błogosławić. Ogół nieoswojony z subtelnemi odcieniami może nakoniec być przywiedzionym do przypisywania religji tego, co jest tylko dziełem ludzi będących jéj sługami i oddzielić się od téj jedności, do któréj Włosi z uczuciem chwały i szczęścia od ośmnastu wieków należą.

Nie wtrącaj, ojcze święty, w otchłań zwątpienia całego ludu, który szczerze pragnie módz wierzyć tobie i wielbić ciebie. Kościół potrzebuje być wolnym; my wracamy mu całą wolność. Więcéj niż ktokolwiek chcemy wolności kościoła, bo jego wolność jest rękojmią naszéj; ale aby być wolnym, powinien pozbyć się więzów polityki, która czyniła z niego dotąd narzędzie wojny przeciw nam, to w ręku jednego to drugiego mocarstwa.

Kościół mający nauczać wiekuistéj prawdy, z powagą swojego boskiego założyciela, na którego pomocy nigdy mu nie zbędzie, powinien być rozjemcą między walecznymi, orędownikiem słabych i uciśnionych; ale o ileż głos jego będzie uległéj słuchanym, skoro nikomu nawet na myśl przyjść nie będzie mogło, że jest przez pobudki ziemskie natchnionym.

Ojcze święty możesz raz jeszcze odmienić postać świata; możesz stolicę apostolską wynieść na wysokość, jakiéj w ubiegłym tylu wieków nie znała.

Jeżeli chcesz być większym od królów ziemskich, otrząśnij z siebie nędze téj królewskości, które ciebie z nimi równają. Włochy dadzą tobie stolicę pewną, wolność całkowitą, wielkość nową. Włochy wielbią papieża, lecz nie powstrzymają swego postępu przed panującym; Włochy chcą zostać katolickiemi, ale chcą być narodem wolnym i niepodległym. Jeżeli wysłuchasz modłów tych pierworodnych synów swoich, nigdy stracona władza panującego nie dorówna téj, jaką nad duszami otrzymasz, a kiedy z wysokości Watykanu, podniesiesz ręce z błogosławieństwem nad Rzymem i światem, ujrzysz narody, przywrócone do praw swoich schylające przed tobą głowy, jako przed swym obrońcą i orędownikiem.

Projekt artykułów.

Art. 1) Papież zachowuje godność, nietykalność i inne przynależytości najwyższéj władzy, a nadto przyznane zwyczajowe pierwszeństwo między królami i innymi panującymi.

Kardynałowie kościoła świętego, zachowają nazwę książąt i przywiązane do niéj zaszczyty.

Art. 2) Rząd naj. króla Włoskiego, zobowiązuje się nigdy nie stawić żadnéj przeszkody w czynnościach spełnianych przez papieża, w moc prawa Boskiego jako głowy kościoła i w moc prawa kanonicznego jako patryarchy zachodu i prymasa Włoch.

Art. 3) Tenże rząd przyznaje papieżowi prawo wysyłania nuncjuszów za granicę i obowiązuje się opiekować się nimi dopóki znajdować się będą na ziemi włoskiéj.

Art. 4) Papież będzie miał nieograniczoną wolność znoszenia się z biskupami i wiernymi i wzajemnie bez mieszania się w to rządu.

Będzie mógł także w miejscach i według trybu, jaki za najwłaściwszy uzna, zwoływać sobory i synody kościelne.

Art. 5) Biskupi w swych diecezjach, a plebani w swych parafjach, będą wolni od wszelkiego wtrącania się rządu, w obrębach spełniania swych duchownych obowiązków.

Art. 6) Wszakże podlegają prawu powszechnemu, w przypadkach przestępstw karanych przez prawa królestwa.

Art. 7) Naj. pan z rzeka się wszystkich praw podawania na posady duchowne.

Art. 8) Rząd włoski zrzeka się wszelkiego wdawania się w mianowanie biskupów.

Art. 9) Tenże rząd zobowiązuje się wypłacać stolicy świętéj uposażenie stałe i niemogące być w żaden sposób zatrzymanem, którego ilość ma być za wspólną zgodą zakreślona.

Art. 10) Rząd naj. króla włoskiego, w zamiarze, aby wszystkie państwa i ludy katolickie mogły przyczyniać się do utrzymania stolicy św. zagai z temi rządami stosowne rokowania, dla oznaczenia przypadającéj na każdy z nich części w uposażeniu, o którym mówi artykuł poprzedzający.

Art. 11) Rokowania obejmą także rękojmie trwałości wszystkiego, co powiedziano w artykułach poprzedzających.

Art. 12) Na zasadzie tych warunków, papież i rząd naj. króla włoskiego, zawrą układ przez umyślnie na to umocowanych kommisarzy.

Do pana Konstantego Nigra, posła nadzwyczajnego i pełnomocnego ministra Włoskiego w Paryżu.

„Panie Ministrze,

Z ostatnich listów, jakie miałem zaszczyt pisać do pana mogłeś postrzedz, że myśli rządu królewskiego, co do sprawy rzymskiej, są nieustające i z każdym dniem nabierają więcej wagi.

Nie tając bynajmniéj przed sobą mnogich trudności, ze względu na rozmaitość i wielkość wdanych w spór przedmiotów sprzeciwiających się takiemu rozwiązaniu, jakiego wymagają prawa i potrzeby Włoch, rząd nie może z drugiéj strony zapoznawać niebezpieczeństw przeciągłéj zwłoki, które z każdym dniem stają się natarczywszemi.—Może nie istnieje ani jedna trudność wewnętrzna, któréj by mniemanie powszechne nie przypisywało téj okoliczności, że Rzym nie jest jeszcze stolicą królestwa włoskiego. Nikt nie wierzy, aby zarząd państwa mógł ustalić się na zadawalającéj stopie, dopóki ognisko rządu nie będzie przeniesione do Rzymu, miasta położonego w równéj odległości od obu krańców półwyspu. Logika jednoty narodowéj, tego uczucia, które odtąd wielowładnie panuje nad Włochami, nie przypuszcza, aby jedność mogła być przerwaną w samem sercu królestwa, przez państwo różnorodne i najnieprzyjaźniejsze. Bo wypowiedzieć należy, że prawowita niecierpliwość narodu posiadania swéj stolicy, jątrzona jest postępowaniem dworu rzymskiego w sprawach neapolitańskich. Pominąwszy ten szczegół, znajdziesz bowiem panie ministrze najzupełniejsze w téj mierze wyjaśnienia w moim okolniku z d. 25 sierpnia; zwracam uwagę pańską na pobudki zniewalające mię do wniosku o potrzebie prędkiego rozstrzygnienia sprawy rzymskiéj.

Rząd królewski, czując całą tę nagłość, nie zapomniał z drugiéj strony zobowiązań, które sam przyjął w obliczu Europy w uroczystych oświadczeniach. Gdyby nawet te oświadczenia nie istniały, własne uczucia skłoniły by rząd do postępowania z największem uszanowaniem z papieżem, w którym czci głowę katolicyzmu, tudzież do postępowania z największą powolnością z naj. ces. Francuzów, naszym sławnym sprzymierzeńcem, który pragnie przez obecność wojsk swoich, zapewnić osobiste bespieczeństwo papieża i zasłonić od wszelkiego uszczerbku dobro katolicyzmu.

W tym stanie rzeczy, zważywszy na niezaprzeczone prawo Włochów posiadania Rzymu, własności narodowéj, zważywszy też na ścisłą powinność rządu włoskiego doprowadzenia koniecznie do téj wynikłości, w obec jednomyślnego powszechnego mniemania i aby uniknąć ciężkich wstrząśnień i rozruchów zawsze opłakanych, choćby te poskromione lub odwrócone były, rząd sądził, iż powinien był po raz ostatni odwołać się do zdrowego zdania i do dobroci serca ojca św. dla dójścia tą drogą do układu na zasadach zupełnéj wolności kościoła z jednéj strony, rząd bowiem włoski wyrzekłby się wszelkiego mieszania się w sprawy religijne, a na zrzeczeniu się władzy świeckiéj z drugiéj strony. Znajdziesz przy niniejszém panie ministrze, odpis listu, jaki na wyraźny rozkaz naj. pana, miałem zaszczyt w tym przedmiocie pisać do jego świątobliwości papieża Piusa IX. Proszę udzielić to pismo rządowi naj. cesarza Francuzów, przy którym jesteś umocowany, i najusilniéj żądać, aby przedstawiciel rządu cesarskiego w Rzymie, postarał się doręczyć jego świątobliwości tak mój adres, jako też załączone do niniejszéj depeszy artykuły. Nie możemy bowiem w braku wszelkich stosunków między rządem włoskim i stolicą świętą, przesłać wprost tych obu pism ojcu świętemu. Rozjątrzenie, nieszczęściem tak silnie drażniące umysły przeciw nam w Rzymie, nie pozwala wyprawić poselstwa nadzwyczajnego, z którém dwór rzymski według wszelkiego prawdopodobieństwa niechciałby wejść w żadne stosunki, Uprzejme zatém pośrednictwo Francji jest nieuchronne, aby dwa w mowie będące pisma, mogły trafić do rąk jego świątobliwości, i aby ten środek porozumienia i zgody mógł być doświadczonym. Korzyści pojednania byłyby tak wielkie i oczywiste dla wszystkich, że mam nadzieję, iż przez wzgląd na możliwość ich osiągnienia, rząd naj. cesarza zechce przychylić się do chęci rządu włoskiego.

Nadto postarasz się, panie ministrze, przypomnieć, że w nocie mojéj z d. 21 czerwca do hr. Gropello oświadczyłem: iż zostawując wysokiéj mądrości cesarza o znaczenie chwili, w któréj Rzym bez niebespieczeństwa będzie mógł być oddany samemu sobie, co do nas zawsze uważać będziemy za powinność pracować nad rozwiązaniem tego zadania, w nadziei, że rząd francuzki nie odmówi wam życzliwych starań, w skłonieniu dworu rzymskiego do przyjęcia ugody obfitéj w szczęśliwe następstwa dla religji i dla Włoch.

Upoważniam dziś pana do wezwania téj uprzejmej pomocy, aby nietylko prośba nasza dostała się do rąk ojca św., lecz aby też skutecznie była przed nim popartą. Żaden głos nie powinien mieć więcéj powagi w Rzymie, nie powinien być słuchany z większą powolnością, jak głos Francji, która od lat 12-tu rozciąga nad nim potężne i szanowane orędownictwo.

Spółcześnie z wyrażeniem rządowi naj. cesarza całéj naszéj ufności, w życzliwe chęci i skuteczność jego uczęstnictwa w téj tak ważnéj sprawie, postarasz się panie ministrze dać do zrozumienia, że rząd królewski, w najnieszczęśliwszym razie nieudania się tego kroku, znalazłby się uwikłanym w nadzwyczaj ciężkie trudnoście, i że mimo najlepszéj chęci, zmniejszenia boleśnych następstw, jakie odmowa dworu rzymskiego ściągnąćby mogła tak na religję jak na politykę, niepodobnaby mu było przecięż przeszkodzić, aby duch publiczny we Włoszech nie uległ żywemu i głębokiemu wstrząśnieniu.

Skutki téj odmowy dadzą się łatwiéj przewidzieć niż określić; to jednak pewna, że uczucie religijne Włochów zostałoby ciężko zachwiane i że niecierpliwość narodu, aż dotąd powściągana nadzieją mniéj więcéj prędkiego rozwiązania, stałaby się niesłychanie trudną do zamknięcia w pewnych karbach. Nim ukończę tę depeszę, sądzę iż nienależy mi pomijać zarzutu, mogącego być uczynionym z powodu formy przyjętéj w tém ważném zdarzeniu. Mogłoby się zdawać niezgodném ze zwyczajem, z podaniami a może nawet z uszanowaniem, że adres do papieża został podpisany przezemnie nie zaś przez naj. króla pana naszego. Lecz ten wyjątek od formalności powszechnie przyjętych pochodzi z dwóch pobudek. Naprzód wiedzieć należy i nie jest to panu tajnem, że w innych okolicznościach podobnych do tych w jakich się znajdujemy, naj. pan osobiście pisał do papieża; wszakże zdarzyło się, że nieotrzymał odpowiedzi, lub otrzymał ją w sposób godności królewskiéj nieodpowiedni. Niepodobna więc było, doznawszy raz takiego postępowania, narażać godności naj. pana na nowe ubliżenie.

Prócz tego rząd królewski rozumiał, że właśnie w zdarzeniu, w którém przychodzi podnieść z uszanowaniem głos do papieża w imieniu narodu włoskiego, najwłaściwszem było, aby ten co jest zwykłym tłómaczem obrad władzy wykonawczéj, co pod nieobecność parlamentu włoskiego przedstawia sam naród, był tłómaczem jego życzeń i jego uczuć.

Upoważniam was panie ministrze do odczytania i zostawienia odpisu niniejszéj depeszy, oraz adresu do jego świątobliwości, panu ministrowi spraw zagranicznych.

podpisano *Ricasoli.*

Turyn, 19 listopada. List pisany do paryzkiego dziennika *Prassa* obejmuje następne szczegóły:

Posłowie Włoch północnych i środkowych już po większéj części zjechali się: posłowie krajów południowych są jeszcze nieliczni; mówią, że przybędą na dzień 25-ty; dla czego nie na 20-ty?

Skorzystano z ostatniego dnia poprzedzającego otwarcie parlamentu, dla zebrania się i wzajemnego porozumienia. Nie mało było schadzek po 10 i 15 osób, małych komitetów, dziś jeszcze bardzo niewinnych, ale które za dni kilka mogą stać się pierwszemi ogniwami łańcucha.

Strona lewa izby, usiłowała także zebrać się, w tym obozie zbieranie się idzie zawsze łatwo, ale nigdy nie przychodzi do uchwalenia czego stanowczego. Myślano o ułożeniu programmatu; rozprawiano wiele, nakoniec zgromadzenie rozeszło się, poruczywszy jednemu z członków napisanie manifestu. Manifest czy programmat jest już ułożony, ale podobno nigdy potwierdzonym nie zostanie. Czytałem kilka początkowych jego wierszy: rozwiązanie izby, nowe wybory posłów w drodze powszechnego głosowania i t. d.

Strona lewa w téj chwili może tylko stawić oppozycję bezowocną, bo jest niekarna i bez przewodników. Widzę główniejszych jéj członków bardzo zakłopotanych, czy nie wypadnie im wspierać barona Ricasoli, przez nienawiść ku panu Ratazzi, który w ich oczach jest dziś *służalcem Francji.* Jakie dzieciństwo!

Wszyscy są tu bardzo ostróżni w rozmowach o wypadku podróży pana Ratazzi do Paryża, i słusznie, bo p. Ratazzi nie mając żadnego poruczenia rządowego nie mógł doświadczyć ani powodzenia, ani zawodu. Sądzę, że powinienem naśladować tę powszechną oględność, co do sprężyn wprawionych w ruch, aby ściągnąć p. Ratazzi do Paryża; wszakże w obec rzeczy wszelkie wyobrażenie przechodzących, które z najzimniejszą krwią zaczęto ustnie i w druku powtarzać, nie będzie bez pewnego pożytku stanowczo wyrażać, że p. Ratazzi nie jeździł do Paryża, ani z przełożeniami, ani po instrukcje. Zwolennicy p. Ratazzi utrzymują, że przywiózł on najdostateczniejsze uręczenia spółczucia rządu francuzkiego dla jedności Włoskiéj. P. Ratazzi jest przewodnikiem wyzwolonego konstytucyjnego stronnictwa, lewica parlamentu szanuje go i wspiera; nic więc dziwnego, że zwrócono się do prezesa izby, że mu wytłómaczono, iż powinien koić zapał swych przyjaciół. Zwierzono mu się z projektu zmniejszenia wojska francuzkiego; rada więc udzielona Włochom, aby przygotowały się do walk w przyszłości, były logicznem następstwem zamierzanych obecnie we Francji reform.

P. Ratazzi miał otrzymać uręczenie, że Francja w żadnym przypadku nie ścierpi przekroczenia przez wojska Austryjackie rzeki Padu lub Mincio.

Co do sprawy rzymskiéj, miano mu dać do zrozumienia, że cześć Francji na tém polega, aby to ważne pytanie załatwione było w prawidłowym biegu rzeczy, nie zaś przez gwałt, który nic ostatecznie zakończyć nie może.

Oto w kilku słowach podług mego przynajmniéj zdania cała treść wycieczki panana Ratazzi.

A więc oczywiście nie było ani ustępstw dla Francji, ani ministerstwa narzuconego *przez cudzoziemców*, ani zrzeczenia się prowincji, jak to niektórzy oszuści łatwowiernym głupcom wmawiają. Były rady, oznaczono wzajemne położenie, ale to nikogo nie wiąże, nikomu nic nienarzuca.

Przyznaję, że tu spodziewano się, jeżeli nie wyprowadzenia wojsk z Rzymu, to przynajmniéj uderzenia na Wenecję na wiosnę. Te nadzieje, nie zaniedbane, ale odroczone do czasu w którym dojrzeją, rozgorączkowały jeszcze silniéj niektóre umysły uparte, przekonane, objawiające, że tylko w ruchu ciągłym, ale prawnym szukać należy rozwiązania sprawy rzymskiéj.

Pierwszy baron Ricasoli, ani myśli o zmianie swego programmatu; przyjaciele jego mówią, że ciągle ma oczy na Rzym wytężone.

Może nie będzie zbytecznem tu przypomnieć, albo przynajmniéj oświadczyć, że hr. Cavour nigdy nie myślał, iż otrzyma od Francji bezwarunkowe wyprowadzenie wojsk z Rzymu, aby wnet to miasto miało być zajęte przez wojska włoskie. Ta znakomita praktyczna głowa wiedziała dobrze, że rozwiązanie tego rodzaju pożądane dla Włoch, nie będzie nigdy uznaném za ostateczne i zaspakajające. Półsłowa, bo niechciałbym mówić rokowania, wymienione między hr. Cavour i gabinetem tuilerijskim, zmierzały do zupełnie innego rozwiązania. Papież miał urządzić dla siebie wojsko liczące około 10,000 ludzi; tę siłę poczytywano za dostateczną dla utrzymania spokojności w ojcowiźnie Ś. Piotra. Po urządzeniu téj siły, półki francuzkie miały opuścić Rzym, wrócić do Francji, nie zachowując nawet stanowiska w Civita Vecchia, jak niesłusznie utrzymywano; król włoski miał zobowiązać się uroczyście, do szanowania posiadłości papieskiéj i nie wdawania się w żadnym przypadku w sprawy stolicy św.

Hr. Cavour niczego więcéj nie żądał. *Czas rzeczy dokończy*, mówił, zacierając ręce.

Ale istota rokowań zagajonych przez barona Ricasoli jest zupełnie inna. Chodzi mu o przełożenie zgody państwu opierającemu się na dogmatach, na podaniach, wzmaganemu przez niewzruszoną zasadę to jest, przez powagę, która nigdy nic nie ustąpiła, nic nie ustąpi. Baron Ricasoli pragnie, aby w razie odmowy przyjęcia podstaw ugody—Francja wyprowadziła swe wojsko z granic państwa głuchego na wszystkie rady, nieprzyjaznego wszelkiemu pojednaniu.

Czyż te dwa programata jednostajne co do celu, nie są zupełnie różnemi co do środków?

Turyn, 20 listopada. Czytamy w liściście pisanym z Turynu następne szczegóły o pojedynku między jen. Bixio i oficerem garibaldistowskim Aquetta:

Pojedynek odbył się z rana w kantonie Tessyńskim, niedaleko Locarno, nad brzegiem *Jeziora Większego.* Po długich namowach między świadkami, wybrano za broń pistolet, walka była bardzo krótką, bo jenerał od pierwszego strzału raniony został w prawą rękę. Przeciwnik jego p. Aqueta wystrzelił wówczas, kiedy jenerał zniżył rękę dla wzięcia na cel. Kula uderzyła w palce trzymające pistolet; znalazłszy więc wewnętrzną przeszkodę, przez odbicie uwięzła w ręku, czyli co byłoby jeszcze gorzéj w pięści. To tylko pewna, że przy pierwszém staraniu jéj wydobycia, nie podobna było jéj znaleźć.

Przewieziono ranionego do Genui; jest to trzecia czy 4-a rana, którą w ciągu roku odbiera. W Reggio, w Neapolu przeszłéj jesieni złamał był nogę we 2-ch miejscach; zaledwie cokolwiek się obmógł spadł z konia i straszliwie rozbił głowę, tak, że przez tydzień miano go za umarłego; wytrzymałość jenerała Bixio w bolu, jest niezrównana. Wkrótce dowiemy się o bliższych szczegółach.

Baron Ricasoli, składając na stole izby poselskiéj wyżéj przez nas przytoczone pisma, przemówił następnie:

„Rząd królewski pośpiesza ze złożeniem, zgromadzonym tu przedstawicielom narodu, tego co uczynił dla rozwiązania wielkiéj sprawy, zajmującéj umysły wszystkich Włochów, sprawy rzymskiéj. Zamiarem moim było osiągnienie wielkiego wypadku, tak gorąco pragnionego przez znakomitego męża, którego śmy niedawno stracili: *kościoła wolnego w państwie wolnem*. Ani na chwilę nie przyszło nam na myśl, rozwiązać to wielkie zadanie środkami gwałtownemi; przedstawiciel więc Francji w Rzymie powinien był być naszym pośrednikiem. Papiery, które w téj chwili składam na stole prezesa izby, ściągają się do tych kroków, jakie ambasador francuzki w Rzymie przy stolicy świętéj przedsiębrał, kroków nieszczęściem aż do dziś dnia bezskutecznych.

Głośno to oświadczamy, rząd nie zrzeka się szczytnego celu zupełnego utworzenia włoskiego królestwa; lecz dla rozwiązania sprawy rzymskiéj, postępowanie nasze powinno być powolne i umiarkowane; bo przedewszystkiem jesteśmy narodem katolickim i winniśmy wielkie uszanowanie dla głowy kościoła. Dójdziemy do Rzymu, ale dójdziemy tam drogą pewną; Europa nic nam zarzucić nie będzie mogła; nasze wejście do Rzymu w niczém jéj nie zastraszy."

Po téj mowie zawiązały się w izbie następne rozprawy;

P. Zuppetta żąda, aby ministrowie objaśnili stan obecny krajów południowych.

Prezes rady. Oświadczam gotowość odpowiedzi na zapytania czcigodnego posła; wszakże może byłoby przyzwoiciéj spóźnić te zapytania, które bez żadnéj korzyści mogą kraj zniepokoić.

Baron Ricasoli dodaje: Jeżeli idzie o naganę osobistą czynności mojego zarządu, jestem zawsze gotów do odpowiedzi; lecz winienem ostrzedz, że jeśli rzecz toczy się o uzbrojenie, rząd uczynił co było w jego mocy. Można mieć w krótkim przeciągu czasu ½ miljona strzelb, ale półmiljona ludzi niepodobna zebrać inaczéj, jak po wielu zaciągach kolejnych, na co czas jest niezbędnie potrzebny.

P. Zuppetta dopomina się o wyznaczenie dnia na zapytania.

P. Boggio wnosi, aby zapytań pana Zuppetta wówczas dopiero słuchać, kiedy zapadnie prawo nieufności. Szanowny poseł przypomina, że w pierwszéj połowie sejmu, zmarnowano wiele czasu na pytaniach, bez najmniejszéj korzyści krajowéj.

P. Zuppetta w kilku słowach popiera swoje żądanie.

Pp. Suffi i Ricci przemawiają za wzięciem pod rozbiór wniesienia i chcieliby, aby pytania były roztrząsane spółcześnie i samem zadaniem.

P. Ferrari. Sądzę, że największa usilność zwrócona być powinna na utrzymanie zgody, i tym końcem proszę izbę, aby wzięła pod rozbiór wniesienia pana Zuppetta, bo w krajach neapolitańskich istnieje pewien rodzaj wojny domowéj. . . .

(Oh! oh!)

Tymczasem rzecz jest pewna, że trapiące te kraje nieszczęścia. . . .

Prezes izby. Muszę uczynić uwagę posłowi, że wchodzi w rozbiór samego zadania, gdy w téj chwili o to tylko rzecz toczy się: czy popiera lub nie, wniosek pana Zuppetta.

P. Ferrari. Ale wojna domowa istnieje. (Ze wszystkich stron: Jako żywo! szemrania i zaprzeczenia na wszystkich ławach).

Prezes. Znowu proszę p. posła Ferrari nie odbiegać od przedmiotu.

P. Ferrari. Ależ to rzecz nie zaprzeczona, że znajdujemy się w przeddniu wojny domowéj... (gwałtowne zaprzeczenia i przerwa).

P. Ferrari. Dobrze, postanowiono nie dozwolić mi mówić; przedstawiciele więc kraju nie będą mogli wynurzyć swych mniemań?

Prezes. Wszyscy tu jesteśmy przedstawicielami kraju, jego dobro jest dla nas wszystkich drogiem.

(Bravo! bravo!)

P. Boggio. Patrzcie jaki wyborny środek utrzymania zgody! Wniosek pana Zuppetta już wywołał burzę; nastaję o potwierdzenie mojego przełożenia.

Prezes. Wzywam pana Zuppetta o odkład swoich pytań do czasu, kiedy wniesionem zostanie jakie prawo skarbowe, ściągające się do krajów południowych, albo przynajmniéj do czasu, w którym izba zajmie się rozbiorem sprawy rzymskiéj.

P. Zuppetta domaga się, aby jego wniosek został potwierdzony, lub wręcz odrzucony przez izbę.

P. Brofferio. Pan Boggio powiedział, iż powinniśmy dowieść poświęcenia krajowi przez ofiary; niech więc uczyni ofiarę z siebie i raczy nas wysłuchać. Rozbiegła się pogłoska, że powzięto zamiar stłumić rozprawy w izbach. (Zaprzeczenia na wielu ławach).

P. Prezes. W imieniu izby protestuję przeciw temu wmawianiu.

P. Brofferio. Powiedziałem, że to jest pogłoska, do któréj nie przykładam wiary; (śmiechy), ale w téj chwili jestem prawie skłonny do jéj uwierzenia. Potrzeba, aby zupełne światło rozjaśniło czynności rządu.

P. de Blazis w kilku słowach popiera wniesienie pana Boggio.

P. Carutti protestuje w imieniu większości, przeciw słowom pana Brofferio: że izba chce stłumić swobodę rozpraw.

Znaczna większość postanawia zamknienie posiedzenia.

P. Zuppetta zgadza się na odkład swoich zapytań aż do czasu rozbioru zadania rzymskiego.

Francja.

Paryż, 24 listopada. Otrzymano tu wiadomość, że gabinet włoski, a więc i baron Ricasoli, wzmocniony został przez pierwsze głosowanie izby poselskiéj. Większością 180-ciu głosów uchwalono pobór dziesięciny wojennéj rozciągnąć na wszystkie kraje półwyspu. Dziennik *Kraj*, który koniecznie chciał czytelnikom swoim wmówić, że jest tłómaczem najtajemniejszych myśli cesarza Napoleona, musi być w rozpaczy. Wypowiedział on był wojnę baronowi Ricasoli, i niezręcznością jéj prowadzenia przyczynił się tylko do pomnożenia we Włoszech liczby zwolenników znakomitego męża stanu. Ktokolwiek zna cesarza Napoleona, jego przekonania i uczucia; ktokolwiek z blizka patrzył na sposób jego postępowania, ten musiał przeświadczyć się, że to co dla Włoch uczynił, zrobił to dla nich samych, a więc dla Francji, doskonale wiedząc, że przez to kojarzył Włochy z Francją nierozerwalnemi ogniwami. Owoż, jakże przypuścić, aby ten, co potrafił zagaić tak wysoką politykę, mógł do tego stopnia omylić się na uczuciach ludów w gólności, a ludu włoskiego w szczególności, żeby miał wierzyć, iż te ogniwa wytrwają nawet wtenczas kiedy Włosi spostrzegą, że Francja dopomogła im do wyzwolenia się tylko dla narzucenia im własnego jarzma? Nie, cesarz Napoleon dowiódł, że jest przekonanym, iż Włochy tém wdzięczniejsze będą dla Francji i tém dla niéj pożyteczniejsze, im jaśniéj ujrzą, że Francja dopomogła im do wyzwolenia się z kajdan, tylko w tym celu, aby miała rozkosz widzenia Włoch wolnemi. Owoż to przekonanie, które było powszechnem we Włoszech, to uczucie tak przychylne dla Francji i Napoleona III, nagle poczęło być wątlone przez dwa dzienniki, niedawno jeszcze służebne. Wczoraj dziennik *Ojczyzna*, zapalony stronnik Włoch przed Solferino, gorliwy późniéj obrońca papiestwa, a dziś *Kraj* codzień z największą usilnością, podkopują ufność Włochów w szczerość zamiarów cesarza.

Flota francuzka wypłynęła już przeciw Meksykowi; następstwa jéj okażą się wkrótce nierównie donioślejszemi niż się dziś zdaje.

Dziś obieg dziennika *Nord* we Francji został zakazany, z powodu umieszczenia w nim przekładu gwałtownego artykułu z Morning-Chronicle. To wystąpienie dziennika angielskiego jest tém dziwniejsze, że dotąd był on jedynem czasopismem londyńskiem, przychylnem cesarstwu.

Czytamy w dzienniku *Ojczyzna:* Jeżeli wierzyć krążącym pogłoskom, nadzwyczajne obrady senatu najżywiéj zajmą powszechność. Zapewniają, że *uchwała senatu* mająca zamienić w prawo reformy skarbowe wywoła rozbiór głęboki a może nawet namiętny tego ważnego przedmiotu.

Mówią, że margr. d'Audiffret wystąpi z uwagami wysokiéj doniosłości nad systematem doradzanym przez p. Foulda. Zapewniają nadto, że jeden z senatorów powszechnie znanych z przywiązania swojego do cesarstwa, a mianowicie hr. de Casabianca wniesie poprawę zgodną z dawnemi już zamysłami senatu i rządu.

W obecnym mechanizmie konstytucyjnym, rada stanu zwykła objawiać swoje zdanie o poprawach doradzanych przez komissje ciała prawodawczego. W razie odrzucenia tych poprawy, okazuje się, że władza administracyjna sądzi władzę prawodawczą, boć rada stanu nie jest niczem innem, tylko bezpośrednim wypływem rządu.

Otoż hr. de Casabianca ma wnieść projekt zmiany konstytucji w ten sposób, aby senat miał prawo roztrząsać poprawy odrzucane przez radę stanu. Tym sposobem prawo prostowania ustaw i budżetu należałoby zupełnie do władzy prawodawczéj, przedstawianéj przez senat i izbę poselską; odrębność zatém władz znalazłaby się najwyraźniéj ustaloną.

Artykuł dziennika *Morning-Chronicle*, za którego wytłómaczenie zakazany został dziennik *le Nord* we Francji brzmi jak następuje:

„Przesilenie skarbowe francuzkie wywołało zamach stanu, równie potężny jak ten, jaki osadził dzisiejszego cesarza na tronie, lecz to przesilenie obiecuje w systemacie rządowym większe jeszcze zmiany, niż te jakie sprawiły rozmaite rewolucje polityczne, spłodzone przez ogromny wywrót pod którym rząd dawny upadł. Dawna monarchja upadła, bo jéj próżne kassy nie mogły wytrzymać systematu samowolnego. Karol X zniknął, bo jego osławione rozkazy pomnażały nędzę; a jeżeli wygnanie Ludwika-Filipa nie było bezpośredniem następstwem niedostatku skarbowego, niemniéj atoli jest to prawdą, że nierozum jego rządu, że podłość jego podłéj polityki, postawiły kraj w warunkach takiéj chwiejności, że najmniejsze wstrząśnienie wystarczało do jego obalenia.

„Gdy z kolei Napoleon nastąpił, używał pieniędzy z największą nieoględnością. Przyjaźń swoję z wojskiem zapieczętował kurczętami i winem szampańskiém, a kiedy stanął na szczycie władzy przekupił na swą stronę mniemanie powszechne przez ogromne wydatki."

Dziennik szczegółowie przebiega summy co rok wydatkowane. Dowodzi téj oczywistości, że cesarz będąc jedynym panem skarbu publicznego, nie mógł zatknąć uszu na skargi dochodzące go z departamentów, z gmin, a nawet od osób pojedyńczych; Morning-Chronicle kończy w ten sposób:

„Inni panujący znajdowali się w kłopotach nierównie większych niż te, jakie otaczają Napoleona III, ale żaden z nich nie umiał poradzić sobie tak zręcznie i tak przyzwoicie. Znalazł, że niepodobna mu było dłużéj dźwigać odpowiedzialności przybranéj przez siebie postaci *ukoronowanego narodu*. Podobne roszczenie blizkiem jest słów Ludwika XIV: *ja sam stanowię państwo*. A skoro Napoleon ujrzał, że władza nieograniczona stała się raczéj niebezpieczną jak pożyteczną, nadaje wspaniałomyślnie ludowi mały udział w konstytucji. Nie wielu jest despotów tak rozumnych i którzy zgodziliby się na słuchanie prawd tak niemiłych, jak te, które p. Fould przełożył w swojém znakomitem sprawozdaniu. *Rzeczywiste niebezpieczeństwo*, mówi on, *leży w téj wolności, jakiéj rząd używa: wydatkowania bez kontroli.* Cesarz odezwał się z najwyższem uwielbieniem o zdaniu oświadczającem, że samowolność jest błędem nawet w najzdolniejszych rękach. Co do nas, wiedzieliśmy, że do tego przyjdzie; ale to właśnie podwaja wziętość tego znakomitego władcy, że sam ogłasza to odkrycie, i nie czeka, jak jego poprzednicy, srogich nauk szczęśliwego rokoszu.

„Niektórzy postrzegacze, w nowym systemacie, którego pan Fould jest głową, widzą przyszłość zapewnionego pokoju. My z naszej strony, chociaż widzimy w obecném zagajeniu cesarstwa jedyną mądrą drogę, jaka pozostawała do przyjęcia, byłoby wszakże nierozumem wierzyć w możliwość wprowadzenia w skarbowość porządku, przez wyrzeczenie się olbrzymiego planu wydatków i szaleństw. Bonapartyzm równie jak Orleanizm za nadto oparły istnienie swoje na demoralizacji politycznej i na ubóstwie najliczniejszej ludności, aby mogły wyrzec się obracania na ich korzyść zasobów państwa. P. Fould nie powiedział do jakiego stopnia zamyśla ograniczyć potrzeby. Wszakże jeżeli praca jego nie zostanie dokonaną z największą roztropnością, położenie skarbowe koniecznie pogorszyć się musi. Jeślibyśmy mieli programmat jego sądzić ze słów, nie bacząc na duch co go zasila, moglibyśmy rozumieć, że uchwała dozwalająca mu chwilowego przywłaszczenia i przenosu kredytu z jednego wydziału na drugi, są głównemi lekarstwami jakich użyć zamierza. P. Fould nie mówi nawet czy budżet będzie głosowany rozdziałami czy ryczałtem; nie mówi czy duch szalonych wydatków może jeszcze odżyć; zmniejszenie rozchodów nie wystarczy, jeżeli nie będzie mu towarzyszyło zmniejszenie wojska i zrzeczenie się tych szalonych wyścigów z Anglją w budowaniu okrętów niesłychanej ceny.

„Jeżeli lud ma dosyć rozumu znieść cierpliwie nieszczęścia, które za sobą złe żniwo prowadzi, jeżeli potrafi znieść wierutne nadużycia kredytu publicznego, nawa cesarska będzie mogła spokojnie dopłynąć do konstytucyjnego portu. Ale jeżeli ci co cierpią, ponieważ przyrodzenie nieubłogosławiło ich roli obfitością, będą dość głupimi, że odpowiedzialność za swą biedę na rząd zwalą; jeżeli ci co pobierali sztuczny dochód z szaleństwa rządu połączą z nimi swe skargi, wówczas możemy ujrzeć rozwój tego, co pan Fould nazywa obyczajem wojennym narodu, i będziemy mogli przekonać się o prawdziwości tego co powiedział: że Francja nigdy nie była głuchą na pierwsze hasło wojenne. Zmiany, które cesarz i jego doradca zamierzają wprowadzić, są dobre i potrzebne, lecz lubo pragniemy, aby powiodły się najskuteczniéj, nie wierzymy, żeby choroby zaszczepione przez samowolność i nierozum mogły być uleczone tak łatwo i tak prędko."

Anglja.

Londyn, 22-go listopada. Królowa odbyła radę tajną dla wysłuchania przysięgi książęcia de Somerset, hr. de Cowper i lorda Llanover, jako lordów-namiestników hrabstw: Devon, Bedford i Glamorgan. Naj. pani d. 20-go bież. miesiąca dała w Windsor-Castle zwykły urzędowy obiad. Trzej lordowie namiestnicy, którzy złożyli przysięgę, należą do mniemania wyzwolonego; pierwszy jest członkiem gabinetu, drugi jest wnukiem lady Palmerston, trzeci dawnym i przywiązanym zwolennikiem pierwszego ministra, któremu winien jest wyniesienie swoje na dostojność parowską. Jest to we zwyczaju, że każde stronnictwo, skoro władza jest w jego ręku mianuje lordów namiestników z własnych swoich szeregów; te mianowania nie są bez wpływu na wybory. Lord namiestnik stoi na czele swojego hrabstwa; on mianuje oficerów milicji, przedstawia lordowi-kanclerzowi kandydatów, których uznaje za najzdolniejszych na sędziów pokoju, co wszystko razem wzięte czyni wpływ jego tém rozleglejszym. Mianowania lordów namiestników wyłącznie zależą od pierwszego ministra, ważność ich przeto jest rzeczywista, tak pod względem polityki miejscowej, jak i pod względem społecznym.

Konferencja parlamentowa, zebrana w Leeds, zakończyła się postanowieniami dosyć nieokreślonemi i wypowiedzianemi w języku umiarkowanym. Wyznaczono komitet w celu wypracowania nowego planu reformy dla przedstawienia go izbom na blizko-przyszłym parlamencie, uchwalono zwołanie do Londynu liczniejszej jeszcze konferencji dla roztrząśnienia tego przedmiotu jeszcze przed otwarciem parlamentu; schlebiając zaś stronnictwu zagorzalców, zagłosowano naganę ministrów unikających wytoczenia na parlament jakiegokolwiek wniosku tego rodzaju. Ta ostatnia uchwała jest istną niesprawiedliwością i szkodliwą dla samej sprawy, bo powszechnie wiadomo w Angiji, że za danie reformy parlamentowej, raczej odstąpiło gabinet, ku wielkiemu żalowi, wielu z jego członków, niż aby gabinet miał zdradzić reformę. W sprawach tego rodzaju Anglja sama sobą rządzi, ona to umieszcza i cofa z porządku dziennego po kolei takie wniesienia; ministrowie zaś widząc oczywistą większość oppozycyjną przeciw wszelkiemu rozszerzeniu prawa wyborczego, rozsądnie uznali, że wszelkie przy nim obstawanie było niemożliwém.

Stanowisko Sir Roberta Peel w obec biskupów katolickich irlandzkich, staje się coraz drażliwszém. Zwawe jego odpowiedzi tym wysokim dostojnikom kościelnym uczyniły zeń pewnego rodzaju protestanckiego bohatera i wywołały nadzieje najzuchwalsze, których nigdy protestanci urzeczywistnionemi nie ujrzą.

Te spory wyprowadziły sir Roberta ze stanowiska neutralnego, które zawsze było duszą polityki władzy wykonawczej w Irlandji; zapaliło przeciwko niemu całą część gorliwych katolików, których oppozycja wprowadza nieraz rząd w ciężkie kłopoty.

W uniwersytecie Oxfordzkim zapanowały gorzkie zatargi i zaburzyły zwykłą spokojność tych uczonych sklepień. Stronnictwo wyzwolone wystąpiło do walki ze stronnictwem wstecznem. W skutek aktu reformy uniwersytetu, pewne dochody zostały przeznaczone na płace profesorów i wyjąwszy jednę posadę, te płace znacznie powiększono. Wyjątek dotknął właśnie królewskiego professora literatury greckiéj, będącego jednym z najuczeńszych i najwziętszych professorów uniwersytetu. Stronnictwo wysokiego kościoła nastaje, aby opłata przywiązana do tej posady nie przechodziła nędznej summy 40 fun. szterl. na rok; dotąd ta niesłuszność przemaga. Prawdziwą przyczyną tego uporu jest to, iż rzeczony professor, należący do stanu duchownego, wydał kilka dzieł teologicznych obrażających przekonania wyżej wspomnianego stronnictwa. Na czele wyzwolonych uniwersyteckich mężów stanął professor Arthur Stanley, używający ogromnej wziętości i poruszył znowu, z powodu nędznego pieniężnego zadania walkę dwóch mniemań, które dzisiaj Anglików między sobą różnią.

Austrja.

Peszt 18 listopada. Jeżeli mimo brak wszelkiego prawidłowego zarządu i wszelkiéj sprawiedliwości, ludność w ogóle jest spokojną i cichą, inaczéj ma się rzecz ze złoczyńcami wszelkiego rodzaju, którzy na wielką rękę korzystają z téj anarchji. Dziennik *Pozor* opowiada szczegóły trudne do uwierzenia, o bandach trapiących pogranicze wojskowe. Podobneż wypadki dzieją się w Siedmiogrodzku.

A jednak używamy stanu oblężenia bez żadnéj ogródki. Na pograniczu niema nawet cienia władzy cywilnéj. Ruszyć się ze wsi nie można bez pozwolenia zwierzchności wojskowéj; wszędzie widzisz czaty, jak gdybyś znajdował się w obozie, w którym czekają na nieprzyjaciela, a mimo całe rozwicie siły zbrojnéj, mimo uległość i karność wszystkich mieszkańców, całe wsi doznają łupieztwa; trzody, stanowiące jedyne bogactwo téj ubogiéj ludności znikają bez śladu. Te zuchwałe złodziejstwa pewnoby nie miały miejsca, gdyby gminom zostawiono czujność nad bezpieczeństwem osób i majątków. Ale ten, coby w tym nieszczęśliwym kraju ośmielił się dopomnieć o ten środek, byłby wnet potępiony za nieposłuszeństwo i bunt.

W Siedmiogrodziu niema dnia, żeby nie przychodziło do zatargów między wieśniakami i celnikami. Kiedy deputowani wołoscy udają się do Wiednia, marząc o zagadkowéj wielkości Dako-Rumunji pod *imperatu* austryjackim; wsi wołoskie są w nędzy i wydane na łupieztwo skarbu austryjackiego. Od Wieliczki wzdłuż gór karpackich, w kierunku północno wschodnim Węgier i Siedmiogrodzia, ciągną się ogromne pokłady kopalnéj soli. Szczególniéj w Siedmiogrodziu, każda góra ukrywa w swém wnętrzu podziemne skarby.

U podnóża każdego pagórka tryska zdrój solny; pod pierwszą skorupą ziemną ukazuje się sól w bryłach. Starodawne prawodawstwo pozwalało wydobywać sól każdemu właścicielowi, pod warunkiem składania dziesięciny koronie; tak więc szlachta węgierska i siedmiogrodzka była właścicielką kopalni solnych, aż do czasu w którym Siedmiogrodzie zrzekło się prawa wybierania sobie książąt. Dopóki szlachta była właścicielką ziemi i tego co się w niéj zawiera, pozwalała wieśniakom poić bydło w źródłach solnych i czerpać z nich wodę na kuchnię; ale od czasu ogłoszenia soli za wyłączną własność korony, rząd kazał pozamykać zdroje solne; zabronił ich używania równie wieśniakom jak właścicielom ziemi. Dopóki cena i dochody soli były pod kontrolą sejmu i dopóki ludność nie upadała pod brzemieniem podatków jak dzisiaj, mogła opatrywać się w ten przedmiot, pierwszéj potrzeby, jakim jest sól. Od czasu pobierania wszelkiéj opłaty za pracę przez skarb, użycie soli, a co zatém idzie, i hodowla bydła zmniejsza się.

Rząd biorąc skutek za przyczynę, wyobraża sobie, że sprzedaż soli zmniejsza się, bo ludność zostawszy swobodniejszą pod zarządem komitatów, znajduje sposoby opatrywania się solą według dawniejszego trybu. Celnicy więc, rzucili się na wioski: Brete, d'Egres i Bethlen, zamieszkane przez Wołochów i dopuszczają się tam prawdziwych *razzji*, chociaż nie znaleźli tam ani słonéj wody ani bryl soli. Więzili i bili kijami niewiasty i dzieci dla dowiedzenia się prawdy. Tak w Siedmiogrodziu jak w Węgrzech, słowem na całéj przestrzeni krajów korony św., każden mógł użytkować z kawałka swéj ziemi, według swego rozumienia, ale od czasu jak tytuń został jednokupstwem, uprawa jego została wzbronioną, ograniczoną do pewnych cząstek ziemi umyślnie na to przeznaczonych. Ztąd nieustanne zatargi z rządowymi służalcami.

Gdy się to dzieje, tymczasem rząd podżega lud wołoski, roznieca niezgody łudząc go obietnicami, że wszystko pójdzie jak z płatka, skoro wyszle posłów na radę cesarstwa, dla obrony swoich praw. Jeżeli mówię o zdarzeniach tego rodzaju, to dla tego, że przygotowują się knowania, które nie pozostaną bez politycznego wpływu na całą monarchję. Gdy nie powiodło się ministrom w Kroacji, rozumieją, iż trafią do tegoż celu przez Siedmiogrod.

Mimo przemoc i stan oblężenia, zaprowadzony w Węgrzech dla łatwiejszego rządu, jak mówią, dualizm nie ustał.

Surgoeny dziennik urzędowy, piszący tylko pod natchnieniem kanclerstwa węgierskiego, znowu przecięż został przez policję zabrany. Głowę tracić przychodzi.

Położenie w jakiem znajduje się dziennikarstwo w Węgrzech, wcale nie zachęca do nowych na tém polu przedsięwzięć, a jednak krzątają się tu o założenie w Węgrzech nowego dziennika serbskiego, który ma nosić nazwę jednego z dawnych carów serbskich, slawnego cara *Duszana*. W Serbji znajdował się dotąd jeden tylko dziennik serbski, w Węgrzech zaś podobnież jeden, wychodzący w Ujvidek (Nowosady). Sama nazwa *Duszana* zapowiada treść i dążność, ale pod obecnym rządem niepodobna mu będzie wytrwać w obrębach programmatu: braterstwo między Serbami i Węgrami, równość przed prawem; żadnego odosobnienia, po drugiéj zaś stronie Sawy: wskrzeszenie Caratu serbskiego, przyjaźń i przymierze z Węgrami. Dziennik powinienby zacząć wychodzić rokiem wcześniéj; teraz zadusi go marsowa srogość.

Wiedeń 18 listopada. Dziennik *Wschodnio-niemiecka-poczta* pisze: Panuje powszechne przekonanie w Paryżu, że zbytek wydatków i ogromne zwiększenie długu, posunięte zostały do ostatecznych granic, dla zaradzenia im wojsko ma być znakomicie zmniejszone, nie pozornie tak jak Ludwik-Napoleon już to po kilka razy czynił, ale rzeczywiście i w zamiarze otrzymania wielkiéj oszczędności. Jeżeli to nie jest snem, jeżeli rozbrojenie poda dotykalną rękojmię pokojowych zamiarów cesarza, ta rękojmia będzie musiała być najoczywistszą dla ukojenia niedowierzań Europy. Wejście p. Foulda do gabinetu będzie dobrodziejstwem dla innych budżetów europejskich. *Gazeta Kolońska* już spodziewa się, że sejm pruski zmniejszy budżet wojskowy.

Niewiemy czy to oczekiwanie będzie ziszczone; ale w razie rzeczywistego rozbrojenia dwóch wielkich mocarstw (trzecie przez wewnętrzne kłopoty wyzute jest na długo ze wszelkiéj możności zewnętrznego działania), Austrja będzie również miała prawa domagać się zmniejszenia swojego budżetu wojny, tém bardziéj, że niebezpieczeństwa wewnętrzne, zmniejszą się w stosunku zmniejszenia niebezpieczeństw zewnętrznych. Już od dziś dnia można przypisywać spokojność w Węgrzech, równie wiadomościom nadchodzącym z Francji, jak zaprowadzeniu sądów wojennych. Niech tylko otucha pokoju nabędzie pewności, wnet nadzieja powstania nowego stronnictwa więcéj bacącego na rzeczywistość może przyjść do skutku. Wówczas znajdą się pierwiastki sejmu węgierskiego i nie zbędzie zapewne po téj stronie Lejty, na ludziach, którzy usilnie i gorliwie pracować będą nad jego zwołaniem, aby konstytucja w Austrji przestała być zadaniem na wpół spełnioném i aby stan wyjątkowy nie zagrażał utrwaleniem się i rozszerzeniem.

Wiedeń 19 listopada. Cesarz dał osobne posłuchanie p. Lothrop Motley, dla przyjęcia odeń listów wierzytelnych, mianowanemu ministrem Stanów Zjednoczonych na miejsce p. Glancy Jones, który złożył listy odwołania.

— Wczoraj rada ministrów zajmowała się sprawą Siedmiogrodzia, ale między widokami gabinetu a widokami hr. Miko, okazało się takie rozróżnienie, że stanowisko jego niepodobném jest do utrzymania. Zapewniają, że hr. narodu saskiego p. Salmen, ustąpi dla zostawienia miejsca p. Konradowi Schmidt.

Twierdzą, że baron Resti Ferrare, prezes sądu appelacyjnego w Wenecji i członek izby panów, będzie mianowany ministrem sprawiedliwości, na miejsce p. Pratobevera.

Od pierwszego listopada, konsystorze objęły w moc konkordatu kontrolę zarządu dóbr kościelnych, który dotąd podlegał rachunkowości państwa.

Wczoraj izba poselska przyjęła cztéry pierwsze artykuły prawa ściągającego się do tajemnicy listów. Nie wiele mamy do powiedzenia o tym przedmiocie. Rzecz prosta, że w kraju konstytucyjnym, wyobrażenie, że obręb środków zapobiegających powinien być z dokładnością oznaczony. Potrzeba też, aby każda swoboda zawierała w saméj sobie swoje prawidła i aby była ograniczoną prawami społecznemi. Nie przemawiamy zapewne za prawem niezgwałcalności ogniska domowego, posuniętego tak daleko jak w Anglji, gdzie zbrodniarzom udaje się często umykać od pomsty powszechnéj, dzięki opiekuńczéj ochronie domu. Nie potrzeba tyle zachodu dla zabezpieczenia osobistości obywatela, bo w tym przedmiocie najlepszym prawidłem jest trzymanie się środka. Byłoby podobnież nierozsądkiem wpadać w ostateczność pod względem tajemnicy listów i innego rodzaju pism. Cieszymy się więc z przyjęcia poprawy ministra skarbu w art. 3-m projektu do prawa. Dosyć jest, że zabieranie listów i pism może mieć miejsce: „na rozkaz wyrozumowany sędziego lub władzy sądowéj." Pobudki podejrzeń policyjnych mogą być bardzo rozmaite, władza sądowa nie użyje zapewne zostawionego sobie prawa, tylko po dojrzałém zgłębieniu pobudek nakazujących spełnienie tego środka.

— Kommissja wyznaczona do roztrząśnienia projektu do prawa o organizacji sądowéj, wygotowała następny projekt, przeznaczony do oddzielenia natychmiast zarządu do wymiaru sprawiedliwości:

Art. 1) Wymiar sprawiedliwości będzie oddzielony w pierwszym stopniu od zwykłego zarządu. Połączenie spraw sądowych i administracyjnych, istniejące dotąd w ręku władz powiatowych, natychmiast ustanie; te sprawy należeć odtąd będą do dwóch osóbnych wydziałów.

Art. 2) Prezes każdego z tych wydziałów kieruje i czuwa nad sprawami i wydziału. Podlega on władzy bezpośrednio wyższéj i odpowiedzialnym jest za kierunek spraw w obrębach wskazanych przez ustawy. Skład urzędników podrzędnych pozostanie spólnym dla obu wydziałów.

Art. 3) Prezes wyższy stopniem kieruje i czuwa nad sprawami administracyjnemi i gospodarczemi powiatów. We wszystkich wypadkach karności służbowéj tyczących się składu urzędników podrzędnych, obadwaj prezydenci winni są porozumieć się z sobą i obaj podpisywać ściągające się do tego akta.

Art. 4) Kommissje szczegółowe na sprawy osobiste po powiatach są rozwiązane. Naczelnik kraju i trybunał wyższy krajowy, porozumieć się powinny względem tego co właściwie należało do tych kommissij, w razie różności zdań odwołują się do ministerstwa.

Art. 5) Podział obecny powiatów pozostanie bez zmiany. Prawa organizacji i przynależytościach władz powiatowych ulegają zmianie tylko w przypadkach przeciwnych niniejszéj uchwale.

Art. 6) Ministrowie stanu i sprawiedliwości są upoważnieni do wykonania niniejszego prawa.

Gazeta Wiedeńska ogłasza następny list:

„Kochany prezydencie Mazuranicz!

„Mianuję was moim kanclerzem nadwornym Kroato-słowackim i nadaję wam bez opłaty godność tajnego radcy. Przyczém poruczam wam złożenie mi bez zwłoki organizacji kanclerstwa kroato-słowackiego, oraz otworzenie sądu najwyższego dla Kroacji i ziemi słowackiéj.

„Wiedeń 20 listopada 1861 r.“

Franciszek Józef (m. p.)

Gazeta dunajska mówi z powodu zmian skarbowych we Francji.

„Na ten raz znowu Francja zagaiła przedmiot prawdziwie europejski, i na ten raz stało się to w sposób dobroczynny któremu należy oddać sprawiedliwość. Systemat skarbowy wszystkich państw europejskich, potrzebuje być zreorganizowany podług stopy pokoju i wolności. Te słowa składają programmat poważny: miejmy nadzieję, że wszędzie szczerze pracować poczną nad jego ziszczeniem.

Donoszą z Wiednia:

Uczynione świeżo przez rząd cesarski postanowienie, zgromadzenia w krótkim czasie wielkiego wojska w Dalmacji, czynnie wykonywa się. Wnoszą ztąd, że w owych stronach niebezpieczeństwo musi być nierównie większe, niż rozumiano z początku powstania w zachodnich tureckich krajach. Najprawdopodobniéj, że te wzmocnione wojska stać będą na saméj granicy, przez całą zimę, a późniéj połączą się z głównem wojskiem zostającém pod rozkazami naczelnie dowodzącego jen. Benedeka w Wenecji, jeśliby ważne zdarzenia tam na przyszłą wiosnę wybuchnęły.

Prusy.

Wrocław, 14-go listopada. Król przyjmując deputacją miasta Swidnicy powiedział.

„Dziękuję wam za wynurzone uczucia patryotyzmu. Nie będziecie mieli zręczności udowodnienia ich tak prędko przeciw nieprzyjacielowi zewnętrznemu; ale okażcie wasz patryotyzm i waszą miłość dla mnie i mojego domu podczas blizkich już walk wewnętrznych, podczas wyborów posłów sejmowych. Nie chcę ani wstecznych ani demokratów. Zdaje mi się, że wyraziłem w sposób bardzo stanowczy i bardzo jasny moje żądania we względzie wyborów w ostatnim okolniku ministra spraw wewnętrznych. Wybierajcie na posłów ludzi, którzy pójdą ręka w rękę ze mną. Jeżeli to uczynicie, zobaczymy się zapewne po przyjacielsku.“

Do deputacji zaś z Leszna n. pan powiedział:

„Szczęśliwy jestem, że słyszę wyrażenie podobnych uczuć ze strony części mieszkańców prowincji poznańskiéj; spodziewam się, że uczynki odpowiedzą uczuciom. Żałować przychodzi, że w tych ostatnich czasach wielu mieszkańców téj prowincji zapoznało dobre zamiary mojego rządu i że zdają się dotąd je zapoznawać. Moi królewscy przodkowie statecznie usiłowali wymierzać sprawiedliwość i uszczęśliwać prowincją, mając wzgląd na narodowość; nie zejdę z téj drogi, która mi jest wytkniętą. Godłem mojego rządu będzie zawsze *suum cuique*.“

Jeden z członków deputacji uczynił uwagę, że w ogólności dobry duch panuje w prowincji i że prawie wszyscy mieszkańcy starają się o rozwój tego ducha i o utrzymanie obywatelskiéj zgody. N. pan odpowiedział:

„Wiem bardzo dobrze o używaniu rozmaitych środków stawienia oppozycji mojemu rządowi; środków których nie podobna pochwalać. Zanadto wiele osób zajmuje się polityką, nawet kościoł wdaje się w politykę, a to nie dobrze, kościoł zajmować się nią nie powinien. Skutki tego okażą się podczas wyborów. W waszém niemieckiém mieście, spodziewam się wyborów niemieckich.“

Berlin, 21-go listopada. Gazeta krzyżowa donosi, że baron Schleinitz otrzymał wielki krzyż legji honorowej.

Kolonja, 19-go listopada. J. Ces. W. W. Ks. Konstanty z małżonką przybyli tu wczoraj, przenocowawszy i obejrzawszy katedrę dziś o godzinie 11 zrana udali się w dalszą podróż do Frankfurtu.

Radca konsystorza, przewodnik stronnictwa wstecznego Edward Hengstenberg umarł w Berlinie 19-go bieżącego miesiąca.

Gazeta kolońska podała do wiadomości następny list pana von Vincke:

Ważne obowiązki opiekuńskie nie pozwolą mi ztąd odjechać przez ciąg przyszłej zimy i czynią niepodobném przyjęcie umocowania na posła sejmowego. Pośpieszam o tém uwiadomić zacnych wyborców powiatu bageńskiego na przypadek, jeśliby mię mianowali członkiem parlamentu.

Ostenwalde, 18-go listopada 1861.

G. Vincke.

W księstwie poznańskiém zabroniono na miejscach publicznych albo podczas zgromadzeń wystawiać, przedawać lub rozdawać chorągwie, znaki lub godła mogące ożywiać duch rewolucyjny lub zawichrzać porządek; zakazano też nosić jawnie wstążki, kokardy i t. d. innych barw jak te, do których noszący je należy.

Berlin, 24-go listopada. Gazeta pruska udziela następny list pisany przez naczelników stronnictwa narodowego czeskiego do naczelników stronnictwa narodowego w wielkiem księstwie poznańskiém:

„Kochani bracia! zbliża się u was ważna chwila wyborów poselskich. Wasi przeciwnicy skupiają wszystkie swe siły i poświęcają sprawę wolności, postępu i dobrobytu powszechnego, aby pierwiastek słowiański pozostał w mniejszości i w zależności. Znajdując się w podobnych że warunkach, umiemy oceniać trudności waszego położenia i doznajemy prawdziwego współczucia dla was do przesłania wam naszych najserdeczniejszych życzeń o pomyślne powodzenie wyborów, tak stanowczych dla ocalenia waszej narodowości.

„Daj Boże, aby przez usiłowania, przez zgodę i wytrwałość waszych współziomków, wielka liczba posłów waszych została wybraną na sejm berliński, aby tak, jak przeszli przedstawiciele waszego kraju bronili odważnie przed całą Europą praw waszej ojczyzny i waszego narodu. Dopomóż wam Boże w tym zamiarze.

Adres podpisany jest przez pp. Palackiego, Riegera, Braunera i t. d.

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

KONSTANTYNOPOL, piątek 22 listopada. Fuad-Pasza znajduje się jeszcze w Syrji. Wielki wezyr Kiamil-Pasza ma go tymczasowie zastępować. Aali-Pasza został mianowany ministrem spraw zagranicznych.

TRIEST, sobota 23 listopada. Dwa wojenne linjowe okręta angielskie rzuciły kotwicę w porcie pyrejskim.

TURYN, sobota 23 listopada. Poróżnienie między rządem a jenerałem Cialdinim zupełnie ułatwiono: Jenerał zachowuje dowództwo 4-go korpusu wojska.

LONDYN, niedziela 24 listopada. Zakład Reutera udziela następne wiadomości z New-Yorku z dnia 12 listopada:

Rząd Stanu Pensylwanji w odpowiedzi swojéj na okolnik pana Seward mówi, że nie może zrozumieć dla czego wzywane są pojedyńcze Stany do uzbrojenia swych brzegów, kiedy podług tegoż okolnika stosunki z państwami obcemi są spokojne. Rząd pensylwański wyraża zdanie, iż byłoby daleko lepiéj, aby rząd centralny zajął się uzbrojeniem.

Wieść krąży, że związkowi opuszczą twierdzę Hatteras na zimę.

Steamer Bermuda z 2,000 wańtuchow bawełny, przeznaczonéj do Liverpool, przebił się przez blokadę w Savannah.

Mówią, że nowa wyprawa morska wyjdzie wkrótce pod żagle.

Rozbiegła się też wieść, że jenerał Nelson zaskoczył oderwańców w Pikeville, że położył trupem 400 i wziął 1,000 jeńca.

LONDYN, niedziela 24 listopada. Zakład Reutera daje jeszcze następne wiadomości z New-Yorku z dnia 14 listopada:

„Podług doniesień oficerów floty amerykańskiéj, bombardowanie twierdzy Port-Royal miało miejsce 7 listopada, walka trwała 4 godziny.

Oderwańcy opuścili twierdzę w nagłym odwrócie, związkowi opanowali obie warownie i 43 działa, zapasy odzieży i sprzętów wojennych, oraz ważne papiery.

Nazajutrz, wojsko związkowe liczące 15,000 ludzi wylądowało i zajęło Beaufort, który zupełnie był zniszczony przez białych, podobnież jak i okoliczne plantacje. Wielka liczba murzynów przyszła do obozu związkowego.

Beaufort zostanie podstawą obrótów wojennych przeciw Oderwańcom.

Cztery statki związkowe zginęły lub zapędzone są w dalekie strony skutkiem burzy.

Rozniosła się pogłoska, że rząd mianować ma poborcę w Beaufort, którego port wkrótce otwartym zostanie dla handlu.

RAGUZA, sobota 23 listopada. Wiadomości pochodzące ze źrzódła tureckiego donoszą co następuje:

Derwisz-Pasza pobił dnia 21 bież miesiąca na czele ośmiu bataljonów 8,000 powstańców, którzy po czterogodzinnéj bitwie uciekli. Strata powstańców wynosi 300 zabitych, Turków 15 zabitych i 86 ranionych.

Wielka liczba powstańców i Czarnogórzan wtargnęli do Kołoszyna, lecz odparci zostali przez wojska nieprawidłowe i przez górali. Powstańcy w téj potrzebie stracili 128 poległych, Turcy zaś mieli tylko 80 zabitych.

BERN, poniedziałek 25 listopada. Rada związkowa postanowiła zażądać od Francji zadość uczynienia za świeże zgwałcenie kraju szwajcarskiego na granicy genewskiéj.

P. Fazy nie został na nowo wybrany w Genewie.

MADRYT, poniedziałek 25 listopada. Dziennik Correspondencia donosi, że minister sardyński przy naszym dworze zażądał pasportów i że jutro wyjedzie.

Podług tego dziennika rząd hiszpański zgodził się wr czyć ministrowi sardyńskiemu archiwa konsulatów neapolitańskich pod warunkiem, aby Sardynja cofnęła podawane w téj mierze noty.

MADRYT, wtorek 26 listopada. Minister pełnomocny przy naszym dworze baron Tecco otrzymał swe pasporta i wyjedzie dzisiejszego wieczora.

RZYM, wtorek 26 listopada, Oddział wojsk francuzkich uwięził niedaleko Allazi 110 zbójców.

WIEDEŃ, środa 27 listopada. Gazeta urzędowa oznajmuje, że hr. Miko został uwolniony na własną prośbę od prezesostwa w rządzie siedmiogrodzkim. Ta possada został tymczasowie poruczoną feldmarszałkowi porucznikowi hrabiemu Crenneville.

LONDYN, środa 27 listopada. Zakład Reutera donosi co następuje: Kommissarze Stanów oderwańczych pp. Mason i Sliddell, udając się do Anglji na pakiebocie angielskim Trent zostali przemocą wzięci w niewolę przez wojenny amerykański okręt San-Jacinto w przepływie między Hawaną i wyspą ś. Tomasza.

W skutek téj wiadomości trzy procentowe konsolidy angielskie spadły.

LONDYN, środa 27 listopada. Zakład Reutera przesyła następne wiadomości:

Pakebot angielski Trent zdybany został w kanale bahamskim przez San-Jacinto i wywiesił swą flagę. San-Jacinto skierował swój bieg na Trent i wywieszając flagę amerykańską, począł natychmiast strzelać kulami.

Kapitan Trentu żądał objaśnienia takiego z sobą postępku. Zamiast odpowiedzi oficerowie z dziesięciu ludźmi wdarli się na pokład okrętu angielskiego i zażądali listy passażerów. To żądanie równie jak wydanie kommissarzów oderwańczych zostało stanowczo odmówione.

Na dany znak porucznika amerykańskiego, San-Jacinto wysłał 30 żołnierzy morskich i 60 majtków na pokład Trento. Komandor Williams silnie protestował, mówiąc że ponieważ jego statek wiezie pocztę angielską, jest więc na swoim okręcie przedstawicielem rządu wielkobrytańskiego. Dodał, że imieniem tego rządu ogłasza obecny krok za nieprawny i jako gwałt prawa narodów a nawet jako ciężki rodzaj morskiego rozboju, którego kapitan amerykański nie śmiałby dopuścić się, gdyby Trent miał środki obrony.

Niemniéj atoli, żołnierze amerykańscy weszli na pokład statku angielskiego z dobytemi szablami i uwięzili kommissarzów oderwańczych, zmuszając ich przesiąść się na okręt amerykański. Wszakże depesze, które kommissarze wieźli nie wpadły w ręce związkowych, ale dostały się do Anglji.

PARYŻ, czwartek 28 listopada. Monitor powszechny oświadcza dziś rano, że dzienniki nie powinny roztrząsać konstytucji, którą prawo o druku osłania od ich napaści.

Przegląd miejscowy.

POSIEDZENIE KOMMISSJI ARCHEOLOGICZNEJ W WILNIE.

(Dokończenie, ob Nr. 90).

Następnie po przeczytaniu protokółu przeszłego posiedzenia, prezes uwiadamiając towarzystwo o ukończeniu już druku w Petersburgu przez pana Józefata Ohryzkę Volumina Legum, wezwał rz. członka p. Malinowskiego, ażeby objaśnił ważność samego dzieła jak niemniéj i nowego jego wydania. P. Malinowski tak przemówił:

„Odpowiadając na zaszczytne wezwanie czcigodnego naszego prezesa jakiego znaczenia i pożytku jest nowe wydanie zbioru praw Korony polskiéj i Wielkiego Księstwa Litewskiego, znane pod nazwą Volumina Legum, sporządzone staraniem i nakładem p. Jozefata Ohryzki, widzę się zmuszonym dla należytego objaśnienia tego przedmiotu sięgnąć pamięcią ubiegłéj przeszłości.

Pisane prawodawstwo polskie niesięga za początek czternastego wieku, bo lubo znajdują się przywileje z wieku jedynastego a w nierównie większéj liczbie z dwunastego, i w nich odwoływanie się do prawa polskiego, pierwsze atoli istotnie prawodawcze usiłowania należą do wieku Władysława Łokietka, jak to z równą przenikliwością jak nauką i pracą za dni naszych najświetniéj przez Antoniego Zygmunta Helcla dowiedzioném zostało. Syn Łokietka Kazimierz Wielki w połowie niemal czternastego wieku, wydał tak zwany statut Wiślicki, który z najwyższą wdzięcznością naród przyjął, za dowód zaś ogromnéj potrzeby tego prawnego doręcznika niech i to służy, że gdy obyczajem wieku rzeczone prawo pisane było po łacinie, wnet Mazowsze dla własnego użytku postarało się o przekład jego na język polski a Ruś czerwona na miejscowe narzecze rusińskie.

Druku jeszcze niebyło; w licznych pargaminowych i papierowych kodeksach rozbiegło się to prawo po kraju i wnet najdobroczynniejsze skutki rozlewać poczęło.

Ze śmiercią Kazimierza Wielkiego, rodzina królewska Piastów wygasła.

Naród, rozrządzając koroną, wezwał na tron dom Andegaweński w osobie Ludwika króla węgierskiego i odtąd zbiór Wiślicki zawierający tylko prawa cywilne i kryminalne, a w części kanoniczne, pomnożony został prawem politycznem narodu obejmującém stosunki władzy najwyższéj z poddanymi. Gdy Ludwik węgierski potomka płci męzkiéj niemiał, koronę jednak polską jednéj z dwóch córek zapewnić pragnął, zwoływał więc częste zjazdy wysokich dostojników polskich do Koszyc i tam w ponawianych umowach coraz nowe ustępstwa czynił, byleby Polacy jednę z córek jego Marję lub Jadwigę na tron wzięli.

W ostatnich dwudziestu latach, Opatrzność kierująca ludzkością do wielkich światodziejowych celów, postanowiła trzy wielkie plemiona: polskie, litewskie i ruskie, zlać w jednę cywilizacyjną całość dla wielkiego chrześcijańskiego zadania, położenia granic zalewającéj północ Europy muzułmańskiéj dziczy i dla uczynienia uczęstnikami zachodniéj wiary i oświaty passujących się z barbarzyństwem plemion.

Połączenie korony z Litwą wprowadziło nowy żywioł do prawodawstwa polskiego, a mianowicie żywioł międzynarodowego prawa. Odtąd do statutu Wiślickiego, do którego wpisane już zostały umowy między koroną a poddanymi, weszły dyplomata połączenia między Litwą a Polską. Wnet atoli po zespoleniu sił Polski, Litwy i Rusi Władysław Jagiełło i Jadwiga postanowili powetować wiekowe krzywdy zadane obydwóm krajom przez niewdzięczny i wiarołomny niemiecki zakon krzyżaków, umowy więc z wielkimi mistrzami znowu pomnożyły zbiór praw krajowych, bo według przemagających wyobrażeń polskich nietylko same stosunki między obywatelami jednéj ziemi, choć różnych częstokroć stanów, ale i dowody posiadania całości krajów koronnych, ale i sąsiedzkie umowy całość granic zabezpieczające poczytywano za własność ogólną, któréj każdy strzedz i bronić był powinien. Pod panowaniem syna Jagiełły Kazimierza, rozwinęły się i dojrzały prawa ludowe.

Zjazdy obywatelskie coraz liczniejsze i częstsze dały początek późniejszym sejmom, w których przedstawicielstwo narodowe doścignęło swego ostatniego kresu, na nieszczęście w jednym tylko stanie, co wyrodziło najzgubniejsze w przyszłości klęski. Za Kazimierza Jagiellończyka, Prusy dobrowolnie poddały się koronie polskiéj; zapewnione im miejscowe prawa i stosowna do ich potrzeb polityczna działalność pomnożyła zbiór praw polskich nowym żywiołem, który już odtąd na drodze stale obranéj rozwijać się miał przez trzy stany rzeczypospolitéj: króla, senat i izbę poselską.

Pod koniec panowania Kazimierza Jagiellończyka, pierwszy zbiór praw polskich wydrukowany został za granicą, ale mniéj starannie, nie znalazł powodzenia w narodzie; nie uważano go za obowiązujący, wkrótce więc ta księga znikła z obiegu, tak dalece, że dziś stanowi niesłychany bibljograficzny zabytek.

Dopiero od kanclerza Jana Łaskiego pod panowaniem Aleksandra Jagiellończyka poczyna się porządne wydawnictwo praw polskich. Statut jego wydany w Krakowie 1506 roku, przyjęty był za obowiązujący.

We dwadzieścia sześć lat późniéj, Zygmunt I, rozkazał wielkim ówczesnym prawnikom Mikołajowi Taszyckiemu, Bernardowi Maciejowskiemu, Jerzemu Myszkowskiemu, Benedyktowi Izbińskiemu, Wojciechowi Policklemu i Mikołajowi Koczanowskiemu, ułożyć systematyczny zbiór prawa już i zapadłemi za jego panowania uchwałami zwiększony.

Dla przyczyn, w które byłoby zbytecznem tu wchodzić, piękna ta myśl nie przyszła do skutku.

Również jak praca Jakóba Przyłuskiego w 1553 roku wydana, niestała się obowiązującą. Jednak statut Przyłuskiego, jako dzieło podręczne przyczyniło się wielce do upowszechnienia znajomości prawa.

Wnet Jan Herburt, późniéj kasztelan Sanocki, wydał w r. 1557, tak zwany statut i z rozkazu Zygmunta Augusta sam go w r. 1570, na język polski wytłómaczył, co tak się narodowi podobało, że praca Herburta aż do wydania zupełnego zbioru praw powagi sądowéj nabrała i powszechnie posługiwano się nim w praktyce.

Słusznie Herburtowi ta sława należy, że przez tłómaczenie swoje znajomość praw w narodzie upowszechnił.

Już od czasów Zygmunta I, zaczęto prawa na pojedyńczych sejmach uchwalone wydawać, a nawet po raz pierwszy wyszedł zbiór konstytucji od roku 1550 do 1578, ponawiany w 1581. Idąc w ślady Przyłuskiego wydał Sarnicki w 1594 ogólny zbiór praw koronnych po polsku, lecz mniéj trafny układ niedozwolił mu upowszechnić się w narodzie.

Jan Januszowski wydał podobnież w r. 1600, statuta, prawa i konstytucje koronne w języku polskim i łacińskim, którego układ tak się podobał, że odtąd praca Herburta poszła w zapomnienie i już Januszowski po sądach zapanował.

Mimo atoli tak liczne usiłowania prywatnych, coraz mocniéj dawała się czuć potrzeba ogólnego zbioru praw koronnych. Józef Załuski biskup kijowski, wezwał Stanisława Konarskiego, aby się tę pracą zajął.

Wielki ten mąż, którego życie było nieprzerwaném pasmem wielkich dla kraju usług, wnet przystąpił do wydania w sześciu Voluminach rzeczonego zbioru i w 1732 roku, wydał tom 1-szy cały łaciński, obejmujący okres dwóch wieków, to jest prawa od roku 1347 do 1547. Tom 2-gi wyszedł w r. 1733 i zawiera konstytucje od 1550 do 1609 już wszystkie w języku polskim. Tom 3-ci wyszedł w r. 1735, zawiera konstytucje od 1611 do 1640.

Tom 4-ty od 1641 do 1668, wyszedł w r. 1737.

Tom 5-ty konstytucje od 1669 do 1697, wydany w roku 1738.

Tom 6-ty obejmuje konstytucje od roku 1697 do 1736, drukowany w r. 1739.

Na tym szóstym tomie, zatrzymała się praca wydawnictwa Konarskiego, która lat 7 trwała. Następne dwa tomy siódmy i ósmy, wydrukowane zostały w r. 1782 już za staraniem zgromadzenia kks. Pijarów pod kierunkiem ks. Teodora Wagi, bo Konarski piękny i cnotliwy swój żywot już był zakończył.

Przez 127 lat od ukazania się 1-go tomu wydania Konarskiego, a przez 77 od wydrukowania już po jego zgonie ostatniego, ten zbiór praw był jedyném wydaniem zbioru obowiązującego wszystkie kraje dawnéj rzeczypospolitéj polskiéj.

Po upadku Polski tylko w krajach, które przeszły pod panowanie rossyjskie, moc jego prawodawcza ocalała w gubernjach: Wołyńskiéj, Podolskiéj i Kijowskiéj, pomocnicza zaś w Litwie i na Białéj Rusi,

Egzemplarze, chociaż w ogromnéj liczbie wybite w drukarni pijarskiéj, wyczerpały się przez tak długi przeciąg czasu i cały zbiór ośmiu tomów dochodził do ceny kilkudziesięciu czerw. złotych.

Jeszcze lat niewiele a stałby się prawdziwą bibljograficzną rzadkością.

Lecz zapytanie dostojnego naszego prezesa zmierza głównie do tego, o ile ponowienie edycji tego zbioru, który przestał już być obowiązującym, jest ważném pod względem nauki i moralnego wpływu.

Z góry śmiało powiedzieć można, że w tych ostatnich czasach, w których przedruki ważnych naukowych prac przeszłości stały się tak częstemi, w których bibljoteka Polska Turowskiego i powtórne wydanie słownika Lindego tak znakomite trzymają miejsce, mimo całą doniosłość zasługi wydawców dorównać one niezdołają ogromnéj zasłudze p. Józefata Ohryzki.

W całém piśmiennictwie polskiem, niema dzieła, któreby w tak wysokim stopniu jednoczyło podwójną wartość wiedzy i ducha. Pod względem nauki, Volumina Legum obejmują wspaniały obraz dziejów ojczystych więcéj niż pół tysiąca lat obejmujący, zapewne nie w powieści zdarzeń, ale w najwybitniejszych chwilach narodowego życia, w jego prawach, ustanowieniach kościelnych, sądowych, tyczących się oświecenia, handlu, przemysłu, wojskowości, stosunków między narodowych, słowem całego zewnętrznego i wewnętrznego bytu narodu.

Każdy, ktokolwiek nietylko pracuje nad poznaniem dziejów ojczystych ale i w celu rozszerzenia obrębu ich znajomości, nie potrafi obejść się bez podręcznego radzenia się Volumina Legum, bo w nich oprócz praw cywilnych i kryminalnych, znajdzie cały przewód już od śmierci Zygmunta-Augusta elekcij królewskich, spisywanych z powoływanemi na tron królami paktów conwentów, akta konfederacji, processa polityczne, nagrody wielkim mężom kraju. Słowem znajdzie opisane wszystkie najważniejsze chwile narodowego życia.

Powaga zaś świadectw w Voluminach Legum zawartych jest tak stanowcza, że jéj żadna inna dorównać niezdoła. Pod względem utrzymania podań rodzinnych, nieznam dzieła, któregoby czytanie równie stanowczy wpływ wywrzeć mogło. Niema w kraju ani jednego zasłużeńszego nazwiska, któreby gdziekolwiek na kartach tego zbioru nie zabłysło pięknem światłem obowiązku lub zasługi. Nic już niemówiąc o tych ojcach narodu, których stany sejmujące uwielbieniu potomności przekazały, nic nie mówiąc o poważném gronie biskupów, senatorów, posłów ziemskich, któż z żywszem biciem serca nieodczyta imienia swego przodka lub nawet imiennika w liczbie wyborców królów.

Odczytując uchwały sejmowe, prócz rzadkich zdarzeń, gdy zabobon ćmił jasny rozum sejmujących stanów, któż z rozrzewnieniem i wdzięcznością Bogu nie podziękuje za to, że mu tak poważnych cnotliwych przodków zdarzył.

Prawa polskie tchną uczuciem pobożności i miłości chrześcijańskiéj a przemawiają językiem tak pięknym tak szczeropolskim, że w nich wzorów prawdziwéj narodowéj mowy szukaćby należało. Sprawiedliwie więc autor Pamiątek starego szlachcica powiedział, że czytając konstytucje zdaje się jakbyś najpiękniejszą modlitwę czytał. Upowszechnienie więc takiego dzieła w narodzie jest nieopisaną zasługą, odczytywanie jego wraża młodzieży cześć i uszanowanie dla przodków. Rozpamiętywając dzieła i czynności przodków pozbywamy się zarozumiałości, że obowiąki obywatelstwa lepiéj od nich pojmujemy. Zgłębiając duch praw przez nich uchwalonych, pierś wzdyma się godziwą dumą, że posiadamy tak drogi klejnot, tak nieoceniony zbiór narodowych podań narodowéj mądrości.

Dzięki więc zacnemu Jozefatowi Ohryzce, za przedsięwzięcie i dokonanie tego pięknego wydawnictwa i to w ciągu dwóch niespełna lat, wówczas kiedy wsławiony poprzednik jego w tymże samym zawodzie Stanisław Konarski 7-mu lat potrzebował na wydrukowanie o 4-tą część mniéj obszernego dzieła.

Towarzystwo nasze, podzielając zapewne ten pogląd na zasługę p. Ohryzki może znajdzie właściwém wezwać go do grona współpracowników swoich. Tak chlubny początek zapowiada najpiękniejsze w przyszłości plony.“

Na ten wniosek rzeczyw. członka p. Mikołaja Malinowskiego, który został poparty przez samego prezesa i innych obecnych członków, p. *Jozefat Ohryzko* został jednomyślnie obrany członkiem rzeczywistym kommissji archeologicznéj i połączonego z nią muzeum.

Nakoniec odczytany został spis ofiar, które w ubiegłym miesiącu wzbogaciły bibljotekę i zbiory muzeum, i zapisane zostało w protokóle podziękowanie tym wszystkim, którzy te dary złożyli, i których imiona podajemy tutaj do publicznéj wiadomości.

Nazimow Włodzimierz Jenerał-Adjutant czł. rzecz. Czterdzieści pięć dzieł rozmaitéj treści w 168 tomach.

Abramowicz Herkulan półkownik. Talar pruski Wilhelma I.

Redakcja dziennika ministerstwa spraw wewnętrznych. Dziennik za lipiec i sierpień.

Pawłowski Jan ob. Wil. gub. Półtalar hiszpański z r. 1632.

Helmersen Ludwik. Dziewięć przedmiotów z bronzu, żelaza i gliny znalezionych w kurhanach w majątku Dusieniatach pod Wilnem.

Gusiew Mateusz, czł. rz. 17, 18 i 19 zeszyt wydawanego przez siebie Gońca nauk matematycznych.

Steczkowski J. K. professor matematyki w niwersytecie Jagiellońskim. Dzieło p. t. Astronomja sposobem dla każdego dostępnym wyłożona. Krakow, r. 1861.

Żelichowski Otton, uczeń 7 klassy gim. Wil. Starożytnych monet miedzianych 9 sztuk i srebrną 1.

Małyszewicz J. Ks. 1) Dzieło p. t. Statuta Regni Poloniae in ordinem alphabeti digesta a Joanne Herburto. 2) Pieniądz hiszpański z r. 1620 miedziany.

Panna Katarzyna Sinicyn. Trzy srebrne monety starożytne Rusi z czasów Aleksandra Newskiego.

Styryjskie naukowe towarzystwo w Gratz. Dziesiąty zeszyt swoich Mittheilungen.

Żukowski Andrzéj czł. współpr. Dziennik budownictwa zeszyt 12.

Iwaszkiewicz Melchior. Oryginalną wagę z napisem „Pół funta miasta Słuckiego, roku 1662“ z wyobrażeniem konia skrzydlatego; z boku napis: „Pół funta urzędu wójtowskiego, r. 1662.

Małecki Karol. Klucz starożytny wyorany w dobrach Żagi w powiecie Wiłkomierskim.

Łazarowicz Antoni. 1) Dwie pieczęcie mosiężne wypukłéj i wklęsłéj rzeźby z r. 1812, intendencji m. Wilna. 2) Instruktarzów sześć do poboru cła od przywozu produktów do m. Wilna. 3) Dwa plany: Paryża z okolicami i Londynu, oba z r. 1815. 4) Dwie monety: grosz srebrny i miedziany r. 1666 i 1809.

Cesarskie rossyjskie archeologiczne towarzystwo 1) Prace oddziału orjentalnego część VII i 2) Pamiętnik Tow. tomu III zeszyt 4-ty.

Jakutowicz Dyonizy. Kamień chalcedon, znaleziony w górach Werkowskich.

Renier Anicety. Mszał w języku słowiańskim drukowany w Wilnie u OO. Bazylianów roku 1745.

Biernacki kapitan. Dwie monety miedziane.

Adamowicz A. F. prof. Dwie rośliny Patczula z Nowéj Holandji i Pétive de l'Inde przedawane nad Oceanem Atlantyckim we Francji od molów.

Zagiel książe. Pieniądz miedziany Augusta III z r. 1754.

Chodźko Dominik. Dwa dzieła i 4 kopje dawnych aktów.

Herburt Mamert ks. prałat. Dwa kalendarze wileńskie z r. 1807 i 1816 i 7 rękopisów rozmaitéj treści z XVII i XVIII wieku.

PRZEGLĄD PISM CZASOWYCH.

Gazeta Warszawska (do 278):

— Jakkolwiek przepisami stanu wojennego zabroniono, ażeby prócz krewnych nikt na pogrzebach się nieznajdował; wszelako p. o. Namiestnika Królestwa, oceniając cnoty chrześcjańskie i położone w kraju zasługi śp. ks. biskupa Dekerta, dozwolił prócz osób do orszaku należących, znajdować się na pogrzebie i mieszkańcom Warszawy, za biletami na ten cel wydawanemi. Pogrzeb odbył się w porządku następującym, wedle programatu zatwierdzonego przez władzę. Przez trzy dni, od 20 listopada godz. 10 z rana, do 22 godz. 12 w południe, ciało śp. biskupa wystawione było w sali głównéj mieszkania zmarłego, przy ulicy Chłodnéj, obok kościoła św Karola Boromeusza. Przy ciele śp. zmarłego codziennie od godz. 8 rano do 4 z południa, kler odśpiewywał psałterz. W d. 22 listopada o godz. 12 nastąpiła eksportacja zwłok do kościoła na Powązkach ulicami: Elektoralną, Rymarską, Przejazd i Dziką. Orszak pogrzebowy postępował w następującym porządku: sieroty i starcy Towarzystwa dobroczynności; wychowańcy Instytutu głuchoniemych; zgromadzenia zakonnic żeńskie; zgromadzenia zakonne męskie; duchowieństwo świeckie; professorowie Akademji duchownéj; kapituła metropolitalna; nakoniec celebrujący i karawan. W d. 23 od godziny 8 do 12 przed południem odprawiane było nabożeństwo żałobne w kościele powązkowskim przy zwłokach śp. biskupa, poczém nastąpiło pochowanie zwłok na cmentarzu powązkowskim w grobie murowanym. Gaz. Warsz. podaje następujące szczegóły o śp. zmarłym: Był on synem Jana Dekerta, kupca miasta Warszawy, który w dziejach miasta i kraju niepoślednią zajął kartę. Dekert miał dwie żony: pierwszą była sławna z piękności Marcinkowska, córka bogatego kupca sukiennego, drugą Dembowska, z którą miał syna Jana, urodzonego 7 grudnia 1786 r. Dziecko to nie było jeszcze ochrzczoném, gdy nastąpiła śmierć ojca i następnie uchwała o reprezentacji miast w sejmie. Izby postanowiły, że w nagrodę zasług ojcowskich, syn Jana Dekerta będzie trzymanym do chrztu przez reprezentantów całego narodu. „Piękny to był dzień dla Warszawy, mówi historyk. Obrząd wspaniale się odbył w kościele Ś-go Jana, w 1791 roku, a więc w pół roku po uchwaleniu ustawy, w siedm miesięcy po prawie o miastach wolnych Królestwa. Ojcem chrzestnym był marszałek sejmowy Małachowski, matką Konstancja Sapieżanka Sołtykowa, podstolina koronna, żona posła krakowskiego. Ci oboje trzymali dziecko do chrztu w imieniu narodu. Plenipotenci miast sejmowi otaczali orszak godowy. Sołtykowa hojnie opatrzyła dziecię i obowiązała się łożyć na jego wychowanie, dopóki nie dojdzie do lat 16. Każdy zaś wydział reprezentantów municypalnych oświadczył, że łożyć będzie starania ku ulepszeniu losu dziecka, w dowód czego, podpisali wszyscy zaraz na miejscu stosowne pismo. Wybicki, plenipotent poznański, dał od siebie dziecku 3,000 złp.“ (Gazeta Narodowa i obca, Nr. 88, str. 334). Odtąd syn Jana Dekerta nosił nazwę dziecka Warszawy, dziecka narodu. To dziecko Warszawy, dziecko narodu wczoraj złożyliśmy w grobie, był niém śp. biskup halikarnaseński. Nie daléj jak w roku zeszłym, przyjaciele, jako podarek imieninowy, wręczali mu kopję urzędową aktu tego chrztu, wydobytą z archiwum miejskiego Warszawy. Nie wiémy, jak opatrzność kierowała dalszemi losami Dekerta; zdaje się, że w ciągu nieszczęść krajowych, majątek dość znaczny, po ojcu pozostały, musiał zmaleć, jak to się wówczas z tylu mieniami obywatelskiemi działo, znamy bowiem człowieka, któremu śp. ksiądz biskup dawał lekcje języka niemieckiego, co wskazuje, że musiał na utrzymanie swe pracować. Powołanie do stanu duchowego dość późno w nim się obudziło: dopiéro w 1825 przyjął święcenie kapłańskie w Rzymie, dokąd się udał na naukę Teologji. Zawód jego duchowny i publiczny w krótkich skreślimy wyrazach: w 1828 r. kanonik katedralny, w 1830 assessor konsystorza, od 1834 do 1846 członek rady wychowania; w 1853 wice-prezes Warszawskiego towarzystwa dobroczynności; w 1857 dziekan metropolitalny warszawski; w dniu 27 września 1858 roku został prekonizowany biskupem halikarnaseńskim, a w dniu 7-ym grudnia tegoż roku mianowany biskupem sufraganem archidyecezji warszawskiéj i proboszczem parafji świętego Andrzeja, która przez bullę z 11 grudnia 1839 roku, wcieloną została do sufraganji warszawskiéj. Święcenia biskupie odbierał z rąk w Bogu spoczywającego arcybiskupa metropolity Fijałkowskiego, w d. 16 stycznia 1859 r. Śp. biskup już na pogrzebie swego arcypasterza i towarzysza, z którym wiernie w Winnicy Pańskiéj pracował, przeczuwał, iż niedługo połączy się w lepszym żywocie z tym, który nas przed miesiącem opuścił. Z pogodą i spokojem spoglądał na zbliżającą się śmierć, znękany na ciele, rzeźwy i stały na duchu, skonał wśród modlitwy, wznoszonéj za gród, za kraj, które przed siedmdziesięciu laty, przy świętéj uroczystości adoptowały go i wielkiém mianem „Dziecka Narodu“ zasługi ojca w synu wynagrodziły.

— Piszą ze Lwowa pod d. 17 b. m.: Rekurs pp. Stupnickiego i Kosteckiego zaniesiony do tutejszego sądu wyższego przeciw wyrokowi sądu krajowego, w sprawie karnéj, „Przeglądowi“ wystosowanéj miał następujący skutek. Kara jednomiesięcznego więzienia, na którą skazano p. Stupnickiego, jako odpowiedzialnego redaktora, została przez sąd wyższy uchwałą z d. 2 listopada zatwierdzoną; karę zaś dwumiesięcznego więzienia, na jaką skazano p. Kosteckiego, jako autora artykułu „Uniwersytet lwowski,“ uznał sąd wyższy za zbyt łagodną i podwyższył ją na 10 miesięcy więzienia. Prócz tego sąd wyższy zawyrokował utratę z kaucji w summie 4,000 złr., uważając karę pieniężną 1,100 złr. oznaczoną przez sąd krajowy, za zbyt niską. Skazani, którym wczoraj wyrok doręczono, zakładają rekurs do najwyższéj instancji.

Nowy wydział miejski, odbył w dniu 31 października piérwsze posiedzenie swoje. Posiedzenia jego mają być publiczne, lecz gdy dwie tylko galerje, mogące mieścić w sobie około 150 do 200 osób najwięcéj, większego napływu publiczności nie dozwalają, wpuszczano za biletami tylko. I to przecież musi wpłynąć korzystnie na wydział, który obradując pod kontrollą gminy, będzie się zapewnie sprężyściéj dobrem jéj zajmował, niż wydział poprzedni. Przedmiotu do obrad i uchwał nie braknie mu pewnie, gdyż potrzeb namnożyło się nie mało, dzięki opieszałości dotychczasowéj. Poprzedni wydział zrobił tyle co do upiększenia miasta, bruków i gościńców, że teraźniejszy może śmiało wziąć się do prac ważniejszych, a dotąd prawie odłogiem leżących. Jest to obowiązkiem jego, jeżeli chce odpowiedzieć powołaniu swemu. Piérwsze miejsce w téj mierze zajmuje wychowanie publiczne, o ile to od wydziału zależy. Kwestji tak żywotnéj dla każdéj społeczności nie można lekko zbywać, a przy obradach nad nią wskaże nam zaraz wydział teraźniejszy, o ile pojął ważność stanowiska swego.

Utrzymanie i nadzór szkół publicznych są, zdaniem naszém, jedną z główniejszych attrybucij samorządu czy to kraju, czy gminy, a tak będzie wydział zupełnie w prawie, gdy się o to stanowczo upomni, aby mu całkowity nadzór szkół, które miasto czy to w części, czy w całości utrzymuje, oddano. Pomijam już szkołę wzorową, realną i parafjalne, które o tyle w dobrym są stanie, o ile na to pozwala dotychczasowy system szkolny, a przypominam nowemu wydziałowi tak zwane gimnazjum polskie. Nie wchodzę w rozbiór pytania, czy i kiedy rząd zechce uwzględnić uchwałę sejmową co do wprowadzenia języka naszego do wykładów szkolnych, lub kiedy sejm nasz znów się zbierze i wypracowany w téj mierze przez wydział krajowy projekt do ustawy w uchwałę swą zamieni; lecz przypuszczam, że to nie prędko nastąpi, a tymczasem coś przecię w tym zakresie zrobić można, czém się też wydział powinien zająć jak najsprężyściéj.

Gimnazjum polskie jest tylko, o czterech klassach, nauczycielowie tego gimnazjum pobierają rocznie o 200 złr. (800 złp.) mniéj, niż nauczyciele obu innych gimnazjów w mieście naszém, a mianuje ich na przedstawienie inspektora, ministerstwo oświecenia. Prócz tego, jest rzeczone gimnazjum tak ubogo uposażone, że nie ma dostatecznych zasobów naukowych do wszelkiego rodzaju wykładów. Patrząc na takie upośledzenie, przychodzi mimowolnie na myśl, że to z rozmysłu tak się dzieje. Wydział teraźniejszy nie powinien tego dłużéj cierpieć.

W budżecie dochodów i wydatków miasta, który będzie mu niebawem przedłożony, ujrzy ogromną summę, przeszło 600,000 złr. (2,400,000 złp.). Gdy część tejże jest przeznaczoną na szkoły, będzie zaraz sposobność wprowadzenia sprawy gimnazjum polskiego, a uszczupliwszy czyli okroiwszy rozmaite pozycje wydatkowe, łatwo uzyskać summę potrzebną na postawienie tegoż gimnazjum na takiéj stopie i o ośmiu klassach, na jakiéj już oddawna stać było powinno. Rząd nie może się temu oprzeć, ponieważ miasto może obracać swe dochody na takie cele publiczne, jakie uzna za stosowne i naglące. A gdyby zresztą wypadło jakiś mały dodatek na wszystkich nałożyć, zapłacimy go najchętniéj, byle to, co nosi nazwę narodową, kwitnęło. Spodziewamy się, że odezwa nasza do nowego wydziału nie będzie bezowocną.

Równie ważną sprawą, którą także wydział zająć się powinien, jest teatr Skarbka. Teatr ten stanie się kiedyś własnością miasta, a to upoważnia wydział pod pewnym względem do czuwania nad nim. Czas istotnie przedstawić sprężyście, że utrzymywanie sceny niemieckiéj w mieście naszém jest najzupełniéj zbytecznem, skoro téj scenie znacznym bardzo corocznym zasiłkiem z funduszu drohowyskiego, na sieroty i kaleki przeznaczonego, w pomoc przychodzić trzeba. Wydział może w téj sprawie tém śmieléj głos zabrać, że wedle ustawy Skarbka, do zakładu drohowyskiego mają być w pewnéj liczbie przyjmowane i sieroty miasta naszego, a tak winien i wydział natarczywie nalegać, aby raz już zakład drohowyski przyszedł do skutku, a oraz, aby wbrew zamiarom szlachetnym założyciela części dochodów zakładu nie obracano na cele z dobroczynnością nic wspólnego nie mające. Smutno zaiste wspomnieć, że gdy na scenę niemiecką rok rocznie znaczne idą summy, gdy postanowiony przez Gołuchowskiego, jako Namiestnika rządca dóbr zakładowych wsie sobie kupuje, sam zakład nie przychodzi do skutku i od lat wielu należy do rzędu pobożnych życzeń. Dotąd odzywały się tylko głosy po dziennikach w kraju i za granicą, że podobne wspieranie nie potrzebnéj u nas sceny niemieckiéj z funduszów zakładu dla ubogich jest grzechem o pomstę do Boga wołającym, lecz na ich odezwy nie zważano bynajmniéj. Niechże teraz wydział przemówi, i niech wybierze osóbną kommissję, któraby zbadawszy cały układ śp. Skarbka z miastem zawarty, zaprojektowała sposób, w jaki zakład drohowyski od tego można uwolnić ciężaru.

— Piszą z Dobrca:

Już też gazety nasze od kilku miesięcy nic żałują papieru na artykuły o urządzeniu szkółek elementarnych w kraju, ale zaledwo o jednéj skółce świeżo urządzonéj doniosły. Mojém zdaniem, lepiéj wpierw zakładać szkółki, gdzie tylko można i jak można, a potém dopióro rozprawiać o sposobie uczenia w nich. Bo to droga krótsza i pewniejsza. Nie wiém, czy zdanie to więcéj rodaków ze mną podzieli: lecz ja niém się rządząc, do wprowadzenia go w czyn w roku bieżącym przystąpiłem. Jakoż w miesiącu październiku, przy końcu robót rolniczych w polach, prosiłem dziedziców i włościan, do parafji tutejszéj należących, o założenie trzech szkółek parafjalnych, na wzór istniejącéj już 4-éj od r. 1818 w Dobrcu. Dziś wypadało samemu się wziąć do dzieła, aby nie pozostać w tyle. Głos mój trafił na serca szlachetne i poczciwe. Piérwszy p. Maciéj Ordęga, dziedzic dóbr Szczypiorna, co w cichości pełni z wielkim przykładem dla ludu wiejskiego i panów obowiązki katolika i Polaka; co piérwszy w r. 1845 założył u siebie szkółkę elementarną, a w r. 1847 był ją zmuszony zamknąć, obecnie z otwarciem téj szkółki pospieszył, tak, że w dwa tygodnie i mieszkanie na szkołę urządzono i szkołę w sprzęty zaopatrzono i sprowadzonemu nauczycielowi mieszkanie i żywność obmyślono.

Jakoż szkołę w Szczypiornie otworzono w dniu 31 października b. r. po odprawionéj mszy św. w tamtejszéj kaplicy, nowo-wzniesionéj, w obec licznie zgromadzonego ludu pracowitego z wsi Szczypiorna i Noskowa, dzieci swe nauczycielowi powierzającego. Nie mam wyrazów na opisanie radości i wesela, z jakiém ludek ten wiadomość o wznoszącéj się szkole przyjął i ukontentowania dzieci, z jakiém do szkoły śpieszyły. Dość powiedzieć, że przy otwarciu szkółki téj stawiło się z rodzicami, schludnie ubranych a od radości promieniejących 54 dzieci, z dwóch wsi, których ludność czysto-polska tylko dusz 400 wynosi.

A trzeba było widzieć łzy matek, jakiemi na głos kapłana, wskazującego im potrzebę nauki dla ludu wiejskiego, dzieci swe oblewały, a tuląc do łona, do nauki je zachęcały! Łzy oświałych ojców, radujących się, że ich dzieci lepiéj od nich wychowane będą!

I niech nam tu jeszcze kto zarzuci, że lud polski nie dba o szkoły i o dobre dziatek wychowanie.

Do szkoły w Szczypiornie ma być przyłączona wieś Sulisławice, na wyraźne żądanie dziedzica, p. A. Gołębowskiego, ale tylko na rok jeden, bo dziedzic ten zamyśla u siebie w roku przyszłym założyć szkółkę. Boże błogosław te święte zamiary!

W dniu 2 listopada b. r. otworzono drugą nową szkółkę elementarną (a z rzędu trzecią w parafji dobrzeckiéj) dla wsi Ogrodów, kolonji Ogrodów, Dobrca małego, Czaszek i Rypinka, po odbytém nabożeństwie w kościele XX. Reformatów w Kaliszu, jako przyległym do tych wsi,—w obec licznie zebranych dzieci z rodzicami i mnogiego ludu z Kalisza. Szkółka ta dzieli się na 2-a oddziały: pierwszy, męzki, umieszczony jest w klasztorze XX. Reformatów, w którym uczęszczających chłopców (dotąd 20) uczy jeden z kapłanów zakonnych; drugi, w ustąpionéj na wniosek podpisanego w sali w domu schronienia, w parafji tutejszéj położonym, przez radę opiekuńczą m. Kalisza. W oddziale tym wykłada dziewczątkom nauki ochmistrzyni i kapłan zakonny. Na uposażenie téj szkoły, obok składek parafjan, pośpieszył z szczodrą ofiarą JW. Fundukléj, dziedzic dóbr Opatówka, do których 3-y z tych wsi należą.

Posyłający dzieci swe do téj szkółki rodzice, są to po większéj części wyrobnicy, którzy całe dnie przepędzają w Kaliszu, przy pracy; lud to biedny, na wielkie zepsucie narażony, a przecięż i on z wielką radością szkółkę tę przyjął, i o przyjęcie starszych swych dzieci, już im w pracy pomagających, przynajmniéj w każde święto na naukę upraszał.

Niech więc zobaczą ci wszyscy, co dotąd tamowali biednemu ludowi zakładanie szkółek, jak mu wielką krzywdę wyrządzali, i na jaką sobie wdzięczność u niego zasłużyli.

Pozostaje nam jeszcze w parafji tutejszéj założyć szkółkę w Piwonicach. Mam nadzieję w Bogu, że dzisiejszy dziedzic Piwonic, p. Wojnic Władysław, pójdzie torem innych obywateli naszéj parafji i założenie szkółki przyśpieszy, a zrobione przezemnie odezwy nie zostaną bez skutku.

Dzięki więc niech będą Bogu za to szlachetne pokierowanie sercem parafjan tutejszych!—Dzięki panom, za szczodre ofiary na utrzymanie szkółki! Dzięki szczególne urzędnikom Komory w Szczypiornie, którzy z szczupłéj pensji swojéj ofiarowali hojne dary, na zakupienie 100 książek i tablic dla dzieci.

Oby przykład pp. Ordęgi i Fundukleja pociągnął za sobą innych obywateli tutejszego powiatu! Oby nie czekając przymusu, śpieszyli ich torem w zakładaniu szkółek, do czego ich kapłani tutejsi ciągle zachęcają; a podając tym sposobem najprędszą pomoc ludowi, lepiéj go i skuteczniéj nad wszelkie inne rady, nagrody i pochlebstwa, o braterstwie i jedności a życzliwości ojcowskiéj przekonają i usuną niezawodnie złe, co nas dzisiaj tak dotkliwie gryzie.

Ks. P. Kopyliński, pleban dobrzecki.

— Rada stanu Królestwa, na posiedzeniu swém z dnia 2 (14) listopada, ukończyła obrady nad projektem organizacji wychowania publicznego. Następne posiedzenie na dzień 6 (18) b. m. godzinę 11 rano zapowiedzianém zostało. Piérwszym z kolei przedmiotem na porządku dziennym zamieszczonym jest projekt do prawa o mieszkańcach Królestwa wyznania Mojżeszowego.

— Wyszła niedawno w Berlinie karta Królestwa Polskiego (Karte vom Königreich Polen), nakreślona przez Hammera a wykończona pod kierunkiem H. Kiepperta. Skala jéj wynosi 1: 1,000,000.

KRYTYKA.

HISTORJA LITERATURY POLSKIEJ

przez Juljana Bartoszewicza.

(Dalszy ciąg ob. N. 90.)

Cały wstęp do Historji Literatury, napisany dokładniéj należycie przygotowuje dziecinne umysły do dalszego studjowania przedmiotu. Jedno tylko możemy zarzucić p. Bartoszewiczowi, że pod koniec wstępu nie wskazał dzieciom potrzeby znajomości ojczystej literatury. Powiedzieć uczniowi: „Ucz się, patrz jaką bogatą spuściznę zostawili ci przodkowie twoi.“— mało; trzeba mu jeszcze wytłómaczyć dla czego powinien się uczyć. Dziadowie nasi, na podobne zapytanie dziecka, odpowiadali bardzo lakonicznie: „Dla tego, żebyś nie był osłem.“ Ale taka odpowiedź niesłusznie obraża i w każdym razie nie rozwiązuje kwestji.

„Podział historji literatury polskiéj na okresy może być dowolnym i nic nie stanowi“ mówi p. Łukaszewicz, jednakże my dodamy, że podział p. Bartoszewicza jest łatwym do pamiętania i przeto dogodnym dla dziecinnego umysłu, a to rzecz ważna w podręcznej książce.

W dalszém opowiadaniu dziejów literatury naszéj autor na początku każdego okresu podaje ogólny pogląd; myśl dobra, ale żałujemy mocno, że p. Bartoszewicz nie opracował tych wstępnych rozdziałów z właściwą sobie ścisłością i zdrowym sądem o rzeczy. Ogólne poglądy jego są nadto krótkie i niezupełnie dokładne. Tak np. w ogólnym poglądzie pierwszego okresu uczony nasz wspomina o pielęgnowaniu w Polsce *kirylicy* za panowania pierwszych Piastów. P. Łukaszewicz z całym zasobem swojéj erudycji usiłuje zbić takowe zdanie autora i powiada, że przy dzisiejszym stanie krytyki historycznéj nie godziło się żartować z czytelników. Na czyjéj stronie słuszność? Niestety, wiadomości o umysłowym stanie społeczeństwa naszego za czasów pierwszych Piastów tak są ciemne i niedokładne, że przy najlepszéj krytyce historycznéj nie wiele tu z pewnością powiedzieć można. W każdym zaś razie p. Bartoszewicz zawinił nie tém, że wypowiedział swoje zdanie, ale że przemilczał o zdaniu innych uczonych naszych. W dziele podręcznem, w książce pisanej dla młodzieży, mówiąc o kwestji nierozwiązanéj ostatecznie, trzeba wskazywać wszystkie, bodaj najsprzeczniejsze sądy; tego wymaga dokładność nauki. Pan Bartoszewicz czyni to wreszcie w innych ustępach dzieła swojego: tak np. mówiąc na str. 78 o książeczce Nawojki, autor wskazuje wszystkie zdania za i przeciw; dla czegoż w ogólnym poglądzie pierwszego okresu tego nie zrobił? Dzieło zyskałoby na tém, a p. Łukaszewicz nie mógł by czynić ostrych zarzutów.

Dalsze rozdziały pierwszego okresu, z właściwą autorowi ścisłością napisane, nie mają nic do zarzucenia, p. Bartoszewicz w krótkich, a dostępnych słowach opowiada wiele szczegółów i oświetla je trzeźwym poglądem. Piękny to i zbyt rzadki talent. Na dowód załączamy tu ustęp o Słowie o pułku Igora.

Słowo o pułku Igora, jest to poemat ruski, opiewa zaś wojnę kniazia nowogródzkiego na Siewierzu, Igora Światosławicza przeciw Połowcom z r. 1185. Wiszniewski liczy poemat t n na pół do ruskiéj na pół do polskiéj literatury z powodu, że pieśń jest ułożona w narzeczu polsko-ruskiem w ciągu wieku XII—XIII, kiedy wpływ nasz na Ruś Kijowską coraz mocniéj działał. W samej rzeczy krytycy rossyjscy, dostrzegając w pieśni wiele polonizmów, sądzili z początku, że to jest utwor z późniejszych czasów jakiego spolszczonego Rusina. Tymczasem w saméj pieśni są ślady, że jest spółczesna prawie opisywanym wypadkom. Poemat pisany prozą, a podział na pieśni i wiersze dla dogodności czytających przez wydawców dopiero był zrobiony. Pisał go wieszcz gienjalny, niema też w pieśni ani śladu klassycyzmu, ani żadnego naśladowania greckich i łacińskich poetów, o których autor pewno nigdy niesłyszał. Jak w pieśniach ludu, tak i w téj pieśni spotykamy poezję rodzinną, czystą jak samorodne drzewa i kwiaty. Żyją jeszcze w pamięci poety starożytne bogi słowiańskie, stąd domysł trafny, że to jest dzieło świeckiego człowieka, gdyż duchowny nie opiewałby wyobrażeń pogańskiéj religji i obyczajów. Bojan inny wieszcz, do którego poeta się odzywa, jest wnukiem Welesa boga pasterstwa, wiatry są wnukami Stryboga, Wszesław wyprzedza w biegu Chorsa boga prędkości; Diw (duch nieszczęścia) nawiedza ziemię albo jęczy na wierzchołku drzewa. Ruś jest krainą Dadźboga a nad nią białym łabędziem unosi się dziewica złéj doli. Chrześcijanina po tém jedynie znać, że wspomniał Bogarodzicę Pirogoszczę, groby książąt w cerkwi św. Zofji w Kijowie, dzwony i jutrznię u św. Zofji w Połocku. Z resztą wieszcz poganinem jest mową i uczuciami.

W całej pieśni widzi się lud wojenny rolniczy i myśliwski, lud zamożny w złoto i srebro, spokrewniony z naturą, pełen serca i miłości ojczyzny. Ciągłych bojów pasmo stanowi wyłączny charakter pieśni, słychać w nim raz wraz chrzęst zbroi rycerskiéj; w najdrobniejszych nawet ustępach koloryt ten zachowany. Wieszcz wyjął pieśń swoją z serca ludu prostego, ale wielce poetycznego. U niego nawet sama natura ma życie, drzewa albowiem kołyszą się myślą Bojana, trawy więdną od żalu, drzewa kołyszą się od smutku, Igor rozmawia z rzeką Dońcem, a żona jego Jarosławna po stracie męża tak płacze rzewnie u Putywla:

O wietrze, wietrze, czemu silnem wianiem
Hanowi w pomoc idą skrzydła twoje?
Czem miotasz strzały na lube mi woje?
Małoż ci jeszcze po gór bujać szczycie,
I chwiać korable po morza błękicie,
Czemuż wesele rozwiałeś mi dawne?

Historja odkrycia tego poematu była następna. W Moskwie w starym rękopiśmie pargaminowym w r. 1795, odszukał go przypadkiem Musin Puszkin i wydał po raz pierwszy w r. 1800, wraz z przekładem rossyjskim. Oryginał zaginął w r. 1812 w czasie pożaru Moskwy i odtąd go wszyscy znamy li-tylko z drugiéj ręki. Wydań i przekładów zaczęło się zaraz pokazywać mnóstwo, wielu też uczonych objaśniało tekst oryginału. Dzisiaj słowo Igora znajduje się nawet w języku francuzkim i niemieckim. U nas pierwszy Cyprjan Godebski dał poznać ten poemat starosłowiański w początkach naszego stulecia, ale nie udało mu się zwrócić na Słowo to żadnéj uwagi, ile że nie był czas potemu; Godebski przekładu swego dokonał z przekładu francuzkiego, nareszcie pobłądził w tém, że poemat wziął za utwor samego Musina. Późniéj Rakowiecki w prawdzie Ruskiéj i Linde w historji literatury rossyjskiéj Grecza, dali poemat poznać w wyjątkach. Nakoniec August Bielowski przełożył go wierszem prześlicznym, i wydał we Lwowie w r. 1833. Drugie zupełnie tłumaczenie także wierszem, otrzymaliśmy z pod pióra Adama Stan. Krasińskiego, dzisiejszego biskupa wileńskiego. Wyszło w śliczném wydaniu w Petersburgu 1856 r. Bielowskiego przekład jest w ciągu, Krasińskiego zaś rozłożony na pieśni według podziału Sacharowa; Bielowskiego przekład jest równiejszy, więcéj potoczysty i poetyczny, Krasińskiego więcéj domysłowy, wierniejszy, lubo poetycznéj szaty wcale nie pozbawiony. Obadwa te przekłady porównywał Jan Papłoński, i późniejszemu przekładowi ks. Krasińskiego oddał nawet zupełne pierwszeństwo przed tłumaczeniem Bielowskiego.

Mimochodem wspomnieć tu musimy, że już po wyjściu przekładu ks. Krasińskego Michał Maksimowicz wydał pieśń tę w Kijowie w r. 1857, z pierwszém dopiero jéj tłumaczeniem na język małoruski.

Dziwna rzecz, że tak późno przyswoił sobie słowo Igorowe naród, który najwięcéj miał prawa do niego „gdy i wieszcz, i nawet książe bohater pieśni, byli synami téj bujnéj ziemi ukraińskiéj ojczyzny wielkich poetów.“

Określenie Dytmara, Gallusa, Nestora, Kosmasa Pragskiego i Wincentego Kadłubka równie są piękne.

P. Łukaszewicz zarzuca autorowi naszemu śmiałe przypuszczenie, że dyplomata nastały u nas razem z chrześcjaństwem i pyta „czy widział też kto jaki niepodejrzanéj wiary dyplomat z panowania Mieczysława I i Bolesława Chrobrego?“ Zarzut to zbyt drobiazgowy, p. Bartoszewicz bowiem co inszego mówi: „Do nas zwyczaj utrwalenia podobnego wypadków musiał przyjść razem z wiarą chrześcjańską, gdyż to był obyczaj ucywilizowanych społeczeństw chrześcijańskich, Jednakże niemamy długo żadnych śladów zabytków dyplomatycznych w Polsce; najdawniejsze nasze pargaminy musiały zaginąć skutkiem wojen domowych i postronnych, oraz skutkiem częstych pożarów w kraju.“

Uwagi jednak p, Łukaszewicza o kanonikach regularnych w Trzemesznie i o Janie z Radlic są słuszne.

„Pogląd“ na początku okresu drugiego p. Bartoszewicz zaczyna temi słowy: „Wiek XIV był epoką powszechnego dźwignięcia się w Europie światła. Wiele w to wpływało okoliczności, najgłówniejsze zaś były upadek Konstantynopola i wynalezienie druku. Europa zachodnia rozwijała się do nowego życia wtenczas, kiegy grecka padała pod ciosami Turków. Kosztem światła na Wschodzie, podnosi się na Zachodzie zorza nauk.“

Pan Łukaszewicz zapewne dla oryginalności powstaje przeciw ogólnie wiadoméj prawdzie i twierdzi, że upadek Greckiego państwa bardzo mało przyczynił się do rozwoju oświaty w Zachodniéj Europie, „uszli bowiem, w r. 1453 z Konstantynopola, uczeni greccy przyczynili się tylko do rozszerzenia w zachodniéj Europie znajomości języka greckiego, wydając grammatyki greckie, wydając lub tłumacząc autorów greckich na język łaciński.“

Bagatela! Właśnie ta znajomość języka greckiego i wydanie utworów literatury greckiéj znacznie podniosły oświatę na Zachodzie. Dla czego p. Łukaszewicz sam sobie przeczy?

Słuszniéj mógł p. Łukaszewicz zaprzeczyć następującéj myśli autora: „Królowa Jadwiga, która bez oręża zdobyła Polsce Litwę, nie pod jednym względem położyła wielkie zasługi dla naszego narodu.“

Królowa Jadwiga tak samo bez oręża zdobyła Polsce Litwę, jak król Jagiełło bez oręża zdobył Litwie Polskę, czyli innemi słowy, ani Polska Litwy, ani Litwa Polski nie zdobywała. Dwa te narody połączyły się w skutek małżeńskiego sojuszu osób panujących. Polska dała Litwie cywilizacją, ale Litwa wzajemnie dała Polsce znakomitą dynastję Jagiellonów, która mądrą polityką stworzyła potęgę narodową. O tém mniemanem zdobywaniu Litwy dla Polski pora już przestać mówić, bo to daje dzieciom fałszywy pogląd na dzieje narodu. *(d. c. n.)*

KORESPONDENCJA KURJERA WILEŃSKIEGO.

Warszawa, 17/5 *listopada.*

Wystawa Krajowa.

Tęczyński oskarża Samuela Zborowskiego. Pana Matejki Kościół ś-téj Barbary w Krakowie i ratusz na Kazimierzu p. Gryglewskiego. Powódź i pożar p. Kostrzewskiego. Druciarz i portret p. Horwitza. Portret pastel p. Bakałowicza. Ś-ta Filomena p. Jasińskiego. Głowy trzech starców z natury p. Lipińskiego. Głowa bandyty p. Ko.berga i wspomnienie Kazimierza nad Wisłą p. Brzozowskiego.

Na wystawę krajową, która mieści się teraz w daleko dogodniejszém mieszkaniu (w Europejskim hotelu) przybyło od pierwszego listopada kilka obrazów, które zasługują na wzmiankę; w przeciwnym nawet razie lepiéj wykazać błąd, przebijający się talent zachęcić niż pracę pokryć milcze-

niem; prawda że o kilku dawniejszych obrazach, „zamilczeć wolę,“ lecz nie odrazu Kraków zbudowany, a coraz lepsze prace, przybywające na wystawę, przekonywają nas o prawdzie przysłowia tego, Francuzi, którzy mają kilkudziesięciu dobrych artystów, a obrazy liczą na tysiące, nie przepuszczą żadnego bez ostréj i sprawiedliwéj krytyki, co gorsza małe uchybienia, lub najmniejszą w czémkolwiek bądź przesadę, tak złośliwie skarykaturują, że nie jeden z naszych artystów zniechęciłby się pewno gdy np. krytyka upatrzyła w skrzydłach anioła jego podobieństwo do worka z węglami. Takie złośliwe porównania nie gniewają, ale zachęcają artystę do pracy, stawią go w rzędzie lepszych, a ztąd współubieganie się, zapał, zachęta.

Nie dla tego przykład ten tu przytaczam, abym widział potrzebę i korzyść takiego zachęcania u nas, bo najprzód trzeba mieć tak wesoło-dowcipnych krytyków,a ci rodzą się w innych okolicznościach, lecz jestem pewny, że sprawiedliwe ocenienie utworu jakiegokolwiek jest zawsze bodźcem dla pracującego.

Postanowiłem więc zaprowadzić czytelnika na wystawę, a jeśli nie potrafię sfotografować dobrze obrazów, to chciałbym przynajmniéj wzbudzić w szlachetnych sercach zamiłowanie w oglądaniu utworów krajowych, gorące i szczere zajęcie się rodzącemi się pięknemi talentami. Poszukamy tam ulgi... zapomnienia... i że tak powiem duchowego wypoczynku... a wreszcie poznacie kilka niepoślednich talentów, a to nas niemało cieszyć powinno.

Nawiasem jednak mówiąc, pomimo pięknego celu, jaki ma towarzystwo zachęty sztuk pięknych, udział członków nie odpowiada ówczesnym objawom; a chociaż i korzyście niemałe, bo oprócz tego, że za 5 rs. składki rok cały można zwiedzać wystawę bezpłatnie, że każden z członków należy do losowania obrazów przez towarzystwo zakupionych, ale jeszcze w końcu roku odbiera litografję z obrazu Simlera „śmierć Barbary“ odbitą w Berlinie, a wykonaną na kamieniu przez pana *Walukiewicza*, który sumiennie wywiązał się ze swego zadania, wszystko to jednak nie zachęciło naszych rodaków i zaledwie tysiąc kilkaset akcij sprzedano. Jaki jest powód téj obojętności!? Domyślać się nie będziemy... idźmy więc.

Otóż z nowo przybyłych obrazów najlepszy jest obraz *Matejki* Krakowianina. Pisząc Krakowianina, pomyślałem kiedy też napiszę Litwina, a wiem, że brzegi Wilji nie mało mają artystów, żaden z nich jednak dotąd niewzbogacił pracą swoją krajowéj wystawy.

Obraz pana Matejki przedstawia chwilę, w któréj Henryk Walezjusz, wychodząc z senatu, strwożony wzmagającą się wrzawą w królewskich komnatach, zatrzymał się na widok skrwawionego Wapowskiego. Tęczyński, nad którym widać, że artysta z całą miłością pracował, w bogatym polskim stroju, w sobolach, z piękną szlachetną twarzą, z długą czarną brodą, nosem orlim, wyniosłém czołem, lewą ręką na piersiach, a drugą wskazując poważnie i spokojnie na rannego, oskarża Samuela Zborowskiego o zabicie Wapowskiego. Henryk blady, strwożony, we francuzkim ówczesnym stroju stoi na najwyższym stopniu wschodów prowadzących do pokoju z którego wyszedł, za nim ciśnie się świta, dworzanie i straż. Francuzi bladzi o ryżych wąsach i włosach, strwożeni, z dzikiém okiem, szpetni wyglądają z za drzwi, kotar a nawet z za ramion i głowy króla, który tak podstępnie tron polski opuścił.

Piękny z czarnym wąsem i szlachetną twarzą dworzanin i dworak w pancerzu przytrzymują przyklękając Wapowskiego. Z siwéj jego głowy krew płynie, mleczna broda spada mu na piersi, jedną jego zwieszoną rękę trzyma lekarz biały jak gołąb i z uderzeń pulsu śledzi iskierkę ulatującego życia; na spokojnéj i pięknéj twarzy rannego śmierć nie wyryła jeszcze trupiéj bladości, bo też jeszcze dni kilka żyła ta ofiara prywatnych waśni.

Przed królem zasłonięty prawie Tęczyńskim, klęczy któryś z polskich panów w postawie domagającéj się sprawiedliwości, z drugiéj strony inny znowu w czarnym żupanie pokazuje królowi oszczep, którym dokonano zbrodni. Z ciekawością i miłością przygląda się rannemu żołnierz polski, a artysta jakby dla kontrastu postawił tuż obok króla, francuzkiego żołnierza, którego dzikie blade oczy, ryże wąsy i tygrysią prawie twarz z pod przyłbicy widać. Słowem w całym tym obrazie panuje harmonijny układ, najzręczniejsze ruchy pieszczą oko, piękne poważne polskie twarze a szczególniéj Tęczyńskiego i Wapowskiego radują serca... nie potrzebował więc artysta przesadzać trochę, szpecąc dla kontrastu francuzkie twarze; typ ich różni się od polskiego, nie tak jednak jest brzydki jak artysta oddał, wpadł zatém w błąd, robiąc je zupełnie podobnemi do siebie.

W pięknéj téj pracy jest uchybienie, które niepozwala nam na pierwszy rzut oka ocenić całéj piękności obrazu: ciasnota a ztąd brak powietrza. Artysta skupił wszystkich koło drzwi, tyle osób umieścił na tak niewielkim kawałku płótna, że wschody ledwie dójrzeć można, a długo wpatrywać się trzeba, aby zauważać wszystkie szczegóły tak starannie wykończone, wypracowane, tak szczęśliwie pomyślane i wykonane, że tylko winniśmy wynurzyć wdzięczność artyście, który talentem swoim ożywia i upamiętnia historyczne wypadki. Pragnęlibyśmy tylko, gdyby pan Matejko szukał natchnienia w wypadkach kraj nasz z lepszéj strony malujących, tam niebrak wzniosłych scen, tém bardziéj, że już największą trudność sam pan Matejko usunął i zwalczył a krajowi niemałą zrobił przysługę, oddając na widok publiczny starannie wypracowane a sumiennie ze starych drzeworytów zebrane *ubiory polskie*.

Zwracając tu jeszcze uwagę artysty, że żywsze światło ożywiłoby cały obraz i nadałoby czystszą i piękniejszą barwę ubiorom, które przez domięszanie w wielkiéj ilości czerwonéj farby wydają się trochę zblakłe, życzymy z całego serca powodzenia, mając nadzieję że artysta niejeden jeszcze wypadek historyczny talentem swym ożywi i uświetni.

(d. n.)

Z gub. Mohylewskiéj *w październiku.*

Miasteczko Horki, od dawnych czasów istniejące w mohylewskiéj gubernji, do czasu założenia w niém agronomicznego instytutu, o tyle zajmowało publiczność o ile zajmować ją mogło każde małe błotniste miasteczko w głuchém ustroniu, z szczupłą ludnością, poświęcającą się wyłącznie rolnictwu i drobnostkowemu handlowi. Od założenia zaś w niem szkoły rolniczéj i instytutu, zwróciło na siebie uwagę mieszkańców najodleglejszych stron Cesarstwa i Królestwa, skąd młodzież dla słuchania nauk, właściciele dóbr ziemskich dla przypatrzenia się machinom rolniczym i ulepszonemu gospodarstwu, a niektórzy dla zaspokojenia tylko ciekawości dość tłumnie przybywać do Horek zaczęli. Do rzędu tych ostatnich należąc, zwiedziłem Horki, i zaspokoiwszy ciekawość moją, postanowiłem przesłać publiczności czytającéj Kurjera, krótki opis m. Horek i znajdującego się w niém naukowego zakładu.

Miasteczko Horki składa się obecnie z 500 małych drewnianych domów, 4 traktjerów a raczéj garkuchni, dwóch domów zajezdnych, 20 kramików, 3 cerkwi, jednego kościoła, probóstwa i apteki. Miasteczko przerzynają dwie ulice i kilka zaułków, przez które w dżdżystą porę przejść prawie niepodobna, z powodu grząskiego błota. W tym roku dopiero urządzone zostały drewniane trotuary, ale i te w noce ciemne, dla nieoznajomionych z miejscowością są niebezpieczne, bo w niektórych miejscach podniesione są od ziemi na ½ łokcia, i niemają bocznych poręczy. Domy po większéj części należą do żydów utrzymujących je z nieodłącznem nigdy nieochędóstwem. Traktjery a raczéj garkuchnie, w których najęci przez żydów kucharze sporządzają obiady dla studentów i przyjezdnych, z powodu niezachowanéj w nich czystości, nieodpowiadają swojemu przeznaczeniu. Domy zajezdne również brudne bez najmniejszych wygod. Kramiki chociaż niedawno zbudowane, ale już się chylą ku upadkowi, w nich wyłącznie sprzedażą towarów zajmują się Izraelici. Kościół katolicki z powodu oczekiwanego przyjazdu arcy-biskupa, upiększony we wnątrz składkowym groszem a częścią i własnoręczną pracą studentów, pokryty gontami na własny koszt proboszcza, niema w teraźniejszym czasie nikogo, ktoby myślał o jego upiększeniu i ozdobie. Dom plebanjalny przedstawia widok schronienia nędzy. Patrząc na ten opłakany stan budowy kościelnéj, mimowolnie pomyślałem, iż w podobném położeniu znajduje się większa ilość kościołów takich, które niemają syndyków lub też szczególnych opiekunów, bo czyż podobna jednemu człowiekowi, być jednocześnie kapłanem, proboszczem, jeździć po parafji z prożbą o składkę na potrzeby kościoła, zajmować się rolnictwem, budownictwem i nieodłącznem od nich kupiectwem, a tém bardziéj jeżeli kapłan, opócz obowiązków proboszcza, obciążony jest obowiązkiem dziekana lub członka konsystorza. Że w najbiedniejszéj parafji, do rzędu których można zaliczyć i Horecką, kościoł mający syndyka lub też opiekuna, może być utrzymany w należytym porządku, za przykład służyć może kościoł w Smoleńsku utrzymywany składkowym kosztem szczupłéj garstki biednych urzędników, mający syndyka, i kościoł parafjalny w Wiadcu (Sieńskim powiecie) zostający pod opieką marszałka Wańkowicza.

Jest jeszcze w Horkach klub urządzony przez studentów, liczący 110 członków, 300 r. kapitału, i posiadający małą bibljoteczkę, o zwiększenie któréj gorliwie się starają. Bywając w klubie, zauważałem, iż każdodziennie zbiera się niewięcéj jak kilku studentów i professorów spędzających czas na rozmowie, czytaniu gazet, książek i grze bilardowéj; gra kartowa nie jest w użyciu. Oprócz tych zwyczajnych codziennych zgromadzeń, raz w tydzień zbierają się do klubu na literacki wieczór sami tylko mężczyzni, a raz we dwa tygodnie przybywają do towarzystwa mężczyzn i damy. Słyszałem, że ułożono nadto jeszcze projekt otwarcia w klubie publicznych lekcij. Ludność m. Horek składa się z około 2,000 zamieszkałych w niém włościan skarbowych, 1,500 żydów, około 150 fermerów, kilkudziesięciu uczniów szkoły i lustratorów, 217 studentów, kilku professorów, i kilku urzędników. Cała ta ludność nie tylko się dzieli na tyle oddzielnych towarzystw, z ilu klass jest złożona, ale każda klassa ludności podzielona jest na kilka partij, niemówiąc o włościanach zajmujących się rolnictwem, i żydach zajętych rozmaitego rodzaju drobnym przemysłem, których klassa szlachecka do swego towarzystwa nieprzyjmuje, nazywając niższą klassą młodszą nieoświeconą bracią; ale wyższa klassa oświecających się i już oświeconych ludzi, według rozmaitych pojęć swoich, dzieli się na rozmaite kółka: i tak, uczniowie szkoły rolniczéj nie bardzo łączą z fermerami, słuchacze lustracji nie łączą się ze słuchaczami szkoły, studenci między sobą dzielą się na kilka partij, złożonych z ludzi zbliżonych do siebie, pojęciami, uczuciemi sposobem myślenia. Professorowie takoż nie bardzo łączą się ze studentami, jednakże niezważając na to, niektórzy professorowe mieszkają w jednym domu razem ze studentami. Jednakże studenci łączą się w jedno towarzystwo, gdy do nich przemówi człowiek potrzebujący wsparcia; mimo ogólnéj składki, na utrzymanie biednych kolegów studenci sami po większéj części rozrządzający miernemi środkami, ze szczupłych dochodów swoich już kilka lat z rzędu składają summę na korzyść biednych. Taki postępek nie w każdém miejscu da się napotkać, chociaż w każdém miejscu potrzebujący pomocy ludzie znaleźć się mogą.

Zabudowania naukowego zakładu, położone o kilka staj od miasteczka, składające się z kilkunastu drewnianych i murowanych domów, jedno-dwu i trzy piątrowych, położone są w tak nizkiem miejscu, iż z miasteczka prawie nie są widzialne. Dom murowany przeznaczony początkowo na założenie w nim technicznych zakładów znajduje się na miejscowości tak bagnistéj, że jéj ani rowy ani sąki (drains) osuszyć niemogły, i teraz przesiękły wilgocią, stoi bez żadnego użytku. Wszedłszy w obręb naukowego zakładu, ze strony miasteczka, jedną tylko cerkiew murowaną w zupełności widzieć można, o kilkadziesiąt zaś kroków znajdujące się za nią domy trzy-piątrowe, ledwo do połowy widzieć się dają. Zewnętrzna architektura domów niema żadnych szczególnych ozdób, domy murowane pomalowane są ceglastym kolorem, z małemi gankami u wnijścia; w domach murowanych mieści się instytut z oddziałem lustracji, gabinet rolniczy, fizyczny, laboratorjum chemiczne, szkoła, łazaret, zarząd naukowego zakładu, kilku professorów, nauczycieli i posługa. Meszkania przeznaczone dla professorów, jedne znajdują się na trzeciém piętrze, drugie zaś znajdujące się na pierwszém piętrze przesiąkłe są wilgocią. W zabudowaniach przeznaczonych dla chowu wzorowego inwentarza, mieści się bydło, konie, owce i świnie sprowadzone z najodleglejszych krajów Europy, jak równie też i rassy krajowéj już w samym zakładzie ulepszonéj; niedawno, bo w miesiącu wrześniu sprowadzono staraniem professora weterynarji Rozdolskiego szesnaście koni norwezkiéj rassy. Klinika weterynaryjna mieści się w zabudowaniu drewnianém zbyt ciasném i nieodpowiadającem celowi: stół dla sekcji zwierząt, umieszczony jest pod odkrytém niebem, a ztąd wypada wnosić, iż i lekcje praktycznéj weterynarji pod odkrytém niebem się odbywają. Wkrótce jednak mają temu niedostatkowi zaradzić. Zbiór machin do rolnictwa się odnoszących jest prawie kompletny i mieści się częścią w zabudowaniach na ten cel przeznaczonych i znajdujących się w działaniu, a częścią w gabinecie rolniczym. Oprócz opisanych zabudowań rządowych, jest jeszcze dom murowany, zbudowany przez mechanika p. Broka, który założył tam prywatną fabrykę machin wyłącznie do rolnictwa należących. Do téj fabryki ma wstęp wolny młodzież naukowego zakładu. W obrębie opisanych budowli, są urządzone klomby z drzew zagranicznych i krajowych, drenowana łąka, maleńkie pola z praktycznemi zasiewami, ogrody pełne krajowego i zagranicznego warzywa, upiększone stuletniemi lipami, sadzonemi jeszcze za czasów byłego właściciela Horek p. Sołłohuba, i pięknym zbiorem kwiatów i roślin, oraz pasieka i ogród botaniczny.

Jakie się w tym zakładzie nauki wykładają, uważam za zbyteczne opisywać, ponieważ każdy może powziąć tę wiadomość z programmatu danego dla zakładu; gdybym zaś chciał mówić, jak się te nauki wykładają i w jakim stopniu młodzież z nich korzystać może, przyjąłbym na siebie rolę sędziego wyrokującego o ludziach, przed któremi mam tylko prawo schylić czoło, na dowód głębokiego dla nich szacunku, do którego się czuję obowiązanym, szczególniéj dla tych, których ogólna miejscowa opinja i moje własne przekonanie, powzięte w skutek słuchania ich lekcij, każe uważać jako ludzi pełnych wysokiéj nauki i rzadkiéj zdolności przelania swoich wiadomości w umysły uczącéj się młodzieży. Takimi są mianowicie professorowie: Hincel któremu ogólna opinja studentów nadała przydomek chodzącéj encyklopedji, p. Stebut, p. Rozdolski, p. Rozlowski, p. Tiutczew, p. Janson, p. Węckowski i ks. Moniuszko, któremu niech Bóg błogosławi w zaczętej pracy koło wydania historji kościelnéj. Pod przewodnictwem podobnych professorów kształcąca się młodzież, niezrównanie by większą dla kraju korzyść przyniosła, gdyby przy Horeckim zakładzie urządzony był oddział praktycznéj mechaniki i technologji; wielce więc szkodować należy, iż myśl pierwotna przez zbudowanie domu w celu technologicznym objawiona, uskutecznioną niezostała. Niemogę zamilczeć i o tém, iż gorliwość professorów Horeckiego instytutu, w rozszerzeniu światła nauki, nieogranicza się nauczaniem młodzieży, kształcącéj się w zakładzie: każdy człowiek z jakiegokolwiek bądź stanu, chcący korzystać z ich nauki i doświadczenia, znajdzie u nich wszelką gotowość i życzliwą pomoc. Doświadczyłem tego na sobie, przybyłem do instytutu licho odziany i niezapytany kto jestem i zkąd przychodzę, zgodnie z życzeniem mojem zaproszony byłem przez pp. Hincela i Stebuta do audytorjum na ich lekcje, po skończeniu których pokazali mi szczegółowie gabinety rolniczy i fizyczny. Za przykładem takich nauczycieli i młodzież w ślad postępuje, nieznajomi studenci pp. Stachurski, Isakow i Jermołow, o których nazwiskach przy rozstaniu się dowiedziałem, kilka godzin czasu stracili, dla pokazania mi szczegółow zakładu. Niech mi więc wolno będzie, za to ich poświęcenie się dla nieznajomego złożyć najszczersze podziękowanie.

Ludwik K.

W 82-m N. Kurjera Wileńskiego szanowny korespondent z Podola, zapatrując się z arcy filantropicznego stanowiska na stosunek własności, uważa oszacowanie dziesięciny siedzibnéj na Podolu po 202 rs., jako zbyt przesadzone—a nawet całkiem nie naturalne. My inaczéj zapatrujemy się na ten przedmiot i oszacowania wyżéj przytoczonego, nie tylko nie uważamy za przesadzone, ale owszem za bardzo właściwe—a to z następnych powodów: 1-o Ziemia siedzibna zawsze i wszędzie musi mieć większą wartość, jako cząstka najlepszego wybranego ze znacznéj rozległości gruntu,— ziemia też taka szacuje się zwykle w dziesięcinach i częściach dziesięciny—nigdy na włoki, gdyż rzadkie gospodarstwa naszego kraju posiadają w jednym obrębie 20 dziesięcin ziemi siedzibnéj; dla tego to szacunek dziesięciny siedzibnéj pod żadnym względem nie może służyć jednością szacunku dla włoki. 2-o Biorąc na uwagę strącane przez rząd 20% do 25% (na zasadzie 66 § o wykupie) szacunek wyżéj oznaczony zmniejszy się od 162 do 152 rs. za dziesięcinę. 3-o Ponieważ szacunek powyższy uprawniony zostanie w liście nadawczym, przeto najlepszą stronę prawem podniesionego szacunku, znajdujemy w następném widzeniu rzeczy. Zawiniliśmy dużo względem włościan a raczéj młódszych naszych braci, że mogąc i mając środki ku temu, nie wpłynęliśmy dotąd niczem na ich moralne podniesienie się,—nie staraliśmy się ich oświecić, nauczyć, zbliżyć ku sobie na drodze zobopólnéj wiary i ufności, to też jéj dziś całkiem nie posiadamy; dziś należy szukać drogi właściwéj obecnym okolicznościom dla zjednania téj wiary, któréj dotąd nie umieliśmy pozyskać. Mimo to, że usamowolnienie nadane zostało włościanom przez rząd za jednozgodném prawie życzeniem wszystkich obywateli litewskich, jednakże włościanie nasi po większéj części tego są przekonania, że interesem obywateli było i jest utrzymać ich w stanie poddaństwa; sąd taki jest bardzo naturalnym wynikiem zadawnionéj nieufności. Z tego stanowiska zapatrują się włościanie na wszystko co dla nich czynimy w obecnéj chwili, podejrzewając w każdym dobrym czynie prawo wyższego rozkazu, wypełnione ledwo w mniejszéj połowie, w większéj zatajone na korzyść naszą. Wszystko cokolwiekbyśmy materjalnie zrobili dla włościan, szczególniéj w obecnych przechodnich stosunkach—nim wprowadzenie list nadawczych ustali takowe—wszystkie te ofiary powiadam, będą poczytane, ze strony włościan za nieodzowną konieczność, któréj ulegamy z musu, potrzeby, ale nie z dobréj woli. Najpierwszém dziś zadaniem naszem winno być zaprowadzenie szkółek włościańskich;—niech każda gmina ma jedną przynajmniéj taką szkółkę, niech nauczy włościan czytać i pisać, niech objaśni rzeczywisty, wzajemny podług prawa stosunek włościan i właścicieli ziemskich, a wtedy obowiązkiem naszym będzie mieć serce nie zamknięte na pomoc materjalną, na ustąpienie jakiejś części z wartości siedzib i samychże nadziałów. Podniosłszy i zbliżywszy się moralnie, wyciągnijmy bratnią dłoń materjalnéj pomocy;—umiejmy przejąć się tą prawdą, że wszelka najmniejsza ze strony naszéj pomoc dla rozszerzenia światła między włościanami będzie prawdziwą a najwłaściwszą pomocą w obecnym przechodnim stanie rzeczy.

Zmniejszenie kwoty wykupnéj za siedzibę, jak to jest życzeniem szanownego korespondenta, nie doprowadzi nas do pożądanego celu; kwota powyższa jakkolwiek dość znaczna, rozłożona jednak przez rząd na lat 49 (§114 o wykupie) przy corocznem uiszczeniu po 6% nie przeciąża zbytecznie włościan a ma tę bardzo dobrą stronę, że ukazując im w niedalekiéj przyszłości cel zupełnego wyzwolenia się ze wszelkich obowiązkowych stosunków, staje się bodźcem do pracy. Takie jest moje zdanie oparte na doświadczeniu kilkudziesięciu lat życia, i dokładnéj znajomości charakteru ludu, na który patrzę od dzieciństwa, stwierdzone niejednokrotnie faktami, na które patrzyłem, którym dziś nawet ze zdwojoną uwagą przypatrywać się muszę, jako obywatel i Pośrednik pojednawczy. Usamowolnienie włościan i nierozdzielne z nim kwestje oznaczenia normy dla czynszów, wykupna siedzib i t. p. stanowią tak żywotne i powszechnie zajmujące pytania, że wszelkie zdanie, wszelka myśl światła a uczciwa drogą wykazania prawdy i słuszności, byłyby niezmiernie pożądane. Szanowny korespondent czyniąc zarzut zbyt kosztownemu oszacowaniu dziesięciny siedzibnéj przez obywateli Podola, nie raczył objawić jaki szacunek naznacza dla siedzib włościańskich w swoim własnym majątku. Prosimy zatém o udzielenie nam swego światłego poglądu w téj sprawie, która tak jest ważną, że usunąwszy na stronę wszelką osobistość, będziemy się starali korzystać ze zdrowych jego rad, uwag i pobudek. Mówię w imieniu wszystkich dobrze mi znanych obywateli powiatu Mińskiego 4-go pośredniczego wydziału, któremu przewodniczę. Nie cofniemy się przed żadną ofiarą, skoro się ta okaże ściśle wyrozumowaną i słuszną; oprócz tego każda teorja chociażby najściślej wyrozumowana, wówczas tylko przestaje być teorją, kiedy się w czyn zamienia. Wszakże i Chrystus Pan powiedział, kto chce mnie naśladować niechaj weźmie krzyż mój a idzie za mną. Jeżeli przeto szanowny korespondent obok słusznie wyjaśnionych pobudek zmniejszenia kwoty wykupnéj za siedzibę, poda takową w stałych cyfrach dla włościan na gruncie swym zamieszkałych,—wówczas każdy z nas wedle możności będzie się starał korzystać z tego przykładu, który, jak dopiero, w artykule ogólnikowo skreślonym, stałby się tylko martwą literą. Na zakończenie niniejszéj korespondencji, poczytuję za obowiązek donieść, że komitet gubernjalny Miński do spraw włościańskich, mając ciągłą i troskliwą pieczę o dobro włościan, przełożył obywatelom zapewnić ze swéj strony jakieś wynagrodzenie starostom gromadzkim, którym wedle Ustawy za prace i odpowiedzialność nie przeznaczono stałego quantum. Wedle prawa starosta uwalnia się od obowiązków względem dworu, których ciężar obowiązana zań przyjąć gromada. Taki sposób likwidacji dwojaką miał niedogodność: naprzód w nielicznych gromadach przeciążał niezmiernie włościan, a w licznych przeciążał samegoż starostę, stawiąc go w rzeczywistéj niemożności wykonania swoich obowiązków. Projekt komitetu wynagrodzenia starostów w części przez samychże właścicieli ziemskich, o ile z jednéj strony najzupełniéj jest słusznym, o tyle znowu z drugiéj ulżył gromadom ciężaru, który i bez tego dosyć jest znaczny zwłaszcza przy nowém urządzeniu się. Że propozycja powyższa nie została martwą teorją, a przechodzi w czyn, na to składam świeże dowody wespół z serdecznem podziękowaniem dla p. hrabiego Ledóchowskiego właściciela dóbr Pralniki oraz dla p. Franciszka Jaworskiego, którzy z prawdziwie wzniosłą wyrozumiałością, nim jeszcze projekt komitetu został ogłoszony, widząc kłopotliwy stan swoich starostów gromadzkich, wyznaczyli takowym dość znaczne pomoce pieniężne i w produktach. Niewypowiedzianie miło jest podawać do wiadomości publicznéj każdy podobny objaw naszego społeczeństwa, w którym widać dążenie skierowane ku wyższym celom, obce wszelkiemu interesowi, a tylko idące w duchu dobrze pojętego zjednoczenia się z ludem i dopomożenia onemu.

P. Plewaka.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— List z Kobrynia przyniósł nam smutną wiadomość o zgonie pełnego talentu artysty śp. *Samuela Kossowskiego*, którego spłakana wiolloncella jeszcze tak niedawno grała nam na sercach tu w Wilnie. Na kilka tygodni przed zgonem przybył śp. Kossowski do Kobrynia, mocno już cierpiący na żołtaczkę. Miejscowi lekarze uważali ten stan za przemijający i nieprzepowiadali smutnych następstw. Pomimo jednak najtroskliwszych starań i wszelkiéj możliwéj pomocy, postęp choroby niemógł być pohamowanym i szybko zbliżał bolesną dla nas katastrofę. Dnia 5 bież. mies. o godzinie 7-méj z rana śp. Kossowski rozstał się z tym światem, który uroczemi tony wiązał z lepszą, dziś już przez się osięgniętą dziedziną. Dnia następnego, mieszkańcy miasta i zgromadzeni dla wyboru delegatów na sejmik obywatele, na własnych barkach zanieśli zwłoki na cmentarz kobryński. Tłumne zebranie się u trumny wszystkich, kto tylko znał zmarłego lub słyszał o nim, oddało cześć należną życiu pełnemu cnoty i zasługi. Wieczne odpocznienie racz mu dać Panie, za żywot mozolny!

— Nieraz na powszedniéj drodze życia, spotykają nas wypadki tak niepojęte i przerażające, że myśl porwana ich wirem, niemoże się wywikłać i ledwo na jedno się zdobędzie: „niezbadane to wyroki Opatrzności!“ Okropne nieszczęście nawiedziło temi dniami rodzinę p. von Eredorf-Kupfera, kuratora szpitala siostr miłosierdzia zwanego Sawicz—nieszczęście, nad które większego serce rodzicielskie doświadczyć niemoże. W przeciągu dni czternastu, pp. Kupferowie, jedno po drugiém stracili pięcioro dzieci, jednego syna i cztery córki; ani żadnego niezostawił Pan na pociechę sieroctwa! W dniu 22 b. m. ma się odbyć żałobne nabożeństwo za zmarłych: zaprawdę żałoba prywatna nigdy grubszą być niemoże. „Miserere mei, Deus, miserere mei,“—oto wszystko co na pociechę powiedzieć się godzi z psalmistą Pańskim.

ODPOWIEDZI REDAKCJI.

— P. L. T. Że napływ ludności żebraczéj do Wilna jest wielki, to prawda, że Towarzystwo Dobroczynności w Wilnie robi co tylko może i działalność swą codziennie szerzéj rozpościera, to na to wszyscy patrzymy. Zakładanie więc domów przytułku po parafjach wiejskich i miasteczkach, w których biedni bez różnicy wyznań znaleźliby wsparcie i opiekę najskuteczniéj na to wpłynąćby mogły.

— P. Józefowi Kości. Nadzwyczaj interesujący pański artykuł chcielibyśmy widzieć uzupełniony szczegółowie o życiu i czynach P. Kości byłego marszałka trybunału, oraz chcielibyśmy oglądać ów medal kardynała Kości z Rzymu familji jego mieszkającéj na Litwie nadesłany. Będzie to praca nader na dobie i przedmiot żywo ogół obchodząca.

— D-rowi W. Hamoleckiemu w Połtawie. Rozprawa lekarska miejsca przeznaczenia doszła.

— Panu J. S. z Ukrainy. Nie możemy wydrukować odpowiedzi pańskiéj p. T. Padalicy w obronie policji, gdyż ani list pański ani taż odpowiedź nie są podpisane wyraźnie, a tego wymagają koniecznie przepisy cenzury.

— Księdzu Witalisowi W. z Ukrainy. Z żalem artykułu pańskiego umieścić w piśmie naszém nie możemy.

— Panu Tomaszowi Snobowi. Dziękujemy bardzo za artykuł. Wydrukujemy go niezwłocznie.

Wyszedł z pod prassy i jest do nabycia w księgarniach Maurycego Orgelbranda i Rubena Rafałowicza, oraz w kantorze Redakcji i u wydawców w Wilnie i w Żytomierzu

ZBIOREK PAMJĄTKOWY

p. t.:

Po-Ziarnie

wydany przez *Jana Prusinowskiego* i *Maurycego Krupowicza*.

Dochód czysty z tego wydania przeznaczony jest na pomoce naukowe dla kształcącéj się niedostatniéj młodzieży. Cena egzemp. 1 rub. 50 k.

POTRZEBUJE SIĘ Niemka Bona do dzieci w Wilnie. Zapytać się w Redakcji Kurjera. 1.

1. Dnia 16 listopada b. r. zginął wyżełek angielski, kasztanowaty z białemi plamami, zwany TAJO; oddawca otrzyma nadgrody *rsr. 3* za pośrednictwem Redakcji. (769)

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

Пріѣхавшіе въ Вильно, съ 16-го по 20-ое ноября.

ГОСТИНИЦА НИШКОВСКІЙ. Пом. Ав. Несіоловскій. Ѳ. Нарушевичъ. А. Поляковскій Б. Ромеръ. Вильг. Вержбовскій. Н. Микульскій. А. Кобылинскій. В. Мацкевичъ. Брон., Вол. и Несторъ Бенеславскій. Н. Вольскій. Ф. Адамовичъ. Влад. Вержбовскій. Пржигоцкій. Цильхау, инжен. Ф. Минкевичъ. Зайковскій. Лалльмандъ. Жофренъ. штабсъ-кап. Обырнъ. чинов.: Ив. Самохваловъ. Липпа. Мольденке. студ. С. Черницкій. П. Смуглевичъ. П. Константыновскій.

Выѣхавшіе изъ Вильна, съ 16-го по 20-ое ноября.

Чин. Самохваловъ. пом. Вильгоцкій. Грабовскій. Важинскій. Смуглевичъ. Сухомлыновъ. Поляковскій.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna od 16-go do 20-go listopada.

HOTEL NISZKOWSKI. Ob.: Aug. Niesiołowski. Tom. Naruszewicz. And. Polakowski. Bol. Romer. Wilh. Wierzbowski. Mik. Mikulski. Ad. Kobyliński. Włod. Mackiewicz. Bron., Bol. i Nestor Benisławscy. Mik. Wolski. Fel. Adamowicz. Wład. Wierzbowski. Przygodzki. Pilchau. inżyn. Fel. Miakiewicz. Zajkowski. Lallemand. Jofrensztabs-kap. Obyrn. urzęd.: Samochwałow. Lippa. Moldenke. student Stan. Czernicki. Piotr Smuglewicz. Piotr. Konstantynowski.

Wyjechali z Wilna, od 16-go do 20-go listopada.

Urzęd. Samochwałow. ob. Wilgocki. Grabowski. Ważyński. Smuglewicz. Suchomłynow. Polakowski.

Печатать позволяется. Вильно, 20 Ноября 1861 г. — Цензоръ статскій совѣтникъ и кавалеръ А. *Мухинъ*.

W drukarni A. H. Kirkora.

КАЗЕННЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ.

1. Отъ С. Петербургской сохранной казны симъ объявляется, что въ оной будетъ продаваться съ аукціоннаго торга заложенное и просроченное недвижимое имѣніе помѣщика Іосифа Федоровича Домбровскаго, Могилевской губерніи, Оршанскаго уѣзда, при фольваркѣ Затіосы и деревняхъ Сухорукѣ, Демехахъ, Бабарыкинѣ, Одринѣ и Глубокомъ 1900 десят., съ поселенными на оной 120 крестьянами, со всею землею, строеніемъ, и всякими угодьями къ сему имѣнію принадлежащими и съ переводомъ долга по правиламъ сохранной казны на 28 или 33 г.; о срокѣ же торга объявлено будетъ въ свое время особо. (739)

1. Отъ Санктпетербургской сохранной казны симъ объявляется, что въ оной будетъ продаваться, съ аукціоннаго торга заложенное и просроченное недвижимое имѣніе помѣщика Ѳомы Ромуальдовича Реутта, Витебской губерніи, Полоцкаго уѣзда 147 душъ, съ рожденными послѣ ревизіи дѣтьми, со всею землею, строеніемъ и всякими угодьями къ сему имѣнію принадлежащими и съ переводомъ долга по правиламъ сохранной казны; о срокѣ же торга, объявлено будетъ въ свое время. (745)

1. Отъ Виленскаго приказа общественнаго призрѣнія объявляется, что для выручки ссуднаго долга и прочихъ казенныхъ недоимокъ, согласно постановленію 10 октября сего года состоявшемуся, будетъ производиться въ присутствіи онаго торгъ 19 числа января 1862 г., съ 11 часовъ, съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою, на продажу имѣнія Мнюта въ Дисненскомъ уѣздѣ расположеннаго, помѣщика Казиміра Потриковскаго съ 65 мужескаго пола душами, 870 десят. земли и со всѣми къ оному принадлежностями, оцѣненнаго въ 16,600 р. сер. А потому желающіе участвовать благоволятъ явиться къ означеннымъ торгамъ съ благонадежными залогами въ приказъ, гдѣ могутъ видѣть и предъ наступленіемъ сроковъ торговъ относящіеся къ тому имѣнію документы. Ноября 7 дня 1861 года.

Ис. д. непремѣннаго члена *Нагловскій.*
Секретарь *Хорошевскій.*
Столоначальникъ *Ковалевскій.* (746)

1. Кіевское губернское управленіе по предложенію г. Кіевскаго военнаго, Подольскаго и Волынскаго генералъ-губернатора и на основаніи состоявшагось 25 сентября постановленія, вызываетъ отлучившагось въ Малдавію, но неизвѣстно гдѣ нынѣ находящагося бывшаго студента Кіевскаго университета св. Владимира дворянина Тита Далькевича, на котораго пало обвиненіе въ неблагонамѣренныхъ дѣйствіяхъ, возвратиться въ отечество и явиться къ суду въ военно судную коммиссію при Кіевскомъ Ордонансъ Гаузѣ учрежденную въ опредѣленный правил. пролож. къ ст. 1850 т. X зак. гражд. изд. 1857 г. част. 2 § 2 срокъ, то есть пребывая въ Европѣ въ шестимѣсячный, а пребывая въ другихъ частяхъ свѣта въ восемнадцати мѣсячный съ послѣдняго припечатанія сего объявленія въ вѣдомостяхъ. Октября 3 дня 1861 г.

Совѣтникъ *Янкуліо.*
Столоначальникъ *Щиржецкій.* (738)

1. Минскій уѣздный судъ на основаніи 1239 ст. X т. части I вызываетъ наслѣдниковъ покойнаго прелата Минской Римско-католической каѳедры Венедикта Леонова Очеповскаго, дабы они въ узаконенный шести мѣсячный срокъ явились въ сей судъ съ доказательствами, на право полученія оставшагося по немъ наслѣдства, заключающагося въ денежныхъ капиталахъ и недвижимомъ имѣніи Ушѣ, съ крестьянами, состоящемъ въ Минскомъ уѣздѣ. (741)

1. Виленская губернская почтовая контора, на основаніи предписанія почтоваго департамента доводитъ до свѣдѣнія: 1) что съ 10 сего ноября корреспонденція въ Ригу и Митаву и весь Остзейскій край направляется изъ Вильна чрезъ Вилкомиръ и Динабургъ, 2) корреспонденція собственно *въ Ригу* и *Митаву*, посылается *ежедневно*, а въ прочіе мѣста по Вторникамъ и Субботамъ, 3) наборъ корреспонденціи въ вышепоименованные мѣста производится въ одно время съ наборомъ на С. Петербургскій и Варшавскій тракты ежедневно отъ 2 до 7 часовъ и 4) корреспонденція только до городовъ, состоящихъ по тракту до Шавли и отъ Шавель до Таурогена, принимается по прежнему по Вторникамъ и Субботамъ отъ 2-хъ до 7-и часовъ пополудни. (752)

1. Отъ Виленскаго приказа общественнаго призрѣнія объявляется, что для выручки ссуднаго долга и прочихъ казенныхъ недоимокъ, согласно постановленію 27 сентября сего года состоявшемуся, будетъ производиться въ присутствіи онаго торгъ, 19 числа января 1862 г., съ 11 часовъ утра, съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою, на продажу имѣнія Сельцы въ Дисненскомъ уѣздѣ расположеннаго, помѣщицы Богумилы Куровской, съ 272 мужескаго пола душами, 2660 десятинами, 98 саженями земли и со всѣми къ оному принадлежностями, оцѣненнаго по 10-лѣтней сложности дохода въ 32,605 руб. сер. А потому желающіе участвовать благоволятъ явиться къ означеннымъ торгамъ съ благонадежными залогами въ приказъ, гдѣ могутъ видѣть, и предъ наступленіемъ сроковъ торговъ, относящіеся къ тому имѣнію документы. Октября 25 дня 1861 г.

Ис. д. непремѣннаго члена *Нагловскій.*
Ис. д. Секретаря *Поплавскій.*
Столоначальникъ *Ковалевскій.* (729)

1. Отъ С. Петербургской сохранной казны, въ слѣдствіе постановленія ея, симъ объявляется, что по неплатежу долга бывшему заемному банку, заложенное въ ономъ имѣніе вдовы помѣщика Розаліи Михайловой и сыновьей ея: Михаила, Іосифа, Ивана и Карла Менжинскихъ, Могилевской губерніи, Чериковскаго уѣзда съ землею разныхъ качествъ 1736 десят., на коей поселено дворовыхъ и крестьянъ 217 душъ 8 ревизіи, назначено въ публичную продажу. О срокахъ торгамъ объявлено будетъ въ свое время. (709)

OGŁOSZENIA SKARBOWE.

1. St. Petersburska kassa zachowawcza ogłasza, iż w niéj będzie przedawał z publicznego targu, zastawiony i przeroczony majątek obywatela Józefa Dąbrowskiego, w Mohylewskiéj gubernii w Oszmiańskim powiecie położony, z folwarku Zaciosy i włosek Suchoruki, Demechi, Babarykiny, Odryny i Głębokie składający się, zawierający 1900 dziesięcin ziemi, z osiadłymi na niéj 120 włościanami, ze wszystkiemi gruntami, zabudowaniami i wszystkiemi przynależytościami, oraz z przelewem długu, według praw kassy zachowawczéj, na 28 lub 33; o terminie targów będzie ogłoszono osóbno w swoim czasie. (739)

1. St. Petersburska kassa zachowawcza niniejszém ogłasza, iż w niéj będzie się przedawał, z publicznego targu, zastawiony i przeroczony majątek obywatela Tomasza Reutta, w Witebskiéj gubernii w Połockim powiecie położony, zawierający 147 dusz z narodzonemi po rewizji dziećmi, ze wszystkiemi gruntami i wszelkiemi przynależytościami własność tego majątku stanowiącemi, oraz z przelewem długu, na prawach kassy zachowawczéj; o terminach zaś targów ogłoszono będzie we własnym czasie. (715)

1. Wileński urząd powszechnego opatrzenia ogłasza, i dla wyręczenia długu pożyczkowego i innych należności skarbowych, stosownie do postanowienia 10 października roku ter. nastałego, będzie się odbywał w tym urzędzie targ dnia 19 stycznia 1862 r., od godz. 11 z rana, ze zwykłym we trzy dni przetargiem, na przedaż majątku Mniuta w Dziśnieńskim powiecie położonego, obywatela Kazimierza Potrykowskiego, z 65 włościanami płci męzkiéj, 870 dziesięcinami ziemi i ze wszystkiemi należącemi doń przynależytościami, ocenionego 16,600 rubli sr.; przeto życzący uczestniczyć w tych targach, zechcą przybyć na nie z pewnemi zastawami do tego urzędu gdzie i przed nastąpieniem targów mogą być rozpatrywane dokumenta majątku tego tyczące się. Dnia 7 listopada 1861 roku.

Peł. ob. członka ciągłego *Nagłowski.*
Sekretarz *Choroszewski.*
Nacz. Stołu *Kowalewski.* (746)

1. Kijowski zarząd gubernjalny, w skutek zalecenia p. Kijowskiego wojennego, Podolskiego i Wołyńskiego jeneral-gubernatora i na zasadzie nastałego w dniu 25 września postanowienia wzywa byłego studenta Kijowskiego uniwersytetu Św. Włodzimierza, szlachcica Tytusa Dalkiewicza, który wyjechał był do Mołdawii, lecz obecnie niewiadomego miejsca pobytu, obwinionego o czynności w złym zamiarze dokonywane, iżby powrócił do ojczyzny i stawił się przed sądem kommisji wojenno-sądowéj przy Ordonans-Hauzie Kijowskim ustanowionéj, w zakreślonym przepisami załączonemi do art. 1850 T. X pr. cyw. wyd. 1857 r. części 2 § 2 terminie, to jest, przebywając w Europie w sześciomiesięcznym, przebywając zaś w innych częściach świata w ośmnastomiesięcznym od ostatniego wydrukowania mniejszego wezwania w gazetach. Dnia 3 października 1861 roku.

Radca *Jankulio.*
Nacz. Stołu *Szczyrzecki.* (738)

1. Miński sąd powiatowy, na mocy 1239 art. X T. cz. I., wzywa spadkobierców zmarłego Prałata Mińskiéj katedry rzymsko-katolickiéj, Benedykta syna Leona Oczepowskiego, iżby w prawnym terminie sześciomiesięcznym przybyli do tego sądu, z dowodami do prawo otrzymania pozostałego po nim spadku, składającego się z kapitałów pieniężnych i nieruchomego majątku Usze z włościanami w Mińskim powiecie położonego. (741)

1. Wileński gubernjalny kantor pocztowy, na mocy zalecenia departamentu pocztowego zawiadamia: 1) że od d. 10 ter. listopada korresponcja do Rygi i Nitawy i całego kraju Nadbałtyckiego idzie z Wilna na Wiłkomierz i Dyneburg; 2) korrespondencja właściwie do *Rygi* i *Nitawy* posyła się *codzień*, a do innych miejsc we Wtorki i Soboty; 3) przyjmowanie korrespondencji do miejsc wyżéj wymienionych odbywa się jednorazowie z przyjmowaniem na trakty St. Petersburski i Warszawski codzień od godziny 2 po południu do 7 wieczorem, i 4) tylko korrespondencja do miast leżących na trakcie do Szawel i od Szawel do Taurogień przyjmuje się jak dotychczas we Wtorki i Sobboty, od 2 do 7 godz. po południu. (7. 2)

1. Wileński urząd powszechnego opatrzenia ogłasza, iż dla wyręczenia długu pożyczkowego i innych zaległości skarbowych, stosownie do postanowienia 27 października ter. roku nastałego, będzie się odbywał w tym urzędzie targ dnia 19 stycznia 1862 r., ze zwykłym we trzy dni przetargiem, na przedaż majątku Selcy w pow. Dziśnieńskim, obywatelki Bogumiły Kurowskiéj z 272 włościanami płci męzkiéj, 2660 dzieś. 98 sąż. ziemi 1 ze wszystkiemi przynależytościami, ocenionego w stosunku dochodu dziesięcioletniego 32,605 rub. sr.; przeto życzący uczestniczyć w tych targach, zechcą przybyć z pewnemi ewikcjami do urzędu, gdzie i przed terminem targów mogą być rozpatrywane dokumenta tego majątku tyczące się. Dnia 25 października 1861 roku.

Peł. ob. członka ciągłego *Nagłowski.*
Spr. ob. Sekretarza *Popławski.*
Nacz. Stołu *Kowalewski.* (729)

1. St. Petersburska kassa zachowawcza, w skutek postanowienia swego niniejszém ogłasza, że z powodu niewypłacania długu byłemu bankowi pożyczkowemu, zastawiony w nim majątek wdowy obywatelki Rozalii i jéj synów: Michała, Józefa, Jana i Karola Mężyńskich, w Mohylewskiéj gubernii w Czerykowskim powiecie położony, składający się z ziemi różnego gatunku w ilości 1736 dzieś., na któréj jest osiadłych ludzi dworskich i włościan 217 dusz podług 8 rewizji, wystawiony zostaje na przedaż publiczną. O terminach targów ogłoszono będzie w swoim czasie. (709)

1. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что на отдачу на предстоящій періодъ то есть со времени утвержденія торговъ по 1-е января 1865 г. въ откупное содержаніе сбора съ привозимыхъ въ г. Вильно товаровъ и продуктовъ и съ рыбнаго рынка, за который въ истекшемъ трехлѣтіи по 1 августа 1861 г. откупщикъ уплачивалъ въ годъ по 20,395 руб., а нынѣ посредствомъ администраціи вносится 22,800 руб. въ годъ, или 1,900 р., въ мѣсяцъ, назначены въ присутствіи губернскаго правленія, въ 11 часовъ утра 4 числа декабря 1861 г. торги, съ переторжкою чрезъ три дня, съ допущеніемъ къ онымъ въ видахъ возвышенія дохода согласно 1935 ст. X тома части I, Зак. Гражд. присылки запечатанныхъ объявленій. Посему желающіе участвовать въ таковыхъ торгахъ благоволятъ явиться или прислать объявленія къ назначенному сроку, въ присутствіе правленія съ благонадежными залогами не менѣе третьей части дохода.

Ассесоръ *Чарноцкій.*
Секретарь *Свидерскій.*
Столоначальникъ *Якубовскій.* (703)

1. Отъ С. Петербургской сохранной казны симъ объявляется, что въ оной будетъ продаваться съ аукціоннаго торга заложенныя и просроченныя недвижимыя имѣнія: помѣщицы Настасьи Алексѣевны Миницкой, Витебской губерніи, Себежскаго уѣзда, 36 душъ, помѣщика Леопольда Ивановича Реутта, Витебской губерніи, Лепельскаго уѣзда 322 души и помѣщиковъ Кондрата, Теофиліи, Емиліи, Аделанды и Викторіи Ивановыхъ Юрьевичей, Витебской губерніи, Невельскаго уѣзда 16 душъ; съ рожденными послѣ ревизіи дѣтьми, со всею землею, строеніемъ и всякими угодьями, къ сему имѣнію принадлежащими, и съ переводомъ долга по правиламъ сохранной казны; о срокѣ же торга объявлено будетъ въ свое время. (714)

1. Отъ Гродненскаго приказа общественнаго призрѣнія объявляется, что въ присутствіи онаго 30 числа ноября мѣсяца сего года будутъ производиться на основаніи Т. X части I, книги IV, раздѣла III изд. 1857 г. торги, съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою изустно и посредствомъ запечатанныхъ конвертовъ, на поставку въ подвѣдомственныя сему приказу богоугодныя заведенія, а также военновременныя и гражданскія больницы госпитальныхъ мягкихъ и твердыхъ вещей, равно деревянной и оловяной посуды срокомъ съ 1 января 1862 по 1 января 1865 года, для чего лица, желающія вступить въ законный подрядъ, обязаны представить въ приказъ при прошеніяхъ до наступленія торговъ, паспорты или другіе виды о своемъ званіи и благонадежные залоги, которые должны простираться до третьей части годовой подрядной суммы, примѣрно 2,200 р. сер. и что послѣдняя цѣна, состоявшаяся на переторжкѣ, есть окончательная, и послѣ переторжки никакія уже особыя предложенія не будутъ приняты; объявленія въ запечатанныхъ пакетахъ, съ приложеніемъ залога, должны быть доставлены въ приказъ не позже 11 часовъ 4 числа декабря мѣсяца т. е. до начала переторжки. Кондиціи же для сей поставки, лица желающія войти въ подрядъ, могутъ разсматривать въ канцеляріи приказа до наступленія торговъ. (718)

1. Динабургская коммисаріатская коммисія вызываетъ служившаго въ коммисіи секретаремъ отставнаго надворнаго совѣтника Ромуальда Мартыновича Орловскаго, или наслѣдниковъ его съ узаконенными доказательствами, для полученія слѣдующихъ ему г. Орловскому 1,910 руб. 12½ коп. сер. съ процентами. Октября 17 дня 1861 г. (711)

1. Гродненская палата государственныхъ имуществъ объявляетъ, что въ присутствіи ея 4 и 8 декабря 1861 г. будутъ производиться торги на отдачу съ подряда перестройки по составленнымъ проэкту и смѣтѣ деревянной православной церкви и колокольни Пружанскаго уѣзда въ селеніи Тиховолѣ, а также устройства для той церкви иконостаса и мебели, на кововое устройство исчислено при безденежномъ отпускѣ отъ казны лѣса 1,459 р. 59½ к. Желающіе участвовать въ торгахъ обязаны явиться въ означенные сроки въ палату или прислать свои предложенія въ запечатанныхъ конвертахъ, съ благонадежными, равняющимися третьей части подрядной суммы, залогами, преимущественно въ личныхъ деньгахъ, или кредитныхъ билетахъ, или же въ собственномъ съемщика недвижимомъ имуществѣ, а въ случаѣ представленія въ залогъ имущества другихъ лицъ должно быть прилагаемо удостовѣреніе о согласіи ихъ на подверженіе сего имущества въ залогъ, съ обращеніемъ на оный прямо взысканія, при неисправномъ устройствѣ подрядчикомъ церкви. (708)

1. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его, 6 сентября сего 1861 г. состоявшагося, на предметъ прекращенія недолженствующаго по закону существовать закладнаго владѣнія еврея Гирши Левинсона не застроеннымъ участкомъ земли Лидскихъ мѣщанъ Пѣхуровъ и на удовлетвореніе изъ заставной суммы Левинсона долга его дворянамъ Антону и Зузаннѣ Весьмонтамъ, по рѣшенію Лидскаго городоваго магистрата въ 152 р. 85 к. и казнѣ гербовыхъ пошлинъ 1 р. 80 к., подверженъ въ публичную продажу вышеупомянутый не застроенный участокъ мѣщанъ Пѣхуровъ вблизи города Лиды состоящій, заключающій 5 десятинъ земли, оцѣненный 30 руб. сер., и для произведенія таковой продажи назначенъ въ присутствіи Лидскаго уѣзднаго суда срокъ торгамъ 13 числа декабря мѣсяца сего 1861 г., съ 11 часовъ утра, съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою; желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя въ упомянутомъ уѣздномъ судѣ. Октября 28 дня 1861 г.

Совѣтникъ *Гецолдъ.*
Секретарь *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* (737)

1. Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż dla oddania na perjod następujący, to jest od czasu utwierdzenia targów do 1 stycznia 1865 r., w odkupną dzierżawę naboru od przywożonych od Wilna towarów i produktów, tudzież z rynku rybnego, za który w bieżącém tzechleciu do 1 sierpnia 1861 roku odkupnik płacił na rok po 20,395 rubli, a obecnie za pośrednictwem administracji wnosi się 22,800 rub. na rok, czyli 1,900 rub. na miesiąc,— naznaczone zostały w sądowéj tego rządu gubernjalnego, o godz. z rana d. 4 grudnia 1861 r. targi, z przetargiem we trzy dni, z pozwoleniem, w zamiarze podwyższenia dochodu, stosownie do 1935 art. X T. cz. I Pr. Cywil., przysłania na nie ogłoszeń zapieczętowanych; przeto życzący uczęstniczyć w tych targach, zechcą przybyć lub przysłać ogłoszenia na nie do sądowéj rządu gubernjalnego, z pewnemi zastawami równającemi się trzeciéj części dochodu.

Assesor *Czarnocki.*
Sekretarz *Swiderski.*
Nacz. Stołu *Jakubowski.* (703)

1. St. Petersburska kassa zachowawcza niniejszém ogłasza, iż w niéj z targów publicznych będzie się przedawał zastawiony i przeroczony nieruchomy majątek obywatelki Nastazji Minickiéj, w gubernii Witebskiéj w Siebieżskim powiecie 36 dusz, obywatela Leopolda Reutta, w gubernii Witebskiéj w powiecie Lepelskim 322 dusze i obywateli Kondrata, Teofili, Emilii, Adelaidy i Wiktorji Jurjewiczów, w gubernii Witebskiéj w powiecie Newelskim dusz 16, z urodzonemi po rewizji dziećmi, ze wszystkiemi gruntami, zabudowaniem i wszelkiemi dogodnościami do tego majątku należącemi, oraz z przelewem długu według prawideł kassy zachowawczéj; o terminie zaś targu, ogłoszono będzie w swoim czasie. (714)

1. W Grodzieńskim urzędzie powszechnego opatrzenia d. 30 listopada roku bież. będą się odbywały, na zasadzie T. X Cz. I ks. IV rozdziału III wyd. 1857 r. targi, ze zwykłym we trzy dni przetargiem, słównie i za pośrednictwem ogłoszeń zapieczętowanych, na dostarczenie do zostających pod wiedzą tego urzędu zakładów dobroczynnych, oraz do wojskowo czasowych łazaretów i szpitali cywilnych, szpitalnych miękkich i twardych rzeczy, tudzież naczynia drewnianego i cynowego, w ciągu czasu od 1 stycznia 1862 do 1 stycznia 1865 r.; przeto osoby życzące podjąć się tego podradu, obowiązani są złożyć w urzędzie wraz z prośbami, przed nadejściem targów, pasporta lub inne świadectwa swego stanu i pewne zastawy, równające się wartością trzeciéj części rocznéj summy podradowéj do 2,200 rub. sr., i że cena ostatnia na przetargu umówiona, jest ostateczną i po przetargu żadne już nowe umowy miejsca mieć nie mogą; ogłoszenia w pakietach opieczętowanych z załączonemi zastawami, mogą być podane w urzędzie najpóźniéj dnia 4 grudnia, to jest przed rozpoczęciem przetargu; warunki zaś tego przedsiębierstwa tyczące się, życzący mogą rozpatrywać w kancellarji urzędu przed rozpoczęciem targów. (718)

1. Dynaburska kommisja kommisorjacka wzywa byłego w kommisji sekretarza odstawnego radcę dworu Romualda Orłowskiego, lub jego spadkobierców, z prawnemi dowodami, dla otrzymania należnych temuż p. Orłowskiemu 1,910 r. 12½ k. srebrem z procentami. Dnia 17 października 1861 roku. (711)

1. W Grodzieńskiéj izbie dóbr skarbowych dnia 4 i 8 grudnia 1861 r. będą się odbywały targi, na oddanie z podradu przebudowania, według ułożonego projektu i kosztorysu, drewnianéj cerkwi prawosławnéj i dzwonicy, w powiecie Prużańskim we wsi Tychowoli, oraz zrobienia dla téj cerkwi ołtarza i mebli, na co wyliczono z bezpłatném wydaniem ze skarbu drzewa 1,459 rubli 59½ kop.; życzący uczęstniczyć w targach, zechcą na oznáczone termina przybyć do izby lub przysłać swoje propozycje w opieczętowanych konwertach, z pewnemi wyrównywające, trzeciéj części summy podradowéj z zastawami, składającemi się z gotówki lub biletów kredytowych, albo też z własnego przedsiębiercy mienia nieruchomego; w razie zaś składania w zastaw mienia innych osób, ma być załączane zapewnienie względem zgodzenia się ich na oddanie tego mienia w zastaw, z narażeniem go na odpowiedzialność w razie nieregularnego wypełnienia zobowiązań przedsiębiercy co do urządzenia téj cerkwi. (708)

1. Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek postanowienia jego, w dniu 6 września ter. r. nastałego, w celu zniesienia niemogącego według prawa istnieć władania żyda Hirszy Lewinsona niezabudowanym kawałem ziemi mieszczan Lidzkich Piechurow, i na zaspokojenie z summy zastawnéj Lewinsona jego długu szlachcie Antoniemu i Zuzannie Wiśmontom, za wyrokiem Lidzkiego magistratu miejskiego na 152 r. 85 k. i skarbowi poszlin herbowych 1 r. 80 k., wystawiona zostaje na publiczną przedaż wymieniony wyżéj kawał ziemi niezabudowany mieszczan Piechurow w pobliżu miasta Lidy położony, 5 dziesięcin przestrzeni wynoszący, oceniony 30 rub. srébr., i dla uskutecznienia téj przedaży, w Lidzkim sądzie powiatowym naznaczony został termin targu dnia 13 grudnia ter. 1861 roku, od godz. 11 z rana, ze zwykłym we trzy dni przetargiem; życzący rozpatrywać papiery téj przedaży tyczące się, mogą je znaleźć w rzeczonym sądzie powiatowym. Dnia 28 października 1861 roku.

Radzca *Giecołd.*
Sekretarz *Komar.*
Nacz. Stołu *Kodź.* (737)

1. Управленіе Виленской земской конюшни симъ объявляетъ, что главное управленіе государственнаго коннозаводства, желая достигнуть большей пользы отъ случныхъ жеребцовъ для частнаго коннозаводства разрѣшило, отдавать жеребцовъ на время періода случки въ аренду на слѣдующихъ основаніяхъ: 1) желающій взять въ аренду по усмотрѣнію своему жеребца, (кромѣ чистокровныхъ) обязанъ внести опредѣленную плату за 15 матокъ и принявъ онаго, по окончаніи случнаго времени, доставить обратно; 2) все время продовольствовать на счетъ свой, выдавая не менѣе положеннаго количества овса и сѣна т. е. овса по 4 гарнца, сѣна по 15 фунтовъ и достаточную подстилку; 3) болѣе одного раза въ сутки неслучать и неиначе какъ съ рукъ и 4) каждодневно проѣзжать жеребца до поту. Посему желающіе взять въ аренду жеребцовъ на время періода случки съ 1 марта по 1 іюля, благоволятъ обращаться въ земскую конюшню заблаговременно и не позже 20 января 1862 г. При чемъ представлять надлежащія свидѣтельства отъ уѣздныхъ предводителей дворянства.

Управляющій полковникъ *Полянскій*. (740)

2. Отъ Виленскаго попечительнаго совѣта объявляется, что въ конторѣ Виленскаго госпиталя Савичъ 23 ноября сего мѣсяца будутъ производиться торги, съ переторжкою чрезъ три дня, на поставку съ 1862 по 1863 годъ всѣхъ жизненныхъ припасовъ и матеріаловъ для подвѣдомственныхъ сему совѣту: госпиталя св. Іакова съ военнымъ отдѣленіемъ, госпиталей Савичъ и еврейскаго, воспитательнаго дома „Іисусъ Младенецъ“ и заведенія для умалишенныхъ, для каждаго заведенія порознь или для всѣхъ вмѣстѣ по желанію подрядчиковъ. При чемъ объявляется, что означенные торги и переторжка будутъ производиться на точномъ основаніи т. X, част. I, книги IV, раздѣла III изд. 1857 г. о казенныхъ подрядахъ, для чего лица, желающія вступить въ законный подрядъ обязаны представить въ попечительный совѣтъ при донесеніяхъ на простой бумагѣ до наступленія торговъ благонадежные залоги, которые согласно 1440 ст. т. XIII св. зак. (изд. 1857 г.) должны простираться до пятой части годовой подрядной суммы, и что послѣдняя цѣна состоявшаяся на переторжкѣ, есть окончательна, и послѣ переторжки, на основаніи 1862 ст. тогоже тома, никакія уже особыя предложенія не будутъ приняты, а если кто либо изъ желающихъ не будетъ въ состояніи прибыть лично или принять въ торгахъ участіе, посредствомъ повѣреннаго, то можетъ прислать въ совѣтъ на основаніи 1909 и 1935 ст. т. X св. зак. гражд., част. I изд. 1857 г. объявленіе въ запечатанномъ пакетѣ съ приложеніемъ залога; но объявленія таковыя должны быть доставлены въ совѣтъ не позже 11 часовъ 27 числа тогоже ноября мѣсяца. Кондиціи для сей поставки подрядчики ежедневно могутъ видѣть въ канцеляріи совѣта. Общая же годовая поставка простирается на сумму 48,010 руб. 19 коп.

Членъ совѣта К. *Цывинскій*. (728)

2. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его, 9 августа 1861 г. состоявшагося, на удовлетвореніе признанныхъ подлежащими безспорному взысканію долговъ помѣщика Александра Добошинскаго, а именно: по заемнымъ письмамъ Аннѣ Турской 285 р., Іоаннѣ Адамовичевой 150 руб., наслѣдникамъ Ѳадѣя Потриковскаго 100 р., архимандриту Франковскому 212 р. 64 к., священнику Николаю Котлинскому, по сохранной росписке въ остальномъ, за надплатою, количествѣ 627 р., по требованію Минской палаты государственныхъ имуществъ, по содержанію казеннаго имѣнія Гибайловичъ, недоимки оклада 418 р. 26¼ к. и пени 370 р. 87 к., подвержено въ публичную продажу восемь участковъ земли расположенныхъ въ 1-мъ станѣ Дисненскаго уѣзда въ деревни Боровой, принадлежащей къ имѣнію Зябкамъ его, Добошинскаго, оцѣненныхъ по десяти-лѣтней сложности чистаго годоваго дохода въ 3,000 р., и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи сего правленія торгъ 24 числа апрѣля мѣсяца 1862 г., съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя по 3 отдѣленію 8 столу сего правленія. Сентября 29 дня 1861 года.

Совѣтникъ *Гецолдъ*.
Секретарь *Комаръ*.
Столоначальникъ *Кодзь*. (668)

3. Московская сохранная казна по положенію своему симъ объявляетъ, что въ оной будетъ продаваться съ аукціоннаго торга просроченное имѣніе поручика Александра Ивановича Краевскаго, заложенное 1841 г. апрѣля 10 дня, Могилевской губерніи, Климовецкаго уѣзда въ дер. Ковалевкѣ, въ коемъ поселено крестьянъ по 9 ревизіи 49, и на коемъ долга сохранной казнѣ числится 7,066 руб. Имѣніе это, будетъ продаваться со всею принадлежащею къ нему землею и всякимъ на оной строеніемъ, и съ переводомъ долга, если кто пожелаетъ на остальной срокъ; для чего и назначается торгъ 23, а переторжка 26 числъ января мѣсяца 1862 г.; почему желающіе купить благоволятъ явиться въ сохранную казну въ назначенный день въ 11 часовъ утра и подписаться къ торгу; а разсматривать бумаги, до производства продажи относящіяся, могутъ во всякое время, въ присутственные дни. Но вмѣстѣ съ симъ добавляется, что торгъ начинаться будетъ съ той суммы, какая сохранной казнѣ за означенное имѣніе причитается. 1861 года сентября 5 дня. (626)

1. Виленское губернское по крестьянскимъ дѣламъ присутствіе объявляетъ объ изданіи и поступленіи въ продажу у книгопродавца Лукаса въ г. Митавѣ, перевода на Нѣмецкій языкъ положеній о крестьянахъ, вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости. (750)

3. Виленскаго уѣзда Малятскаго общества еврей Іосселевъ *Марухесъ*, провизоры: Александръ *Трахтенбергъ* и Иссаакъ *Песковскій* отправляются за границу. (689)

1. Zarząd Wileński stadniny ziemskiéj niniejszém ogłasza, że zarząd główny stadnin państwa, w celu otrzymania jak największéj korzyści z ogierów płodowych dla stadnin prywatnych, pozwolił oddawać ogierów na perjod odstanawiania w arędę na zasadach następujących: 1) życzący wziąć w arendę wybranego przez się ogiera (prócz krwi czystéj), obowiązany jest wnieść naznaczoną płacę za 15 klaczy, i otrzymawszy go, po skończonym czasie do odstanawiania, przyprowdzić napowrót; 2) przez cały czas utrzymywać na swoim karmie, wydając nie mniéj nad przepisaną ilość owsa i siana, to jest; owsa 4 garnce, siana po 15 funtów i dostateczną podściałkę; 3) więcej nad raz jeden w ciągu doby nie puszczać i nie inaczéj ak z rąk, i 4) codzień przejeżdzać ogiera do potu. Przeto życzący wziąść w arędę ogierów na czas perjodu odstanawiania, od 1 marca do 1-go lipca, zechcą udawać się do stadniny ziemskiéj wcześnie i niepóźniéj jak 20 stycznia 1862 roku. Przyczém trzeba składać właściwe poświadczenia marszałków powiatowych.

Zarządzający półkownik *Polański*. (740)

2. Wileńska rada opiekuńcza ogłasza, iż w kantorze szpitala Wileńskiego Sawicz, dnia 23 listopada roku ter. będą się odbywały targi, z przetargiem we trzy dni, na dostarczenie od 1862 do 1863 roku wszystkich zapasów żywności i materjałów dla zostających pod zawiadywaniem téj rady: szpitala św. Jakóba z wydziałem łazaretowym, szpitalów Sawicz i Żydowskiego, zakładu Dzieciątka Jezus i domu obłąkanych, dla każdego zakładu poosóbno lub dla wszystkich razem, stosownie do życzenia przedsiębierców. Przyczém ogłasza się, iż rzeczone targi i przetarg będą się odbywały na istotnéj zasadzie T. X cz. I ks. IV rozdz. III wyd. 1857 r. o podradach skarbowych; przeto osoby życzący podjąć się tego przedsiębierstwa, zechcą złożyć w radzie opiekuńczéj przy uwiadomieniach na papierze zwyczajnym, przed nadejściem targów, zastawy pewne, które na mocy 1440 art. T. XIII Zb. Pr. wyd. 1857 r., powinne wynosić do piątéj części rocznéj summy podradowéj, i że ostatnia cena na przetargu ofiarowana, jest ostateczną i po przetargu, na zasadzie 1862 art. tegoż tomu, żadne już propozycje przyjęte nie będą; jeżeli zaś ktokolwiek z życzących nie będzie mógł przybyć osobiście, lub przyjąć udział w targach za pośrednictwem pełnomocnika, tedy może przysłać do rady, namocy 1909 i 1935 art. X T. Zb. Pr. Cywil. cz. I wyd. 1857 r., objawienie w zapieczętowanym pakiecie, z załączonym zastawem; atoli objawienia te powinne być podane do rady nie późniéj jak o godz. 11 z rana d. 27 tegoż listopada. Warunki tego przedsiębierstwa tyczące się, życzący mogę widzieć codziennie w kancellarji rady. Ogólne zaś roczne dostarczenie wynosi na summę do 48,010, rub. 19 kop.

Członek rady K. *Cywiński*. (728)

2. Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek postanowienia jego 9 sierpnia 1861 r. nastalego, na zaspokojenie przyznanych za należące do uzyskania bezspornego długów obywatela Aleksandra Doboszyńskiego należnych, a mianowicie: za obligami Annie Turskiéj 285 rub., Joannie Adamowiczowéj 150 rub., spadkobiercom Tadeusza Potrykowskiego 100 r., archimandrycie Frankowskiemu 212 r. 64 k., księdzu Mikołajowi Kotlińskiemu za rewersem schowczym w pozostałéj po nadpłaceniu ilości 627 rub., w skutek zapotrzebowania Mińskiéj izby dóbr państwa z rzeczy arendy skarbowego majątku Gibajłowicz, należności opłaty 418 rub. 26¼ k. i sztrafu 370 rub. 87 k., wystawuje się na przedaż ośm ucząstków ziemi, położonych w 1-m stanie powiatu Dziśnieńskiego we wsi Borowéj, należącéj do majątku Ziabkow tegoż Doboszyńskiego, ocenionych podług dziesięcioletniéj proporcji czystego rocznego dochodu 3,000 r., i dla uskutecznienia téj przedaży, w rządzie tym będzie się odbywał targ d. 24 kwietnia nast. 1862 roku, ze zwykłym we trzy dni przetargiem; życzący rozpatrywać papiery, téj przedaży i publikacji tyczące się, mogą je znaleźć w 3-m wydziale w 8-m stole tegoż rządu. Dnia 29 września 1861 r.

Radzca *Giecołd*.
Sekretarz *Komar*.
Nacz. Stołu *Kodź*. (668)

3. Moskiewska kassa zachowawcza w skutek postanowienia swego niniejszém ogłasza, iż w niéj będzie się przedawał z targów publicznych majątek przeroczony porucznika Aleksandra Krajewskiego, zastawiony w 1841 r. 10 kwietnia, w Mohylewskiéj gubernii w Klimowickim powiecie położony, składający się ze wsi Kowalówce, osiadły podług 9 spisu ludności 49 włościanami, na którym liczy się długu do kassy zachowawczéj 7,066 rubli; majątek ten będzie się przedawał ze wszystkiemi należącemi doń gruntami i budowlami, i z przelewem długu, jeżeli kto zechce na termin pozostały; na co naznacza się termin dnia 23 z przetargiem 26 stycznia 1862 roku. Przeto życzący kupić, zechcą przybyć do kassy zachowawczéj w dni naznaczone na godzinę 11 z rana i stanąć do targów; papiery téj przedaży tyczące się, mogą być rozpatrywane w każdym czasie w dni odbywających się posiedzeń. Nadmienia się przytém, że targ rozpocznie się od summy, jaka się liczy na tym majątku do kassy zachowawczéj. Dnia 5 września 1861 roku. (826)

1. Wileński gubernjalny urząd do spraw włościańskich ogłasza, że wyszły z druku i przedają się u księgarza Łukasza w Nitawie w tłómaczeniu na język Niemiecki ustawy o włościanach wyszłych z zależności poddańczéj. 1.

3. Z powiatu Wileńskiego gminy Malackiéj starozakonny Josiel *Maruches* i prowizorowie Aleksander *Trachtenberg* i Izaak *Peskowski* wyjeżdżają za granicę. (689)

3. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его 9 августа 1861 года состоявшагося, на предметъ прекращенія недолженствующаго по закону существовать традиціоннаго владѣнія помѣщицы Кляры Засимовской фольваркомъ Ленковщизна и участкомъ Озембловщизна покойнаго дворянина Игнатія Маркевича и удовлетворенія Засимовскую слѣдуемыми ей суммами по традиціонному акту 935 руб. 67 к., и по рѣшенію Ошмянскаго уѣзднаго суда 1379 р. 85 к., подверженъ въ публичную продажу сказанный фольварокъ, Ленковщизна съ участкомъ Озембловщизна наслѣдниковъ упомянутаго Маркевича, состоящіе Ошмянскаго уѣзда во 2 станѣ, оцѣненные по 10-тилѣтней сложности чистаго годоваго дохода въ 845 руб., и для произведенія таковой продажи назначенъ въ присутствіи Ошмянскаго уѣзднаго суда торгъ 24 числа апрѣля мѣсяца 1862 года, съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою; желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя въ упомянутомъ уѣздномъ судѣ. Сентября 13 дня 1861 года.

Совѣтникъ *Гецолдъ*.
Секретарь *Комаръ*.
Столоначальникъ *Кодзь*. (634)

3. Канцелярія г. Виленскаго военнаго, Гродненскаго и Ковенскаго генералъ-губернатора объявляетъ: что слѣдующія лица отправляются за границу: 1) дѣйствительный статскій совѣтникъ, камергеръ князь Иреній *Огинскій*, 2) камеръ-юнкеръ графъ Михаилъ *Тышкевичъ* съ служителемъ Мартыномъ Валейнисомъ, 3) князь Николай *Радзивиллъ*, 4) графъ Станиславъ *Ожаровскій*, 5) графиня Антонина *Чапская*, 6) графъ Викторъ *Платеръ*, 7) баронъ Антонъ *Ренне*, 8) гр. Эрардъ *де-Шуазель-Шуаффье* съ женою Антониною, дѣтьми Альфредомъ и Вандою и дворянкою Розаліею Беневичъ, 9) жена генералъ-маіора Екатерина Кохъ съ дочерьми: Татьяною, Александрою, Екатериною и Ольгою, 10) дочери стат. сов. Александра и Ольга Карпь, помѣщицы: 11) Марія Хлѣвинская, 12) Марія-Стефанія Колесинская съ дочерью Маріею, 13) Вероника Корвинъ-Милевская съ дѣтьми: Игнатіемъ, Ипполитомъ и Маріею, дворянкою Ѳеофилою Свіонтковскою и служителемъ Викторомъ Иваномъ Кощицомъ, дворяне: 14) Эмиліянъ Буткевичъ и 15) Албертъ Умястовскій. (658)

2. Виленскіе евреи: Мендель *Канъ*, Исаакъ Янкель *Красносельскій*, Берко *Виленчикъ*, Захаръ *Койранскій*, Юдель *Блохъ*, Шевель *Боровикъ*, Ицко *Щучинскій* и купеческія дѣти: Илья *Косовскій* и Мендель *Волковыскій* отправляются за границу.

Колл. асс. *Зубовичъ*. (776)

3. Вольнопрактикующіе лекаря: Эдмундъ *Пукшта* и Брониславъ *Мацкевичъ* отправляются за границу. (688)

2. Канцелярія г. начальника Виленской губерніи объявляетъ о выѣздѣ за границу оставившаго подданство Россіи французскаго подданнаго Александра Обри. (736)

1. Виленское губернское по крестьянскимъ дѣламъ присутствіе препроводило для напечатанія слѣдующую:

ВѢДОМОСТЬ

пожертвованіямъ, сдѣланнымъ разными лицами на устройство волостныхъ правленій, по 5 участку Дисненскаго уѣзда.

КѢМЪ ИМЕННО И ЧТО ПОЖЕРТВОВАНО.	На какую сумму. Руб.	К.
Пожертвовано разными помѣщиками:		
На наемъ въ мѣст. Іодахъ по 23 апрѣля 1862 г., у причта тамошней православной церкви, домика	20	—
На наемъ въ мѣст. Друѣ помѣщенія на годъ	35	—
Посредникомъ участка, Снитко на тотъ же предметъ	15	—
Сверхъ того		
Имъ же въ означенный домъ данъ портретъ ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА.		
Имъ же въ Иказненскую волость данъ, для заведенія мебели, деревянный матеріялъ.		
Помѣщикомъ Лапацинскимъ, въ имѣніи своемъ Леонполь, отведено безвозмездно удобное о 4-хъ компатахъ помѣщеніе для правленія.		
Настоятелями Римско-Католическихъ костеловъ: Иказненскаго—Зеневичемъ и Міорскаго,—Миллеромъ отведены безплатно два дома.		
Помѣщикомъ Ремеромъ подарено въ Тодскую волость два стула.		
Гг. Добошинскимъ и Мирскимъ, на устройство мебели въ Міорской волости, отпущенъ деревянный матеріялъ.		

Секретарь присутствія Миніатъ. (751)

3. Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek postanowienia swego 9 sierpnia 1861 roku nastałego, dla zniesienia nie mogącéj według prawa istnieć posiadłości tradycyjnéj ob watelki Klary Zasimowskiéj co do folwarku Łękowszczyzna i ucząstku Oziębłowszczyzna zmarłego szlachcica Ignacego Markiewicza i zapłacenia Zasimowskiéj należącéj jéj summy za aktem tradycyjnym w ilości 435 rub. 67 k. i za wyrokiem Oszmiańskiego sądu powiatowego 1,379 rub. 85 k., wystawiony zostaje na publiczną przedaż rzeczony folwark Łękowszczyzna z ucząstkiem Oziembłowszczyzną spadkobierców rzeczoną Markiewicza, w Oszmiańskim powiecie w 2-m stanie położone, ocenione w stosunku dziesięcioletniego dochodu czystego 845 rubli, i dla uskutecznienia téj przedaży w Oszmiańskim sądzie powiatowym będzie się odbywał targ d. 24 kwietnia 1862 r., ze zwykłym we trzy dni przetargiem. Życzący rozpatrywać papiery, téj publikacji i przedaży tyczące się, mogą je widzieć w tymże sądzie powiatowym. Dnia 13 września 1861 roku.

Radca *Giecołd*.
Sekretarz *Komar*.
Nacz. Stołu *Kodź*. (634)

3. Kancellarja p. Wileńskiego wojennego, Grodzieńskiego i Kowieńskiego jenerał-gubernatora ogłasza, iż osoby następujące wyjeżdżają za granicę: 1) rzeczywisty radzca stanu szambelan księże Ireny *Ogiński*, 2) kamer-junkier hrabia Michał *Tyszkiewicz*, ze służącym Marcinem Walejnisem, 3) książe Mikołaj *Radziwiłł*, 4) hrabia Stanisław *Ożarowski*, 5) hr. Antonina *Czapska*, 6) hr. Wiktor *Plater*, 7) baron Antoni *Renne*, 8) hr. Edward *de Choiseul Gouffier* z żoną Antoniną, dziećmi Alfredem i Wandą i ze szlachcianką Rozalją Bieniewiczową, 9) żona jenerał-majora Koch z córkami: Taciana, Aleksandrą, Katarzyną i Olgą, 10) córki radzcy stanu Aleksandra i Olga Karp, obywatelki: 11) Marja Chlewińska, 12) Marja-Stefania Kolesińska z córką Marją, 13) Weronika Korwin-Milewska z dziećmi: Ignacym Hippolitem, i Marją, ze szlachcianką Teofilą Swiątkowską i służącym Wiktorem-Janem Koszczycem, szlachtą: 14) Emiljan Butkiewicz i 15) Albert Umiastowski. (658)

2. Żydzi Wileńscy: Mendel *Kan*, Icek Jankiel *Krasnosielski*, Berko *Wilenczyk*, Zachar *Kojrański*, Judel *Błoch*, Szewel *Borowik*, Icko *Szczuczynski* i dzieci kupieckie: Eljasz *Kössowski* i Mendel *Wołkowyski* wyjeżdżają za granicę.

Ass. koll. *Zubowicz*. (776)

3. Wolnopraktykujący lekarze: Edmund *Pukszta* i Bronisław *Mackiewicz* wyjeżdżają za granicę. (688)

2. Kancellarja p. naczelnika gubernji Wileńskiéj ogłasza o zamiarze wyjechania za granicę Francuzkiego poddannego Aleksandra Aubrego. (736)

1. Wileński gubernjalny urząd do spraw włościańskich, przysłał dla wydrukowania następujący

SPIS

ofiar, uczynionych przez różne osoby na urządzenie zarządów gminowych, w 5-m ucząstku powiatu Dziśnieńskiego.

KTO I CO OFIAROWAŁ.	Na jaką summę. Rub.	K.
Ofiarowali różni obywatele:		
Na najęcie w miast. Jodach do 23 kwietnia 1862 roku, w plebanii tamecznéj cerkwi Prawosławnéj, domku	20	—
Na najęcie w miast. Drui lokalu na rok .	25	—
Pośrednik ucząstku Snitko, na tenże przedmiot	15	—
Nadto		
Onże do tegoż domu dał portret CESARZA JEGO MOŚCI.		
Onże do Ikaznieńskiéj gromady dla sporządzenia mebli dał drzewo potrzebne.		
Obywatel Łopaciński, w majątku swoim Leonpolu przeznaczył bezpłatnie wygodne pomieszczenie o 4 pokojach dla zarządu.		
Proboszcze Rzymsko-Katolickich kościołów: Ikaźnieńskiego Zienowicz i Miorskiego Miller bezpłatnie przeznaczyli dwa domy.		
Obywatel Romer darował do gminy Tadskiéj dwa stoły.		
PP. Doboszyński i Mirski, na zrobienie mebli dla gminy Miorskiéj, dali drzewa.		

Sekretarz urzędu Miniatt. (751)

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

ОБЪЯВЛЕНІЕ.

2. Густавъ Яковлевичъ *Адельсонъ*, симъ доводитъ до свѣденія, что послѣ окончанія земляныхъ работъ С. Петербургско-Варшавской желѣзной дороги, имѣетъ къ продажѣ: 1) кирпичные заводы съ разными на оныхъ постройками; 2) наличный жженный кирпичъ хорошаго качества; 3) разное желѣзо и инструменты деревянные и желѣзные; 4) разнаго рода строенія по пунктамъ вблизи линіи желѣзной дороги и 5) двѣ паровыя машины для пиловки дерева. Желающіе купить поименованные предметы благоволятъ явиться въ главную мою контору въ г. Вильно на Зарѣчьи домъ Ясевича. Продажа начнется 25 ноября сего 1861 г. (757)

OGŁOSZENIE.

2. Gustaw *Adelson* niniejszém ogłasza, że po ukończeniu robot ziemnych na St. Petersbursko-Warszawskiéj drodze żelaznéj, ma do sprzedania: 1) cegielnie z różnem zabudowaniem i urządzeniem; 2) gotową cegłę wypaloną dobrego gatunku; 3) rozmaite żelastwa i narzędzia drewniane i żelazne; 4) różnego rodzaju budynki w pobliżu linji kolei żelaznéj i 5) dwie machiny parowe do piłowania drzewa. Życzący kupić pomienione rzeczy, zechcą przybyć do mojego kantoru głównego w m. Wilnie na Zarzeczu w domu Jasiewicza. Przedaż rozpocznie się dnia 25 listopada 1861 r. (757)

Doniesienia.

PIGUŁKI Z ROŚLIN PANA CAUVIN,
aptekarza-chemisty, ucznia szkoły wyższéj w Paryżu,
na placu Tryumfalnéj bramy N. 10.

Pigułki te pomagają trawieniu pokarmów, są toniczne i krew czyszczące. Użycie ich łatwe, a skuteczność niezawodna. Są jedynym środkiem przeciw niestrawności, złym humorom, ostrości krwi, a najlepszém lekarstwem na powrócenie do normalnego stanu funkcji żywotnych. Przy gotowane wyłącznie z roślinnych substancij, wzmacniają kiszki i trzewa, czyszczą, nie utrudzając żołądka i nie osłabiając żadnego z organów ciała.

Użycie ich nie wymaga ani djety, ani osóbnego napoju: pod tym względem są one jednym z najdogodniejszych i najskuteczniejszych środków czyszczących, dotąd znanych; i dla tego w słabościach gwałtownych, a zwłaszcza chronicznych, jak: zapalenie kiszek, zamulenie żołądka, astma, mocny katar, liszaje, migrena, ból głowy, szkrofuły i t. p., pożądany sprawują skutek.

Wartość pigułek Cauvin w dwóch słowach da się streścić: przywracają one i utrzymują zdrowie. Cena pudełka 2 franki, z metodą użycia w pięciu językach. 8. (576)

ЗЕМЛЕДѢЛЬЧЕСКАЯ ГАЗЕТА
И
СЕЛЬСКІЙ ЛИСТОКЪ
ВЪ 1862 ГОДУ

будутъ выходить на тѣхъ же основаніяхъ, по тѣмъ же программамъ и въ тѣхъ же объемахъ, какъ и въ нынѣшнемъ.

ПРОГРАММА ЗЕМЛЕДѢЛЬЧЕСКОЙ ГАЗЕТЫ.

I. Распоряженія правительства.
II. Сельское хозяйство.
III. Домашняя медицина и ветеринарія.
IV. Библіографія.
V. Біографіи хозяевъ и агрономовъ.
VI. Хозяйственная лѣтопись.
VII. Хозяйственныя извѣстія.
VIII. Торговыя извѣстія.
IX. Хозяйственныя замѣтки.
X. Объясненія.

Рисунки будутъ помѣщаемы въ каждомъ нумерѣ.

ПРОГРАММА СЕЛЬСКАГО ЛИСТКА.

I. Извѣстія о разныхъ постановленіяхъ, касающихся до сельскаго сословія.
II. Статьи по всѣмъ отраслямъ практическаго сельскаго хозяйства.
III. Общепонятно изложенныя статьи по естествознанію.
VI. Разсказы изъ быта поселянъ; — о народныхъ предразсудкахъ, повѣрьяхъ и т. п.
V. Указанія на цѣны сельско-хозяйственныхъ предметовъ въ разныхъ мѣстностяхъ, на работы и т. п.
Въ нужныхъ случаяхъ къ статьямъ будутъ прилагаемы рисунки.

ЗЕМЛЕДѢЛЬЧЕСКАЯ ГАЗЕТА выходитъ еженедѣльно въ 4-ю долю листа большаго формата въ 16 страницъ.

СЕЛЬСКІЙ ЛИСТОКЪ выходитъ два раза въ мѣсяцъ въ 4-ю долю листа меньшаго формата въ 8 страницъ.

Цѣна годовому изданію ЗЕМЛЕДѢЛЬЧЕСКОЙ ГАЗЕТЫ вмѣстѣ съ СЕЛЬСКИМЪ ЛИСТКОМЪ три руб. съ пересылкою и доставкою, а отдѣльно СЕЛЬСКАГО ЛИСТКА одинъ руб. тоже съ пересылкою и доставкою.

Подписка на ЗЕМЛЕДѢЛЬЧЕСКУЮ ГАЗЕТУ вмѣстѣ съ СЕЛЬСКИМЪ ЛИСТОКЪ и отдѣльно на СЕЛЬСКІЙ ЛИСТОКЪ принимается въ конторахъ Редакціи:

Въ С.-Петербургѣ: въ книжномъ магазинѣ В. П. Печаткина на Невскомъ, въ домѣ Армянской церкви.

Въ Москвѣ: въ книжномъ магазинѣ Н. М. Щепкина и К. на Лубянкѣ, въ домѣ Сисалина.

ИНОГОРОДНЫЕ МОГУТЪ АДРЕСОВАТЬСЯ ПО СЛѢДЮЩЕМУ АДРЕСУ:

Въ Редакцію ЗЕМЛЕДѢЛЬЧЕСКОЙ ГАЗЕТЫ и СЕЛЬСКАГО ЛИСТКА въ С. Петербургѣ.

---

1. Powodowany ciągłemi żądaniami podobnie taniego wydania jako już wyczerpnięte:

Ołtarzyka N. P. Marji Ostrobramskiéj

przysposobiłem takowy na białym papierze, a oprawiony w skórkę z nakrapianemi brzegami, kosztuje TYLKO 45 KOP. Na lepszym papierze i w ozdobniejszych oprawach, jako na 90 k., 1 r. 50 k., rs. 3 i t. p. ciągle w składzie się znajdują. Przed niedawnym czasem wyszło też nakładem podpisanego dziełko p. t.:

Chrześcijanin u stóp cudownéj Statui
Pana Jezusa na Snipiszkach w Wilnie

a ceny bardzo umiarkowane rokują rozległe rozpowszechnienie téj tak upragnionéj książki; wydania są na: 40 k., 50 k., 85 k., rs. 1 k. 40. *Maurycy Orgelbrand,* księgarz. (759)

PROSPEKT
PISMA NAUKOWO-LITERACKIEGO
TYGODNIK POZNANSKI
MAJĄCEGO WYCHODZIĆ W POZNANIU.

Od 1-go stycznia roku przyszłego wychodzić będzie w Poznaniu pismo naukowo-literackie co tydzień jeden arkusz pod tytułem: TYGODNIK POZNAŃSKI. Kommunikując zamiar ten szanownéj publiczności, sądzimy, że uiszczamy się z długu od dawna ciążącego na Wielkiem Księstwie Poznańskiem i jego stolicy, i zabieramy się do zaradzenia dotychczasowéj potrzebie z dobrą otuchą i nadzieją, że usiłowania nasze znajdą uznanie i poparcie w publiczności. Głównem naszem zadaniem będzie, z wyłączeniem politycznych, religijnych i socjalnych kwestij: przedstawiać obraz ruchu umysłowego krajowego i zagranicznego w literaturze, oświacie i przemyśle, i dzielić się z publicznością nabytkami poszukiwań na polu naukowem w formie przystępnéj. Ku temu celowi TYGODNIK POZNANSKI obejmować będzie następujące działy: 1) Rozprawy naukowe rozmaitéj treści, pamiętniki, życiorysy, opowiadania historyczne, opisy zajmujące, wiadomości o ruchu przemysłowym i t. d; do tego działu należeć będą także korespondencje. 2) Przeglady literatury bieżącéj krajowéj i zagranicznéj. 3) Rozmaitości z dziedziny nauk i przemysłu.

Abonament kwartalny wynosi w Poznaniu 1 tal., na poczcie 1½ tal. Zapisywać się można w Poznaniu w księgarniach Poplińskiego, Żupańskiego, Kamieńskiego i Merzbacha i po wszystkich ekspedycjach pocztowych w kraju i za granicą.

Rdakcja przyjmuje wszelkie listy i nadsyłki frankowane pod adresem podpisanego redaktora.

Dr. Kaźmierz Szulc,
przy ulicy Fryderykowskiéj N. 19. 1.

---

3. PODPISANY zawiadamia, iż od S. Michała b. r. zamieszkał w domu dawniéj marszałka Jasińskiego na Wielkiéj ulicy. *Gustaw Hirschfeldt.* (710)

GAZETA ROLNICZA.

Pismo to wychodzi w Warszawie *tygodniowo*, w arkuszu podwójnym większego formatu. Jest ono najtańszem polskiem pismem gospodarskiem, BO TYLKO RS. 1 (złp. 6 gr. 20) kosztuje kwartalnie. Poświęcone jest ono wyłącznie rolnictwu Polskiemu. Każden N. zawiera illustracyę rysunkową z dziedziny mechaniki, rolniczéj lub przemysłu gospodarskiego. Nadto stałym prenumeratorom Redakcja *bezpłatnie* daje dodatki w książkach, mappach gospodarskich i leśnych oraz w nasionach drzew i roślin, ktore są rzadkością. Prenumeratorowie *Gazety rolniczéj,* otrzymują za pół ceny publikacyę „BIBLIOTEKA ROLNICZA," nakładem Redakcji wydawaną.

Prenumeratorowie z Cesarstwa pieniądze prenumeracyjne raczą wprost nadsyłać do Redakcji Rolniczéj w Warszawie N. 760 Elektoralna, dołączają rs. 2 *rocznie* na koperty, jeżeli żadnego innego pisma w Warszawie nie prenumerują w kopertach.

Również prenumerować można we wszystkich celniejszych księgarniach na Wołyniu, Litwie, Podolu, Białéj Rusi i Ukrainie. 1. (756)

Nakładem księgarni CELSA LEWICKIEGO w Warszawie w gmachu teatru, N. 476 wyszło dzieło traktujące o nadzwyczajnie ważnéj instytucji nówszych czasów, na wykształcenie młodego pokolenia ludu ogromny wpływ wyrzeć mogącéj

Ochronki wiejskie

przez *Adama Goltza* członka komitetu b. Towarzystwa Rolniczego w Król. Pols. wyd. 2-e przez autora przejrzane i dopełnione złp. 1 gr. 15. Nakładem tejże księgarni hymn pogrzebowy

Dies irae dies illa

z textem polskim — muzyka ułożona do śpiewu na jeden i na cztery głosy, przez *Adama Grossa* złp. 3.

Księgarnia powyższa dostarcza wszelkich dzieł polskich; ustępując na większych ilościach rabat. Nabywający nut na 6 r. st. otrzymują przesyłkę *franco.* 3. (660)

Z KRÓLESTWA POLSKIEGO.

KANTOR INFORMACYJNY WSZELKICH ZLECEŃ, kommissów, tłómaczeń, próśb, korrespondencji i expedycji — pod firmą K. PUŁAWSKI i Spółka w Warszawie pod N. 419. Ulica Krakowskie przedmieście, obok poczty.

Z upoważnienia Najwyższéj władzy spraw wewnętrznych N. 17326/34159 z dniem 1 lipca 1858 otwarty.

Zawiadamia osoby interesowane w Cesarstwie Rossyjskiem zamieszkałe, jako za pośrednictwem tegoż kantoru załatwiają się wszelkie interesa i kommissa, a mianowicie sprzedaż i kupno majątków ziemskich, w Królestwie polskiem, Cesarstwie Rossyjskiem, domów w Warszawie i innych miastach, jako też za granicą. W tym celu ma do przedstawienia anszlagi rozmaitéj wielkości majątków ziemskich, domów w Warszawie i innych miastach, zawiązał stosunki w Królestwie i za granicą, gdzie ma swych korrespondentów i ajentów; zatrudnia się także sprowadzeniem i expedjowaniem kolonistów dla kolonizacji gruntów, parobków, tak zwanych ludzi dworskich i rzemieślników — machin fabrycznych, narzędzi rolniczych, jako też różnych obstalunków z Warszawy i innych miast Europy, a mianowicie: FORTEPJANÓW, MEBLI, POJAZDÓW, GARDEROBY MĘZKIÉJ, DAMSKIÉJ i WSZELKICH INNYCH WYROBÓW; — załatwia wszelkie interesa pieniężne, lokacje kapitałów na Hypoteki ziemskie, miejskie i weksle — jako też wszelkie interesa sądowe, administracyjne za upoważnieniem, legitymacją szlachectwa, kwerendy i wyszukiwania wszelkich dokumentów. Stręczy zdolnych PLENIPOTENTÓW, AGRONOMÓW, RZĄDCÓW dóbr, FABRYKANTÓW, TECHNIKÓW, GUWERNERÓW i GUWERNANTKI — zgoła załatwia to wszystko, co tylko do informacji, zleceń i kommissów należeć może. Dobra wiara i energiczne działanie w załatwieniu każdego interesu jest godłem istniejącego pod powyższą firmą kantoru. Każde zlecenie przyjmuje franco, do którego załącza się stosownie do interesu fundusz od 3 do 10 rs. i więcéj — stanowiący rękojmię starań.

Kazimierz Puławski. 2. (701)

---

2. W różnych księgarniach sprzedaje się „ELEMENTARZ POLSKI, dla dzieci polskich obojéj płci, wszelkich stanów, plemion i wyznań, przez J. *Bańkowskiego*; cena groszy 6." Kupujący 33 lub więcéj egzem., mogą, nie ponosząc kosztów przesyłki, żądać wprost od autora, adresując: Petersbug, Mała Morska, dom Gambsa, mieszkania N. 21. (730)

---

3. Przedaje się z wolnéj ręki DOM murowany dwupiątrowy w rogu Łotoczek i Spaskiéj ulicy pod N. 114 położony, o cenie i warunkach przedaży dowiedzieć się można w tymże domu u dziedziców. (699)

ПОЛИТИЧЕСКАЯ и ЛИТЕРАТУРНАЯ ГАЗЕТА:

„КІЕВСКІЙ ТЕЛЕГРАФЪ"

въ 1862 году будетъ выходить на тѣхъ-же основаніяхъ и въ томъ-же объемѣ, какъ и въ нынѣшнемъ. Программа газеты. 1) *Внутреннія и мѣстныя извѣстія,* 2) *Политическое обозрѣніе,* 3) *Корреспонденція изъ разныхъ мѣстъ,* 4) *Литература,* 5) *Смѣсь,* 6) *Фельетонъ,* 7) *Объявленія.* Подписчикамъ будутъ разосланы особыми приложеніями: 1) *Литературныя прибавленія* къ Кіевскому Телеграфу одинъ разъ въ мѣсяцъ и 2) *Постановленія Кіевскаго губернскаго по крестьянскимъ дѣламъ присутствія* 4 раза въ мѣсяцъ. Каждый изъ подписчиковъ получитъ въ видѣ преміи, двѣ *литографированныя картины и шесть рѣзанныхъ на деревѣ рисунковъ* съ изображеніемъ достопримѣчательныхъ видовъ и памятниковъ Кіева. Годовые подписчики, коихъ требованіе поступитъ въ Редакцію не позже 1 января 1862 года, получатъ *безплатно въ видѣ преміи* предпринятое редакціею изданіе: „ГЕТМАНЪ ПЕТРЪ ДОРОШЕНКО" (1665—1676 г.) соч. М. А-ча и И. Мандраки съ литографированнымъ портретомъ П. ДОРОШЕНКО. Изданіе это будетъ продаваться по 2 р. сер.; на пересылку прилагается за 3 фунта. Кіевскій Телеграфъ будетъ выходить два раза въ недѣлю отъ одного до двухъ печатныхъ листовъ большаго формата. Цѣна съ пересылкой во всѣ города на годъ 9 р. с., на полгода 5 р. сер. Иногородные благоволятъ адресоваться исключительно: „въ Редакцію Кіевскаго Телеграфа, въ г. Кіевъ."

Редакторъ *А. фонъ-Юнкъ.*

Spermacetowe świece
(Paraffin-Kerzen)

z torfu, *zupełne przezroczyste,* otrzymał EDWARD FECHTEL. 2. (731)

---

2. Kupiec ABRAM PLAM, utrzymujący sklep w domu Millerów, przy ulicy Niemieckiéj, ma honor donieść szanownéj publiczności, że w tych czasach otrzymał z zagranicy świeży transport AMERYKAŃSKICH GUTAPERCZOWYCH KALOSZY w najlepszym gatunku, które dotąd przy poręczeniu swojem, zalecały się szczególną dobrocią. Nadesłano mi także PŁÓTNA GRUNTOWANE dla malarzy, FARBY OLEJNE, PĘDZLE, WINA *w rozmaitych gatunkach,* jako też inne kolonjalne towary. Prowadząc od lat wielu handel z dbałością o reputacyę mego zakładu, przypominam się pozyskanym już względom łaskawéj dotąd dla mnie publiczności, ręcząc za dobroć towarów, przy cenach umiarkowanych. (723)

---

2. Potrzebny jest do majątku Rustynian w Suderwiańskiéj parafii GUWERNER w stałym wieku do szkółki włościańskiéj dla umówienia się; życzący ma się zgłosić do domu Burhardta na Pohulance w kwaterze właściciela tego domu. (732)

DNIA 20 PAŹDZIERNIKA

ztracony został PIERŚCIONEK męzki czarny emaljowany s kilku brylancikami; ktoby takowy znalazł raczy się zgłosić do Redakcji, za co otrzyma należytą nadgrodę. 3. (712)

Извѣщаются любители лошадей и верховой ѣзды, что въ имѣніи Сѣнницѣ Артура Торчинскаго въ 8 верстахъ отъ губернскаго города Минска по Варшавской почтовой дорогѣ продается 15 жеребцовъ различной масти, кромѣ бурой по умѣренной цѣнѣ; большая же часть сѣрыхъ отъ 4 до 5 лѣтъ арабской и англійской породы, разведенныхъ изъ былаго Дукорскаго стада Льва Ошторпа, всѣ сіи жеребцы способны къ военной службѣ, именно для военныхъ высшихъ чиновъ.

Zawiadamia się lubowników koni i jazdy konnéj, iż w majątku Siennicy Artura Torczyńskiego o 8 wiorst od gubernjalnego miasta Mińska, przy trakcie Warszawskim, jest do sprzedania 15 ogierów rozmaitéj szerści prócz kasztanowatej za umiarkowaną cenę; największa zaś ilość siwych wieku od 4 do 5 lat rassy arabskiéj i angielskiéj rozmnożonéj z byłego Dukorskiego stada Leona Osztorpa, wszystkie te ogiery, zdatne są do służby wojennéj, mianowicie dla wojskowych rang wyższych. 1. (764)

---

2. Obwieszcza się niniejszem osoby interesowane o zgonie ś. p. Antoniny, córki Krzysztofa z Kulikowskich Widowskiéj, wdowy po ś. p. radcy stanu Józefie Widowskim, zmarłéj na dniu 17 bież. października w m. Wilnie w klasztorze WW. PP. Bernardynek Zarzecznych. Przy tém zawiadamia się krewnych zmarłéj, że według ostatniéj jéj woli i rozporządzenia spadkobiercami po niéj naznaczeni są: siostra zmarłéj W. Pańcewiczowa; Anna, Pelagja, Wincenty, Jan i Lucjan Imienińscy; Marjanna Bartoszewiczowa, jéj syn Konstanty z dziećmi, oraz wnuk rodzący się z Aleksandry Bartoszewiczówny; W. Bilwinowa I-mo voto Tołoczkowa, z dziećmi; Juljan i Honorata Kulikowscy; Julja Roszczewska i Michał Jadkowski. — Wszystkich tych, egzekutorowie ostatniéj woli ś. p. Antoniny Widowskiéj wzywają do m. Wilna na 15 stycznia 1862 roku, dla zjawienia się bądź samych, bądź umocowanych przy nich, z prawnemi dowodami, że są ci sami, którym ś. p. Antonina Widowska uczyniła zapisy i otrzymania spadków według tych zapisów im należnych. Wilno, d. 27 października 1861 roku.

Egzekutorowie dymisjon. major Józef *Wędziagolski.*
Radca dworu Karol *Horbaczewski.* (727)

---

2. KTOBY życzył nabyć trzy domy murowane pozostałe po zeszłym Markowskim, na Antokolu na przeciw ogrodu Sapieżyńskiego położone, raczy się udać do regenta Gawrońskiego także na Antokolu w domu własnym mieszkającego, gdzie o warunkach sprzedaży dowiedzieć się może. (749)

---

3. Zarząd HOTELU MILLERÓW w Wilnie, położonego pod N. 374 przy ul. Niemieckiéj, ma honor zawiadomić szanowną publiczność, że po zmianie dotychczasowego dzierżawcy Zmurkiewicza, zaprowadzono w tym domu nowy porządek w zajezdnych numerach i urządzono służbę na nowo, aby przy umiarkowanéj za lokale opłacie, odpowiedzieć w zupełności wymaganiom najdogodniejszego zajazdu. (722)

---

3. Nakładem księgarni J. *Krasnosielskiego* w Wilnie wyszło dziełko PERŁA UKRYTA, obraz dramatyczny przez kardynała Wisemana. Cena k. 60. (747)

Oléj rzepakowy

i oliwa zielona (деревянное масло) do lamp otrzymał Edward Fechtel.

Lampy stołowe

w rozmaitych gatunkach nowéj angielskiéj i francuzkiéj konstrukcji (Sparlampen) otrzymał Edward Fechtel. 3. (705)

DOKŁADNIE obeznany z naukami elementarnemi, szuka miejsca nauczyciela szkółki włościańskiéj. O warunkach umowy dowiedzieć się można u p. Grudzińskiéj w domie Milwidów *przy zaułku Ś-go Jakóba.* 2. (754)

---

2. Potrzebną jest BONA francuzka do dziewczynki, jeśli się takowa znajduje, proszę o zgłoszenie się do domu Karpowicza przy ulicy Rudnickiéj, pierwsze wschody na lewo. (755)

Apteka Woelcka

wziąwszy od 29 minionego września ponienioną Aptekę, położoną przy Niemieckiéj ulicy i zaopatrzywszy oną we wszelkie medykamenta i patentowane lekarstwa, mam nadzieję, że akuratną i sumienną expedycją zjednam i nadal względy pp. lekarzy i chorych.

Jan Ławecki prowizor. 3. (670)

---

2. Familja ś. p. Franciszka Czekińskiego, który się znajdował między latami 1820—1825 w szkołach XX. Bernardynów w Kretyndze (gub. Kow.), uprasza się, by dała o sobie wiedzieć Franciszkowi Tamulewiczowi, w zarządzie IX okręgu kom., w Kownie.

---

1. Продается ЛОШАДЬ за 100 р. и четырехмѣстная КОЛЯСКА за 450 р., въ Корпусѣ, на казенной конюшнѣ, кучеръ Людвигъ. (763)

OGŁOSZENIE.

Wzywa się najuprzejmiéj WP. Fedorowicz lub inny jaki uzdolniony geometra, dla wymierzenia majętności z obszaru 200 włok ziemi o mil 9 od m. Wilna sytuowanym. O dalszych szczegółach dowiedzieć się można w Redakcji.

Potrzebuje się na wieś o mil 9 od Wilna, dla ukształcenia dwojga dziatek, nauczycielka *praktyczna,* posiadająca *muzykę, nauki szkolne* i *języki:* polski, rossyjski i francuzki któremi by mogła, a mianowicie *ostatnim,* władać jak rodowitym; o dalszych szczegółach dowiedzieć się można u WP. Boniszkowny Siostry Miłosierdzia przy szpitalu Sawicz. 2. (725)

---

2. JEST do sprzedania młody rosły szaréj rassy KOŃ, można widzieć na Wielkiéj ulicy naprzeciw Poczty w domu Gutta. (734)

Otrzymano

temi dniami w magazynie EDWARA FECHTELA *Śliwki* katrynki, *Rodzenki* mallagskie, *Marmelady, Bullon, Groszek zielony* w trzech gatunkach, KRUPY: *Sago* różowe i białe Hamburgskie i Mokiewskie, *Manna* bujne, *Jęczmienne, Perłowe* hollenderskie, *Ryż* i inne gatunki; a takoż cybuchy tureckie nazwane ANTYPKI długości do dwóch arszynów. 3. (731)

---

3. W Lidzkim pow. parafji Zabłockiéj jest do sprzedania majątek Kapciowszczyzna z awulsem Plantą, zawierający obszaru włok około sześćdzies.; w téj liczbie chat osiadłych 19 nadzielonych po 20 dzieś. i pustoszy dwie. Ktoby życzył nabyć, bliższą wiadomość otrzyma na miejscu. (665)

ГЛАВНАЯ КОНТОРА
МОСКОВСКИХЪ ЧАЙНЫХЪ МАГАЗИНОВЪ
КУПЦА МИХАЙЛА ГАВРИЛОВИЧА
КЛИМУШИНА
ВЪ МОСКВѢ

Доводитъ до свѣдѣнія господъ потребителей чая, что ярмарка ВЪ НИЖНЕМЪ НОВГОРОДѢ кончилась и общій результатъ чайной торговли выразился въ слѣдующемъ видѣ:

Привозъ ЧАЕВЪ изъ Кяхты былъ до 60,000 ЯЩ., слѣдовательно на 10,000 ЯЩ. менѣе прошлаго года; къ этому прибавить то, что до 20,000 ЯЩ. осталось на складѣ до декабря мѣсяца: это будетъ уже недочетъ цѣлой полсвины противу прошлаго года, что должно было вызвать необходимо повышеніе цѣнъ.— Но цѣны состоялись на всѣ сорты—прошлогоднія: это нужно приписать тому, что въ чайной торговлѣ готовятся къ будущему апрѣлю значительныя реформы.

Впрочемъ, настоящее положеніе чайной торговли до апрѣля есть переходное и потому вѣрно сказать о будущности ничего нельзя; вѣроятно, однакожь, что Кяхтинскіе чаи къ декабрю мѣсяцу должны въ цѣнахъ подняться, но и это будетъ умѣрено сбавкою пошлины съ Кяхтинскаго чая. Далѣе будетъ зависѣть отъ привозовъ чая моремъ, нынѣ дозволеннаго.

Какія качества будутъ этого чая? До сихъ поръ намъ извѣстны были чаи, доставленные моремъ, но чрезъ посредство контрабанды, и потому оные были конфискованы таможнями, гдѣ мы и имѣли случай видѣть и пробовать (далеко несходными съ чаями Кяхтинскими: въ нихъ иногда оказывались значительная подмѣсь и попорченный вкусъ).

Россійско-Американская компанія имѣла возможность доставлять чаи настоящіе Фучанскіе, которые всегда отличались самымъ сильнымъ ароматомъ и превосходнымъ вкусомъ, но и это только относилось къ чаямъ черными. Цвѣточные же чаи этой компаніи всегда отличались отъ кяхтинскихъ своимъ бѣлымъ видомъ и совершеннымъ безвкусіемъ.

Я выше упомянулъ о Фучанскихъ чаяхъ; считаю нужнымъ познакомить публику съ тою областію Фучанъ, отъ которой оные получили свое названіе. Это единственная провинція обширнаго Китая, которая постоянно доставляла чая на Кяхту всегда высокой доброты, что зависѣло сколько отъ географическаго положенія этой области, стотько и отъ искусной обработки чаи тамошними плантаторами—китайцами.

И такъ будемъ-ли мы получать чаи этой провинціи чрезъ Кяхту или чрезъ порты моремъ,— мы будемъ всегда имѣть добротные чаи. Это обусловливается тѣмъ, что Россія по преимуществу потребляетъ чай болѣе раціонально, чѣмъ въ остальной Европѣ.

Такъ напр. намъ извѣстно, что въ Германіи и Франціи онъ употребляется болѣе какъ лекарство, а самый распространенный напитокъ, замѣняющій тамъ чай: это—кофе.

Въ другихъ странахъ, если и значительно его потребленіе, то съ разными примѣсями, какъ напр: сахаръ, молоко, вино и хлѣбъ; слѣдовательно это имѣетъ значеніе завтрака, а не удовольствія—пить чай.

Русскіе же потребители болѣе или менѣе отъ чая требуютъ удовлетворенія своему чисто-эстетическому вкусу, потому что кофе у насъ, исключая прибалтійскія губерніи, весьма мало распространено—остается одинъ чай и чай!

Поэтому-то на русскихъ производителяхъ и лежитъ важная обязанность удовлетворять этому благородному направленію національнаго вкуса. А чтобы удовлетворить вполнѣ, для этого нужно имѣть самимъ производителямъ болѣе или менѣе тонкій вкусъ, и примѣняться къ разнообразію ощущеній чайнаго вкуса и возвышать свое чутье, такъ сказать, до объективности.

Изъ послѣднихъ партій мною отобраны чаи и, *по самомъ строгомъ изслѣдованіи вкуса* и назначеніи *самыхъ умѣренныхъ цѣнъ*, поступили къ отправкѣ чрезъ *почту и транспортныя* конторы во всѣ города *Россіи, Польши, Финляндіи и Кавказа;* а также и къ производству торговли въ моихъ *Московскихъ* магазинахъ.

Не позволяя себѣ говорить что-либо въ похвалу, я замѣчу только, что тридцати-лѣтняя практика дала мнѣ возможность оправдать довѣріе и заслужить доброе расположеніе къ себѣ господъ постоянныхъ потребителей чая моей фирмы; въ особенности за истекшее трехлѣтіе моей дѣятельности я постоянно получалъ доказательства неизмѣннаго довѣрія публики, за что при семъ имѣю честь благодарить.

Высылая во многіе города чаи моей фирмы, развѣшенные для продажи, я прошу желающихъ вновь завести у себя торговлю чаями моей фирмы адресоваться объ условіяхъ въ мою главную контору въ Москвѣ.

УСЛОВІЯ ПЕРЕСЫЛКИ ЧАЕВЪ ЧРЕЗЪ ПОЧТУ ВО ВСѢ ГОРОДА.

1. Контора пересылаетъ ЧАИ въ особенно прочной укупоркѣ и всегда съ первою отходящею почтою.
2. Укупорку и пересылку ЧАЕВЪ чрезъ почту контора принимаетъ на свой счетъ.
3. Развѣску ЧАЕВЪ контора назначаетъ согласно требованію въ фунты, полуфунты и четверти, обвертываемые свинцомъ и пломбируемые штемпелемъ.
4. Требованія должны быть не менѣе какъ на 15 р., адресъ долженъ быть четко написанъ.
5. Гг. выписывающіе не менѣе какъ на 25 р. въ одинъ ящикъ пользуются скидкою 5 процентовъ.
6. Гг. выписывающіе на 100 р. въ одинъ разъ пользуются скидкою 10 процентовъ.
7. Корреспонденція можетъ быть, кромѣ Русскаго, и на всѣхъ иностранныхъ языкахъ. Адресъ: въ Москву, въ Главную Контору Московскихъ Чайныхъ Магазиновъ

Купцу Михаилу Гаврилову
КЛИМУШИНУ.

Жители города Минска и его окрестностей могутъ получать чай моей фирмы У. Л. В. *Дельпаце. въ Минскѣ.*

М. КЛИМУШИНЪ.

ПРЕЙСЪ-КУРАНТЪ
ВНОВЬ ПОЛУЧЕННЫМЪ ЧАЯМЪ ИЗЪ КЯХТЫ
ВЪ МАГАЗИНАХЪ
М. КЛИМУШИНА.
ВЪ МОСКВѢ

Адресъ магазиновъ: *1-й на Мясницкой улицѣ, въ домѣ Черткова. 2-й близъ Опекунскаго Совѣта въ домѣ Волкова.*

	Цѣна за Ф. серебромъ. Руб.	К.
ЧЕРНЫЕ ЧАИ.		
1. Терпкій	1	60
2. Букетно-терпкій	1	80
3. Букетно-терпкій первый сортъ	2	—
4. *Букетный*	2	20
5. Тоже съ цвѣткомъ	2	30
ЦВѢТОЧНЫЕ ЧАИ.		
6. Терпко-букетно-колоритный	2	50
7. Мягкій-терпко-букетный	2	80
8. Тоже первый сортъ	3	—
9. Мягко-терпко-букетно-розанистый	3	25
10. Тоже первый сортъ	3	50
ЛЯНСИНЫ.		
11. Остро-букетно-розанистый	4	—
12. Тоже первый сортъ	5	—
13. Остро-букетно-затхлый	6	—
14. Остро-букетно-медвяный	7	—

	Цѣна за Ф. серебромъ. Руб.	К.
ЖЕЛТЫЕ ЧАИ.		
15. Желтый средній	4	—
16. Пхань	6	—
17. Высокій сортъ	8	—
18. Тожъ съ цвѣтами	10	—
19. Въ плетюшкѣ вѣсомъ 1½ Ф.	12	—
ЗЕЛЕНЫЕ ЧАИ.		
20. Средній	4	—
21. Жемчужный	6	—
22. Самый высокій	10	—
Чаи въ цибикахъ по 10 ф. съ лянс. верх.		
(Съ этихъ цибиковъ уступки не дѣлается.		
23. Букетно-терпкій первый сортъ	20	—
24. Букетный	22	—
25. Терпко-букетно-колоритный	25	—
26. М.-терпко-букетный первый сортъ	30	—
27. М.-терпко-букетно-розанистый	35	—
28. Остро-букетно-розанистый	40	—

Примѣчаніе. 1-е. Для избѣжанія какихъ либо недоразумѣній въ моихъ отношеніяхъ съ гг. покупателями, я считаю нужнымъ прибавить нѣкоторыя объясненія терминовъ, употребленныхъ мною въ прейсъ-курантѣ: ТЕРПКІЙ чай отзывается нѣкоторою горьковатостію и вмѣстѣ вяжучестію: БУКЕТНЫЙ чай имѣетъ въ себѣ всѣ свойства хорошаго чая: и горьковатость и вяжучесть и ароматъ, но такъ, что всѣ эти качества находятся въ чаю въ совершенной пропорціи; ТЕРПКО-БУКЕТНЫЙ чай, въ которомъ при букетности есть незначительная горьковатость; КОЛОРИТНЫЙ, который при употребленіи имѣетъ въ себѣ свойство долѣе другихъ удерживать настой или цвѣтъ чая; РОЗАНИСТЫЙ, отличается особеннымъ ароматомъ, свойственнымъ только высокимъ сортамъ чая; ЗАТХЛИСТЫЙ, намекающій какъ бы на гнилость, но только ароматную; МЕДВЯНЫЙ, который при другихъ качествахъ имѣетъ сходство съ запахомъ липоваго меда.

2-е. Новые Кяхтинскіе чаи по большей части имѣютъ мало въ себѣ цвѣтка или бѣлаго ростка: есть чаи крупные и мелкіе, но это вообще нисколько не выражаетъ достоинства самаго чая, а зависитъ отъ укладки его Китайцами.

М. КЛИМУШИНЪ. (717)

KANTOR GŁÓWNY
MOSKIEWSKICH MAGAZYNOW HERBATNICH
Kupca Michała
KLIMUSZYNA
W MOSKWIE

Zawiadamia kupujących herbatę, że jarmark w NIŻSZYM NOWGORODZIE już się skończył, i ogólny wypadek handlu herbatniego był następujący:

HERBATY z Kiachty przywieziono do 60,000 skrzyń, zatém o 10,000 skrzyń mniéj niż w roku przeszłym, do tego trzeba jeszcze dodać, że do 20,000 skrzyń pozostało w składach aż do grudnia, co właśnie stanowi niedobór, równający się połowie ogólnéj summy przeszłorocznéj, ztąd też musiało wyniknąć podwyższenie ceny, która jednakże na wszystkie gatunki utrzymała się przeszłoroczna, téj jedynie okoliczności przypisać należy, że w handlu herbatą gotują się na przyszły kwiecień znaczne reformy.

Zresztą, obecny stan handlu herbatniego aż do kwietnia jest przechodowy, przeto nic pewnego o przyszłości wywnioskować nie można; zdaje się to tylko być rzeczą niewątpliwą, że herbata Kiachtyńska przed grudniem musi podrożeć, ale i na to wpłynie jeszcze zmniejszona opłata cła od herbaty Kiachtyńskiéj. Następnie będzie zależało od dozwolonego obecnie przywozu herbaty drogą morską.

Jakie przymioty będą téj herbaty? Dotychczas wiadoma nam była herbata na okrętach przywożona, ale otrzymywana za pomocą kontrabandy, którą, jako uległą konfiskacie na rogatkach celnych, mieliśmy zręczność widzieć i probować, i przyznajemy, żeśmy ją znaleźli zupełnie różną od herbaty Kiachtyńskiéj, miała bowiem podmieszane obce gatunki i była smaku zepsutego.

Kompania rossyjska miała możność dostarczania herbaty prawdziwéj Fuczańskiéj, która zawsze odznaczała się najmocniejszym aromatem i smakiem wybornym, ale i to ściągało się jedynie do czarnych gatunków herbaty. Herbata zaś kwiecista téj kompanii różniła się zawsze od Kiachtyńskiéj swoim białawym kolorem i zupełnym niesmakiem.

Ponieważ napomknąłem wyżéj o herbatach Fuczańskich, przeto nieodrzeczy będzie powiedzieć słów kilka o prowincji Fuczan, od któréj otrzymały swą nazwą. Jest to jedyna prowincja rozległych Chin, która ciągle przysyłała do Kiachty herbatę zawsze wysokiéj dobroci, co zależało tak od jeograficznego położenia tego obwodu, jako też i od umiejętniéj uprawy rośliny herbatniéj przez tamecznych plantatorów chińczyków.

Czy więc będziemy otrzymywali herbatę téj prowincji przez Kiachtę, czy też przez porty drogą morską, zawsze będziemy mieli herbatę wyborną. Temu przypisać należy tę okoliczność, że w Rossji sposób używania herbaty jest nacjonalniejszy, niż we wszystkich innych krajach Europy.

Wiadomo bowiem, że w Niemczech i we Francji używają ją bardziéj jako lekarstwo, najpowszechniejszym zaś tam zasilającym napojem, herbatę zastępującym, jest kawa.

W innych krajach, chociaż użycie herbaty jest znaczne, ale się zwykle używa z różnemi dodatkami, jak naprzykład z cukrem, śmietanką, mlékiém, winém i chlebem; ma to zatém znaczenie śniadania, nie zaś przyjemność amatorską—picia herbaty.

Rossjanie zaś więcéj lub mniéj szukają w herbacie zaspokojenia swojego smaku czysto estetytycznego, gdyż u nas kawa, prócz mieszkanców gubernji nadbałtyckich, bardzo mało jest upowszechnioną—pijemy więc herbatę, i samą tylko herbatę.

Ztąd też producenci ruscy poczuwają się do ważnego obowiązku czynienia zadość temu szlachetnemu skierowaniu smaku narodowego. Żeby zaś należycie odpowiedzieć temu, producenci powinni mniéj więcéj mieć własny gust tak delikatny, żeby mógł z łatwością czuć w herbacie liczne odcienia smaku.

Ostatni transport herbaty już otrzymałem, i *po najściślejszém zbadaniu smaku* i naznaczeniu *cen jak najumiarkowańszych* wysłałem już przez *pocztę* i *transportowe* kantory do wszystkich miast *Rossji, Polski, Finlandji i na Kaukaz;* tudzież do expedjowania w moich magazynach w *Moskwie.*

Wstrzymując się od wszelkich pochwał osobistych, to tylko powiem, że trzynastoletnia praktyka podała mi możność zasłużenia na zaufanie i zjednanie dobréj o sobie opinii tych wszystkich, którzy się stale firmy mojéj trzymają; szczególniéj w ciągu ostatnich upłynionych trzech lat mojego zawodu, ciągle otrzymywałem dowody stałego zaufania szanownéj publiczności, któréj mam honor najczuléj przytem dziękować.

Wysyłając do wielu miast herbatę mojéj firmy, rozważoną do przedaży, upraszam iżby życzący znowu zaprowadzić u siebie handel herbatą mojéj firmy, skomunikowali się o warunkach z moim głównym kantorem w Moskwie.

WARUNKI WYSYŁANIA HERBATY PRZEZ POCZTĘ DO WSZYSTKICH MIAST.

1. Kantor przesyła HERBATĘ w osóbném upakowaniu i zawsze przez najpierwszą pocztę.
2. Upakowanie i przesłanie HERBATY przez pocztę, kantor uskutecznia własnym kosztem.
3. Kantor rozważa HERBATĘ stosownie do życzenia wypisującego, na funty, pół funty, i ćwierć funty, obwijane w papier ołowiany i plombowanę stęplem.
4. Żądać należy niemniéj na 15 rubli, i adres trzeba pisać wyraźnie.
5. Wypisującym nie mniéj jak na 25 r. w jednym pudełku, ustępuje się 5 procentów.
6. Wypisującym na 100 rubli jednocześnie, ustępuje się 10 procentów.
7. Korrespondować można w języku tak rossyjskim, jako i w każdym cudzoziemskim. Adres do Moskwy, do Głównego Kantoru Moskiewskich Magazynów Herbatnich *kupcowi Michałowi KLIMUSZYNOWI.*

Mieszkańcy miasta Mińska i jego okolic mogą otrzymać herbatę mojéj firmy u L. W. *Delpaca w Mińsku.*

M. KLIMUSZYN.

CENNIK
nowo-otrzymanéj herbaty z Kiachty
W MAGAZYNACH
M. KLIMUSZYNA
W MOSKWIE

Adres Magazynów: *1-éj na ulica Miasnickiéj, w domie Czertkowa. 2-éj blisko Rada Opiekuńcza w domie Wołkowa.*

	Cena za funt srébrém. Rub.	Kop.
HERBATA CZARNA.		
1) Pieprzkowata	1	60
2) Bukieto-pieprzkpwata	1	80
3) Bukieto-pieprzkowata 1-go gatunku	2	—
4) *Bukiecista*	2	20
5) Także z kwiatem	2	30
HERBATA KWIECISTA.		
6) Cierpko-bukiecisto-kolorowa	2	50
7) Miękko-cierpko-bukiecista	2	80
8) Także pierwszego gatunku	3	—
9) Miękko-cierpko-bukiecisto-różowata	3	25
10) Także pierwszego gatunku	3	50
LANSINY.		
11) Ostro-bukieto-różowata	4	—
12) Także pierwszego gatunku	5	—
13) Ostro-bukieto-zatchlista	6	—
14) Ostro-bukieto-miodowa	7	—

	Cena za funt srébrem. Rub.	Kop.
HERBATA ŻÓŁTA.		
15) Żółta średnia	4	—
16) Pehiań	6	—
17) Przedni gatunek	8	—
18) Także z kwiatem	10	—
19) W pudełku na wagę 1½ funta	12	—
HERBATA ZIELONA.		
20) Średniego gatunku	4	—
21) Perłowa	6	—
22) Najprzedniejsza	10	—
Herbata w cibik. po 10 f. lans. wierzch.		
(Od tych cybików rabatu nie ma).		
23) Bukieto-pieprzkowata 1-go gatunku	20	—
24) Bukietowa	20	—
25) Cierpko-bukieto-kolorowata	25	—
26) M.-cierpko-bukiecista 1-go gatunku	30	—
27) M.-cierpko-bukieto-rożowata	35	—
28) Ostro-bukieto-różowata	40	—

Uwaga 1-sza. Dla uniknienia jakichkolwiek nieporozumień w stosunkach z wypisującymi odemnie herbatę, winieniem nadmienić kilka słów co do nazw w cenniku moim użytych: w herbacie PIEPRZKOWATÉJ (CIEPKOWÉJ) daje się czuć niejaka gorzkowatość i zarazem smak ściągający. Herbata BUKIECISTA posiada wszystkie przymioty dobréj herbaty, to jest, pieprzkowatość, smak ściągający i aromat, lecz tak, iż wszystkie te przymioty znajdują się w herbacie w zupełnéj proporcji. PIEPRZKOWATO-BUKIECISTĄ herbatą jest ta, w któréj obok bukiecistości czuje się niejaka goryczka. KOLOROWĄ jest ta, która w użyciu ma własność najdłuższego zatrzymywania naciągu czyli koloru herbaty. RÓŻOWATA odznacza się szczególniejszym aromatem, właściwym jedynie wysokim gatunkom herbaty. ZATCHLISTA, przypomina nieco tchliznę, ale jedynie aromatyczną. MIODOWA obok innych przymiotów ma podobieństwo do zapachu najwyborniejszego miodu lipowego.

2-ga. Najświeższa herbata z Kiachty po większéj części mało zawiera kwiatu czyli białawych rostków; jest także herbata bujna i drobna, ale to wcale nie oznacza dobroci saméj herbaty, lecz zależy od sposobu upakowania przez Chińczyków.

M. KLIMUSZYN. (717)

2. Прусскій подданный, житель Крейдельвицкій, возлѣ Граусъ-Глогау, въ Силезіи, пребывающій въ Россіи, управлявшій разными имѣніями, хорошо знающій агрономію, ищетъ мѣста управителя въ имѣніи Рейнгольдъ Фелленбергъ, въ Ковнѣ, въ домѣ подъ N. 405. (680).

2. Pruski poddany, mieszkaniec Krejdelwicki, w pobliżu Graus-Glogau, w Szlązku, przebywający w Rossji, który zarządzał różnemi majątkami, dobrze obeznany z agronomią, szuka miejsca zarządzcy majątku Reingold Felenberg w Kownie, w domu pod N. 405. (680)

SZUKA miejsca młody człowiek znający buchalterję, polski i niemiecki język dokładnie, oraz dobrą wiadomością i świadectwami opatrzony. Bliższe szczegóły w Redakcji tutejszéj. 2. (698)

TOŁOCZKO nauczyciel tańców mieszka w domu Dukształowéj ulica Wileńska N. 703. 3. (664)

KARÉTA o dwóch miejscach, fabryki Petersburgskiéj, na leżących ressorach, z pakami, mało używana a zdatna do podróży i do miasta, jest do sprzedania u lakiernika *Kimbera* w domu Desztrunga przy zaułku Policejskim. 3.

Печатать позволяется. ВИЛЬНО 20 Ноября 1861 г.— Цензоръ статскій совѣтникъ и кавалеръ А. *Мухинъ.*

W Drukarni A. H. Kirkora.